

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Vladimír Velešík

Porovnání případů vyhlášení a uznání nezávislosti Kosova a

Abcházie roku 2008

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí diplomové práce : Mgr. Markéta Žídková, Ph.D., M. A.

OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

Ve Svitavách, dne 12.dubna 2011

Poděkování autora

Na tomto místě bych rád vyslovil poděkování Mgr. Markétě Žídkové za rady při vedení této bakalářské práce a poděkování za pomoc všem, kteří mi při jejím zpracování pomohli jakkoliv jinak, na první místě mezi nimi Mgr. Lukáši Vomlelovi z Katedry politologie a evropských studií UP v Olomouci, který mi dodal podstatnou část knižních zdrojů k pasážím, které se týkají Kosova.

Obsah

Úvod	5
1.Pojetí územní celistvosti, bezpečnosti a suverenity dle mezinárodních vztahů	11
1.1. Koncept bezpečnosti a jeho proměny v poslední době	11
1.2. Problematika suverenity a práva na sebeurčení	14
2.Analýza podmínek obou sledovaných území	18
2.1. Etnické složení a problémy s ním související	18
2.2. Náboženská otázka v případech Kosova a Abcházie	21
2.3. Jiné problematické aspekty vývoje Kosova a Abcházie	24
3.Historický vývoj obou území	27
3.1. Kosovo do roku 1999	27
3.2. Abcházie v období do gruzínské revoluce r. 2003	33
4.Vývoj Kosova a Abcházie v období a po období eskalace konfliktu.....	39
4.1. Kosovo v letech 1999 – 2007	40
4.2. Abcházie v období po revoluci růží	46
5.Aktuální vývoj.....	51
5.1. Volby a vyhlášení nezávislosti Kosova a vývoj na jaře 2008	51
5.2. Rusko – gruzínská válka v létě 2008 jako následek kosovské krize	56
5.3. Období 2009 – 2011	59
Závěr.....	62
Prameny a literatura	66
Prameny.....	66
Články	66
Tištěné Dokumenty	70
Filmové dokumenty.....	71
Literatura	71
Přílohy	72
Abstrakt	90

Úvod

Úkolem této bakalářské diplomové práce je prozkoumat vztah, jaký k sobě navzájem a jako precedens dalších podobných případů měly dvě závažné události, k nimž došlo v průběhu roku 2008 v mezinárodních vztazích a jejich následky. První zmiňovanou událostí byla jednostranná deklarace nezávislosti Kosova, tehdy srbské provincie pod správou OSN, druhou pak srpnová válka mezi Gruzii a Jižní Osetií, do níž se posléze zapojila i druhá tehdejší gruzínská separatistická oblast Abcházie a také Rusko, jehož role a úmysly v konfliktu jsou předmětem ostrých kontroverzí.

Případ Jižní Osetie však vykazuje jisté odlišnosti i od Abcházie, se kterou ji vývoj roku 2008 svedl dohromady. Jak Kosovo, tak Abcházie především zaměřují své snahy na to, aby byly mezinárodně uznány jako naprosto nezávislé státy – otázka je, nakolik je toto snažení v současnosti reálné. V případě Jižní Osetie nepadá jistota ani mezi jejími nejvyššími představiteli, dokonce zde neexistuje ani konzistence v názorech jejího prezidenta Kokojtyho.¹ Proto není jednoduché stavět jí do jedné řady s případy Abcházie a Kosova, ale ani s jinými separatistickými hnutími, jejichž cílem je vytvořit nezávislý stát. Abcházie a Kosovo naproti tomu jako jeden typ vyústění konfliktu být posuzovány mohou, jak je možno dokázat třeba na některých aspektech jejich mezinárodního uznávání.² Jižní Osetii se proto až na otázky, kdy je nezbytné její případ připomenout³, tato práce věnovat nebude. Porovnání Abcházie a Kosova s případem jihoosetinským (ale i karabašským, podněsterským, palestinským a dalšími) by však mohlo posloužit jako základ pro další rozvoj této práce, například pro účely práce diplomové nebo další výzkum případů řešení územních sporů.

Jedním ze základních cílů této bakalářské práce je snaha dokázat hypotézu, že vyhlášení nezávislosti Kosova a jeho uznání některými státy roku 2008 není, oproti názoru rozšířenému v převážné většině západních států⁴, ojedinělým případem *sui generis*. Naopak může být považováno za precedens, který posloužil právě jako jedno ze zdůvodnění ruského

---

¹ Diskuze probíhaly na podzim roku 2008 a jako jedna z uvažovaných možností bylo diskutováno připojení Jižní Osetie k Rusku, buď formou splnutí se Severní Osetií v jeden národní celek Osetů nebo prostou anexí a vytvořením nové jednotky. Roku 2009 pak z těchto původních Kokojtyho plánů oficiálně sešlo, na neoficiální úrovni se však *de facto* stále realizují (například zařazení Jižní Osetie do ruské telefonní sítě). Oficiálně však Jižní Osetie zůstává nezávislým státem, byť jen malou částí světa uznaným.

² Např. obecně pomalé tempo uznávání, podobné historické podmínky Kosova a Abcházie, územní spory zakotvené i v ústavách mateřských zemí – Gruzie a Srbska, podezření na uplácení v procesech uznávání apod.

³ Typicky spolupráce Abcházie s jinými spornými regiony, kde se na prvním místě jedná právě o Jižní Osetii nebo vývoj v období srpnové války roku 2008.

⁴ Na tomto místě musí autor připustit, že jím prosazovaný názor nebyl podpořen ani Mezinárodním soudním dvorem v Haagu (ICJ), který v červenci 2010 rozhodl, že jednostranná deklarace kosovské nezávislosti neporušila zásady mezinárodního práva.

uznání Abcházie (a Jižní Osetie) a jako možný vzor pro řešení konfliktů podobného typu v budoucnosti. Jedná se o názor v současném vnímání menšinový – převládá spíše teze o ruském zneužití kosovského příkladu pro vlastní postup v případech kavkazských konfliktů, kterému velmi napomohl i gruzínský útok⁵ na Jižní Osetii 8. srpna 2008. Podle některých názorů⁶, včetně osobního názoru autora této práce, však takové popisy jsou nutně zjednodušující, protože abchazský a osetinský příklad byly (a vyplývá to i z prohlášení některých politiků⁷) vědomě inspirovány řešením případu kosovského. Základní rozdíl tkví pouze v akceptaci obou dvou případů mezinárodním společenstvím, poměr uznání činí aktuálně na konci března 2011 75 : 4⁸ ve prospěch Kosova, nikoli však například v praktikách uznávání (diplomatický nátlak včetně spekulací o korupci). Z nejdůležitějších představitelů, kteří naopak argumentovali jedinečností kosovského případu, je možno zmínit především Condoleeazu Riceovou.⁹

Jak Kosovo, tak Abcházie jsou dnes považovány za sporná území¹⁰, popřípadě za částečně uznané státy – nečleny OSN či podobnými výrazy, které v zásadě odráží jednu realitu různými slovy. V této práci bude užíváno označení Republika Kosovo – *Republika e Kosovës* pro období od 17. února 2008, kdy byla deklarována její nezávislost, ačkoliv se dodnes nejedná o plně mezinárodně akceptovaný stav. Pro období před tímto datem budou upřednostňována, pokud to bude nutné, srbská úřední pojmenování (*Socialistička Autonomna Pokrajina Kosovo (i Metohija)*) – (Socialistická) Autonomní oblast Kosovo (a Metohija). Nejčastější ovšem bude prostý termín Kosovo, což se zdá být, vzhledem k terminologii obou stran relativně rozumným neutrálním označením, i když je lehce nakloněno spíše na stranu Albánců (vypuštěním výrazu *Metohija*, označujícím majetek srbské pravoslavné církve) Albánské výrazy *Kosova* nebo *Dardania*, stejně jako srbské *Kosovo i Metohija*, popřípadě zkratkovité *Kosmet* mimo nutných případů používány nebudou. Stejně tak se jeví označení Kosovo nejvhodnějším pro starší období, kdy oficiální úřední označení v dnešní podobě

---

⁵ I zde se jedná o sporný pojem. V souvislosti úvodu však považuje autor za výchozí okamžik srpnové války gruzínský útok na jihoosetinské hlavní město Cchinvali, ačkoli nepopírá dlouho trvající předchozí oboustranné provokace, u nichž lze těžko dokázat prvního původce.

⁶ Např. GARTON ASH, Timothy: *The Kosovo precedent*, In : Los Angeles Times, 21. 2. 2008, online: <http://www.latimes.com/news/printedition/asection/la-oe-ash21feb21,0,3873852.story> (30. 3. 2010).

⁷ *Czech, Slovak presidents: Kosovo sets precedent*, In : B92 News, 11. 3. 2008, online : http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2008&mm=03&dd=11&nav_id=48353 (30. 3. 2010).

⁸ Podrobněji viz kapitola 5.

⁹ *U. S. Rules Out Recognizing South Ossetia*, in : Civil. ge – Daily News Online, 6. 3. 2008, online : <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=17273> (6. 3. 2008).

¹⁰ Pojem *disputed territory* je obecnějšího charakteru a používá se vlastně pro každou oblast, kterou si nárokuje více států než dva, nebo kde je přesné vymezení nejasné (příkladem může být hranice mezi Saúdskou Arábií a Jemenem). *Partially recognized state – non-member of the UN* je naopak přesné označení státoprávního postavení území, kterému odpovídají především právě území jako Kosovo, Tchaj-wan, Abcházie nebo Západní Sahara. Pro Kosovo i Abcházii jsou relevantní oba pojmy.

neexistovalo. V neposlední řadě je pak slovo Kosovo nejznámějším termínem, používaným pro tuto oblast mezinárodním společenstvím. Analogicky bude postupováno i v případě Abcházie, kdy označení Republika Abcházie bude vztahováno až k období po 25. srpnu 2008, kdy Abcházie (a Jižní Osetie s ní) požádaly o mezinárodní uznání a toho se částečně (k dnešnímu dni, tj. 31. březnu 2011 od čtyř států – Ruska, Nikaraguy, Venezuely a Nauru) dočkaly. Před tímto datem bude užíván buď pojem Abchazská ASSR (resp. Jihoosetinská AO) nebo jen Abcházie a Jižní Osetie jakožto nejjobecnější, nejznámější a nejužívanější označení těchto území.

Práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol. První z nich má být teoretickým základem, jehož úkolem je přiblížit pojetí suverenity států a práva na nezávislost části jejich území v rámci mezinárodního práva, rovněž s přihlédnutím k používanému pojetí bezpečnosti, jež je nutné v souvislosti s řešením tzv. zamrzlých konfliktů¹¹ připomenout. Pojmy jako suverenita území, státní celistvost, právo na sebeurčení atd. byly používány v období vyhlášení nezávislosti Kosova, stejně jako v době srpnové války na Kavkaze, velice často a samotná dotčená území se na ně nejednou odvolávala. Typickým příkladem je výrok, který pronesl kosovský prezident Fatmir Sejdiu v reakci na žádost o uznání ze strany Abcházie a Jižní Osetie, když prohlásil, že „jeho země vždycky tvrdila, že Kosovo je případem *sui generis* a v tomto sporu stojí na straně hlavních světových mocností“¹², což se stalo základem pro nepodpoření abchazské a jihoosetinské žádosti. Názorem autora této práce je, že Kosovo naopak precedentem pro možné budoucí konflikty (za první může být považována právě válka na Kavkaze roku 2008) být může, případem *sui generis* není, a jeho prezident Sejdiu se v tomto ohledu mylí, resp. že jeho argumentace je značně účelová. Historicky by mohly teoreticky Kosovo a Abcházie být v budoucnosti posuzovány jako jeden celek vzhledem ke své blízké časové následnosti a odvolávání se Abcházců na kosovský precedens, avšak nyní, tzn. tři roky po popisovaných událostech, je na podobnou teorii nejspíš ještě brzo.

Druhá kapitola práce se pak věnuje analýze podmínek především etnických a náboženských, protože mimo to, že se v případě Kosova i Abcházie jedná o etnický konflikt státu s oblastí, kde státoporný národ (Srbové, resp. Gruzíni) tvoří z různých důvodů minoritu,

---

¹¹ Jako *frozen conflict* se označuje spor, který sice předchozím vývojem dospěl k určitému *statu quo*, s nímž jsou však obě strany konfliktu nespokojeny a v oblasti přetrvává stále napětí. Nezřídka existenci takového konfliktu napomáhá i postoj velmocí, které k němu zaujímají určité reálné stanovisko. To je právě případ Abcházie v období po roce 1993, kdy za faktor bránící rychlejšímu a mírovému urovnání bývají považovány i ruské, oficiálně mírotvorné, jednotky. Pro Kosovo se může jednat o období mezi vyhlášením první Republiky Kosova roku 1990, (určitě pro období po daytonských dohodách o Bosně) a intervencí NATO roku 1999. V současnosti je riziko vzniku zamrzlého konfliktu v Severním Kosovu, o němž více v druhé kapitole.

¹² *Kosovo nije Osetija i Abhazija*, In : B92 – Vesti, 27.8.2008, Online: http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2008&mm=08&dd=27&nav_id=315576 (23.2.2010).

jde i o konflikt náboženský¹³. Silnější je náboženská rovina konfliktu v případě Kosova, které např. Huntington jmenovitě uvedl jako příklad krvavých hranic islámu s neislámskou kulturou.¹⁴ Výzkumná otázka této kapitoly se bude týkat hledání paralel v případech Kosova a Abcházie, které by vyvrátily tezi o kosovském případě *sui generis*. V kontextu druhé kapitoly se lze ptát, zda se v případě Kosova i Abcházie jedná opravdu čistě o mezietnický konflikt nebo zda je relevantní brát v potaz i dimenzi náboženskou, ekonomickou nebo jakoukoli jinou.

Tři následující kapitoly jsou pak zaměřené především historicky, jejich cílem a výzkumnou otázkou je (převážně u třetí, ale i u čtvrté kapitoly) nalézt podobné historické kořeny a jevy ve vývoji Abcházie i Kosova. Třetí kapitola se zaměřila na počátky a vývoj kosovského i abchazského územního sporu. Vzhledem k tomu, že se v obou případech jedná o letitý konflikt, považoval autor této práce za nutné popsat historický vývoj rozsáhle, a to nejen pro období dvacátého století, kdy napětí v obou oblastech vyvrcholilo. I když má existence starověké Ilýrie nebo bitva na Kosově poli roku 1389 svůj význam pro místní nacionalistické výklady historie, a to mnohdy význam nezastupitelný, pro současné dění jsou podstatnější události, ke kterým došlo v době relativně nedávné, tedy ve druhé polovině 20. století. Proto závěrečnou částí této kapitoly mají být události související s rozpadem východního bloku, potažmo tedy i SSSR a Jugoslávie. V případě popisovaných území tvoří zmíněnou závěrečnou pasáž existence paralelních struktur v Kosovu v letech 1990 – 2000, resp. válka v roce 1993, která z Abcházie učinila *de facto* nezávislý stát.

Čtvrtá kapitola se pak zabývá obdobím nové eskalace konfliktů a událostmi, které následně předcházely kosovským volbám v prosinci 2007 a vyhlášení nezávislosti v únoru dalšího roku. V případě Kosova počátečním bodem této kapitoly skoro nemůže být jiné datum než období léto 1998 - jaro 1999, kdy proběhla občanská válka a následný zásah (v srbském pojetí agrese) NATO, po němž byla provincie svěřena pod správu OSN, u Abcházie je přelomové datum určeno na prosinec 2003, kdy se k moci v Gruzii dostala nová vláda prezidenta Saakašviliho. Důležitým bodem pak bylo i vzájemné uznání nezávislosti Abcházie, Jižní Osetie a moldavského Podněsterska, ke kterému došlo v listopadu 2006.

V poslední kapitole pak práce popisuje aktuální vývoj situace, který má již přímou návaznost na události roku 2008. Přitom se snaží být co možná nejaktuálnější, a proto

---

¹³ I když náboženská rovina je až druhořadá – v Kosovu např. byli oběťmi UÇK jak Srbové, tak Albánci, přičemž náboženské přesvědčení obětí nebylo většinou důležité. Nicméně mezi kritiky islámu, ať již seriózními či spíše radikálními, je Kosovo zmiňováno jako příklad, kdy muslimové agresivním způsobem získali část evropského území. Viz citovaný Huntington.

¹⁴ HUNTINGTON, Samuel : *Střet civilizací*, Praha, Rybka Publisher 2001, s. 316.

poslední události, kterým se práce bude věnovat, jsou datovány na počátek roku 2011. Počet států, které daná území uznaly, se pak vztahuje k přelomu března a dubna 2011. Na rozdíl od předcházejících kapitol, které jsou zaměřeny částečně deskriptivně a částečně analyticky, tato kapitola se má mimo jiné věnovat i příbuznosti konfliktů a sporného postavení Kosova a Abcházie, je tedy analytická již *a priori*, přestože ani historický popis v ní není zcela vypuštěn. Výzkumná otázka se u poslední kapitoly týká toho, do jaké míry je mezinárodní postavení Kosova v současnosti srovnatelné s Abchází (a *de facto* i s Jižní Osetií, která je dosud posuzována v mezinárodním měřítku s Abchází zároveň, přestože to není vždy nejvhodnější). Zvláštní postavení si závěrem ještě, dle názoru autora práce, zaslouží proces rozhodování o nelegálnosti jednostranné deklarace nezávislosti dle litery mezinárodního práva. Jde o pasáž, která byla zařazena jako zcela nová oproti původní verzi práce z března 2010. Jejím úkolem je posoudit, zda se splnily prognózy toho, že kladné rozhodnutí ICJ ve prospěch deklarace nezávislosti (k němuž skutečně došlo) ovlivnilo tempo uznávání kosovské nezávislosti ve světě.

Z výše napsaného vyplývá, že nejvhodnější metodou pro tuto bakalářskou práci bude metoda komparativní. Proto jsou zejména historické kapitoly děleny vždy na část kosovskou a abchazskou. Toto dělení nejlépe umožňuje poznat příbuzné jevy ve vývoji území, vytvářející mezi nimi v poslední době souvislost. V zásadě se proto jedná o komparaci dvou souběžně řešených případových studií¹⁵, tedy jistý druh synchronní analýzy.

Literatura k tématu sporných území je relativně bohatá, protože se jedná o témata přitažlivá jak historicky, akademicky, tak i žurnalisticky zejména v období vyhocení jako v roce 2008. Rozhodujícím zdrojem je v historické části především dílo Noela Malcolma *Kosovo. A short history*. Jeho hlavní výhodou je fakt, že se nevěnuje *a priori* národním dějinám Srbů či Albánců, ale historii Kosova jako území, což je přístup, který zatím v českém prostředí rozšířen není. Z přesně opačného hlediska jsou důležité knihy nakladatelství Lidové noviny *Dějiny jihoslovanských zemí*, z nich odvozené *Dějiny Srbska* a *Dějiny Albánie*. Tyto publikace jsou koncipovány jako dějiny národních společenství Srbů (resp. Jihoslovanů) a Albánců a tento přístup autor rovněž nechtěl opomenout. Jejich nevýhodou může být jednak to, že nejsou dovedeny až do současnosti a nemohou tedy reflektovat vývoj v posledních pěti až deseti letech, jednak to, že se věnují opravdu pouze dějinám slovanských etnik (resp.

---

¹⁵ Jako případové studie jsou v tomto kontextu myšleny vždy tři historické pasáže, které položeny za sebe by měly vytvořit celistvý obraz o původu a historii sporů i současném stavu Kosova a Abcházie. Rozdělení každého z těchto celků do tří částí má vytvořit lepší podmínky pro analýzu jednotlivých fází konfliktu. Analyticky bude přitom přistupováno především v abchazských pasážích, kdy bude často používáno srovnání jednotlivých jevů vývoje Abcházie s jejich obdobami v Kosovu. Synchronní přístup bude pak velmi silně uplatňován v historických pasážích, kdy to vyplývá z jejich členění na kosovskou a abchazskou část.

Albánců) a nereflektují starší vývoj než je období rozpadu římské říše. Tento druhý důvod má však význam spíše okrajový, vzhledem k tomu, že se práce samozřejmě hodlá věnovat spíše novověku. Zmíněné zdroje jsou používány v historických kapitolách jako zdroje hlavní, zbylé publikace jsou využity jako doplňkové. Z těch je možno uvést další velkou publikaci, věnující se národním dějinám Srbů. *The Serbs* Simy Ćirkoviće. Pro ni platí to samé jako pro *Dějiny jihoslovanských zemí*, totiž to, že jde o pohled na dějiny národního společenství, nikoliv území Kosova. Výhodou je, že je to kniha domácí srbské provenience, což umožňuje opět jiný pohled na kosovský konflikt. Kniha *Irredentism in European Politics* Markuse Kornprobsta sice z podstatné části řeší spíše otázku budování evropské identity, která je pro tuto práci irelevantní. Její úvodní část však mimo jiné pojednává o iredentismu, je tedy využitelná jak pro teoretickou kapitolu, tak i pro popis pasáží o stínové Republice Kosovo 90. let.

Pro první kapitolu slouží jako zdrojová literatura publikace *Bezpečnost. Nový rámec pro analýzu* Buzana, Waevera a de Wildeho, resp. *Stát a mezinárodní vztahy* Georga Sørenseny. První z nich je využita v podkapitole o bezpečnosti a pokládá se za jedno ze základních děl v oblasti bezpečnostních studií. Protože se však jedná o knihu, která především blížeji popisuje jednotlivé bezpečnostní otázky, je v této práci použita pouze její úvodní kapitola popisující teoretické aspekty pojetí bezpečnosti. Podobného zaměření je pak i druhá publikace často citovaná v této podkapitole - *Kapitoly o bezpečnosti* od Libora Stejskala. Ta je využívána podobným způsobem, kdy je často citován její úvod, který je věnován teorii bezpečnostních otázek. Slouží jako druhý hlavní zdroj pro podkapitolu o bezpečnosti. Z knihy *Stát a mezinárodní vztahy* je citována kapitola řešící otázky suverenity státu, jako téma druhé podkapitoly úvodní části. Jiné kapitoly této knihy nejsou pro účely této podkapitoly ani práce jako celku relevantní, protože opět zkoumá především mezinárodní vztahy jako celek, nikoliv tedy pouze téma suverenity.

Jako primárních zdrojů bude využito i několika rezolucí OSN, týkajících se především problematiky Abcházie, z těch, které se zabývají Kosovem, jde o naprosto klíčovou rezoluci číslo 1244 z roku 1999. Abcházie se týká především rezoluce 858 z roku 1993, která zakládá misi UNOMIG. Bude použita v pasážích, které se abchazské občanské války týkají.

Konečně poslední skupinou zdrojů jsou články, které se týkají pasáží o aktuálním vývoji především v Abcházii, ale v menší míře i v Kosovu. Články mají pro účel práce charakter spíše jednorázového použití. Pro kapitolu a aktuálním vývoji jsou však klíčové, a vzhledem k počtu tam uvedených citací je i počet článků, využívaných jako zdroje pramenného charakteru, velmi vysoký. Charakter využití článků je spíše citační, mají sloužit jako doklad pro argumentaci hlavních zdrojů, primárních i sekundárních.

1. Pojetí územní celistvosti, bezpečnosti a suverenity dle mezinárodních vztahů

Předtím, než budou v rámci této práce uvažována specifika kosovského a abchazského vývoje, je nutné se zmínit o teoretických přístupech k mezinárodní bezpečnosti, ať již pojímané jako bezpečnost státu, či jeho menších jednotek, v krajním případě dokonce bezpečnost jednotlivých osob. Pojem bezpečnosti přímo souvisí i s pojmem stability státu, zejména v novějším přístupu, kdy je bezpečnost stále častěji chápána i mimo úroveň národního státu, na který se dlouhou dobu, *de facto* až do devadesátých let vázala. Fenoménu bezpečnosti bude věnována první část této kapitoly, zatímco druhá se pak bude zabývat teoretickými základy přístupu k suverenitě státu, jeho územní celistvosti a práva na sebeurčení. Ve všech případech jde o pojmy, které jsou jak v případě Kosova, tak i Abcházie velmi relevantní a používané, proto je nutné uvést jejich teoretický základ jako východisko pro další části práce.

1.1. *Koncept bezpečnosti a jeho proměny v poslední době*

Již samotný pojem bezpečnosti je nesmírně široký, vztahuje se totiž nejen k politické a vojenské oblasti. De Wilde s Waeverem a Buzanem pak ještě vzpomínají spor mezi dvěma skupinami (tradicionalisty a zastánce rozšiřování pojmu bezpečnosti), jehož základem je otázka, zda se má sektor bezpečnosti chápat „širokým“ pohledem, který ji chápe komplexněji, nejen pouze vojensko-politicky, či pohledem „užším“, který se právě na tuto oblast omezuje. Sami se pak kloní spíše k širší možnosti.¹⁶ Libor Stejskal ve své první kapitole *Kapitol o bezpečnosti* uvádí bezpečnost jako potlačení a nepřítomnost hrozeb, nebezpečí a rizik, které mohou komukoli hrozit.¹⁷ Tento výklad nemusí být ovšem vždy vhodný pro politologická a politická hlediska – je totiž používán i pro oblasti, které s těmito obory nesouvisí. Stejskal rozpor řeší zavedením dvou konceptů bezpečnosti. První z nich nazývá bezpečností ve smyslu obecného pojmu, který může mít hodnotu od nuly po určitou míru, je to tedy právě tento koncept, který není omezen víceméně čistě na politickou oblast,¹⁸ zatímco v druhém případě se už jedná o specifický výklad bezpečnosti, která je používána v mezinárodních vztazích, tvoří jeden z prvků politiky, pokud ne (ve formě nutnosti bezpečnost zajistit) politiku

---

¹⁶ BUZAN – WAEVER – DE WILDE: *Bezpečnost. Nový rámec pro analýzu*, Brno, CDS 2005, s. 10..

¹⁷ STEJSKAL, Libor a kol. : *Kapitoly o bezpečnosti*, Praha, Karolinum 2007, s.12.

¹⁸ Tamtéž.

samou.¹⁹ Právě tento druhý koncept bezpečnosti je pro politickou oblast tím relevantním, nebyl však vždycky jednotný.

Rovněž Buzan a další tvrdí, že ve 20. století byla chápána především jako vnější bezpečnost státu (vnitřní bezpečnost byla chápána jako ochrana státu před rozkladnými živly), což souviselo s možným rizikem vzniku konfliktu mezi státy v podmínkách soupeření dvou zneprátených bloků.²⁰ Stát je pak z vojenského hlediska stále referenčním objektem, ačkoliv dnes již nikoliv ojedinělým.²¹ Jde o přístup, který je pochopitelně starší než druhá světová válka, vychází totiž z vestfálského systému mezinárodních vztahů, který národní stát chápal jako výlučného aktéra mezinárodních vztahů. Zejména ve starším období byly možnosti zapojení i jiných aktérů velmi omezené a prakticky nemožné – např. mezinárodní organizace moderního typu mají svůj původ na konci 19. století, kdy se navíc zdaleka nejednalo jen o politickou integraci²², ta je až záležitostí 20. století. Podobně tomu bylo i u dalších dnešních nestátních aktérů. Teprve od druhé světové války se sféra účastníků mezinárodních vztahů rozšiřuje, přičemž jde o mnohotvárný proces.

Dnes se uvádí několik oblastí, kde je zvyšován počet referenčních objektů bezpečnosti. Obšírněji tuto otázku řeší opět především Buzan, de Wilde a Waever, kteří zároveň vypočítávají aktéry podle jednotlivých oblastí (bezpečnostních sektorů)²³ Stejskal se s nimi v tomto shoduje a sám uvádí tři způsoby, jak dochází k rozšiřování konceptu bezpečnosti, kdy ovšem jako jeden z nich uvádí samotné zavádění nových sektorů.²⁴ Zaprvé se jedná o subjekty mezinárodních vztahů, jejichž sféra se prý rozšiřuje shora i zdola²⁵ – zapojením nadstátních organizací, ale i naopak aktérů charakteru regionu, skupiny nebo i jednotlivce.²⁶ Druhou sférou je sektorové rozšiřování, kdy je nově akcentována bezpečnost nepolitická a nevojenská, charakteru např. environmentálního (problematika udržitelného rozvoje), třetí pak zvyšující se intenzita pojetí bezpečnosti, kdy již nestačí jen samotné přežití jednotlivce či stabilita státu (*hard security*), ale i tzv. *soft security*, která opět znamená především dobré životní podmínky obyvatelstva jako předpoklad bezpečnosti státu.²⁷ Oba tyto poslední koncepty však mají pro rámec této práce méně relevantní postavení.

---

¹⁹ STEJSKAL, Libor a kol. : *Kapitoly o bezpečnosti*, Praha, s.12.

²⁰ BUZAN – WAEVER – DE WILDE: *Bezpečnost. Nový rámec pro analýzu*, s.32.

²¹ Tamtéž.

²² Jako první mezinárodní organizace velkého rozsahu je např. uváděna Mezinárodní poštovní unie.

²³ BUZAN – WAEVER – DE WILDE: *Bezpečnost. Nový rámec pro analýzu*, s.32 - 34.

²⁴ STEJSKAL, Libor a kol. : *Kapitoly o bezpečnosti*, s.14

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Toto pojetí slouží při humanitárních intervencích, za jakou byl kupříkladu považován právě kosovský příklad v roce 1999.

²⁷ STEJSKAL, Libor a kol. : *Kapitoly o bezpečnosti*, s.14.

Buzan a spol. rozpracovali rovněž téma sekuritizace, které chápou jako radikálnější pojetí politizace.²⁸ Sekuritizací je rozuměno vyhranění se k určitému problému z důvodu, že zmíněný problém je chápán jako existenční hrozba.²⁹ Pro účely této práce však pojem sekuritizace příliš relevantní není.

Z analytického hlediska lze dnes bezpečnost chápat na několika úrovních, které se překrývají a jsou tedy do jisté míry na kosovský a abchazský příklad aplikovatelné všechny. Björn Möller uvádí tři úrovně pojetí bezpečnosti – státní, kde je referenčním objektem stát, společenská, kde jím jsou občané jako celek a osobní, kde referenčním objektem zájmu je člověk jako jednotlivec.³⁰ Stejskal, který jej cituje, přišel s pěti jinými, avšak v zásadě podobnými úrovněmi, které se podle něj však tak prolínají, že lze i tříúrovňový přístup považovat za správný – nejvyšší úroveň je globální, následují mezinárodní úroveň, jednotka (stát), podjednotka (region) a úroveň bezpečnosti jednotlivce.³¹ Tím se ovšem neshodnou s Buzanem, Waeverem a de Wildem, u nichž je pojem region vymezen jinak – region je tvořen aspoň dvěma státy, *subregion* všechny jednotky regionu bez minimálně jedné, *mikroregion* pak chápou jako jednotky uvnitř státu.³² Souhlasit lze s tvrzením, že některé otázky prostupují napříč úrovněmi a bezpečnost jednotlivců či regionů má pak zásadní vliv na vnitřní bezpečnost daného státu, který zase může působit jako destabilizující prvek regionu (typickými příklady jsou právě Kosovo a Abcházie), eventuálně jako globální bezpečnostní hrozba.

Další věcí, která musí být ještě zmíněna v této pasáži věnované teorii bezpečnosti, je pak stírání hranic mezi vnějším a vnitřním pojetím bezpečnosti. Stejskal v další pasáži *Kapitol o bezpečnosti* uvádí, že dřív byla tato dvě pojetí poměrně striktně od sebe oddělená. Nepřítelem a bezpečnostní hrozbou národního státu mohl reálně být pouze jiný národní stát, který disponoval pouze přibližně stejnými prostředky jako jím uvažovaný oponent, čímž byly omezeny možnosti ohrožení bezpečnosti.³³ Vnitřní bezpečnost státu se pak chápala v intencích zabezpečení státu, kdy v nutných případech bylo možné použít i násilné prostředky proti jedincům, kteří proti státu projevovali nepřátelský postoj (mnohokrát použito právě v případě Kosova, ale i Abcházie). V současné době dochází k posunu v náhledu na vnitřní bezpečnost, zejména v souvislosti s růstem hrozby terorismu³⁴, který bývá většinou

---

²⁸ BUZAN – WAEVER – DE WILDE: *Bezpečnost. Nový rámec pro analýzu*, s. 34.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ STEJSKAL, Libor a kol. : *Kapitoly o bezpečnosti*, s.17.

³¹ Tamtéž, s. 16.

³² BUZAN – WAEVER – DE WILDE: *Bezpečnost. Nový rámec pro analýzu*, s. 29

³³ STEJSKAL, Libor a kol. : *Kapitoly o bezpečnosti*, s.24.

³⁴ STEJSKAL, Libor a kol. : *Kapitoly o bezpečnosti*, s.24.

mezinárodně propojený (jako byly albánské militantní formace v jednotlivých albánských oblastech mimo území Albánie) popřípadě napojený na organizovaný zločin, rovněž většinou internacionalizovaný. *Kapitoly o bezpečnosti* odkazují na Petera Hougha, který zpracoval velmi plastickou typologii, na které ukázal, že současné vnímání bezpečnosti je skutečně mnohazměrné³⁵, a sahá od hrozeb environmentálních, ekologických, lidskoprávních atd. až po klasické hrozby vojensko-politické. Všechny roviny pojetí bezpečnosti v této práci není nutné zmínit, případy Kosova a Abcházie se z oblasti bezpečnosti týkají především ty, které v této kapitole už byly rozebírány, tedy terorismus, organizovaný zločin nebo lidská práva.

1.2. Problematika suverenity a práva na sebeurčení

Další pojmy, které je nutno teoreticky přiblížit, jsou v kontextu této práce pojmy suverenity státu a jeho integrity, proti nimž bývá argumentováno právem národů na sebeurčení. V souvislosti kosovského a abchazského příkladu, jak ještě místy v dalších pasážích uvidíme³⁶, bývalo často argumentováno integritou Gruzie, resp. Srbska, neméně obvyklé bylo používání pojmu národního sebeurčení pro Abcháze a kosovské Albánce.

Nejkratší, encyklopedická definice státní suverenity, ji dělí na suverenitu vnější a vnitřní. Vnitřní suverenitou se rozumí právo státu na volné užívání moci na svém území, včetně vykonávání státní správy a určování státního zřízení.³⁷ Naproti tomu vnější suverenita vymezuje svobodu státu ve vztahu k ostatním státům – omezení přitom představují jen mezinárodní právo, suverenita jiných států a dobrovolně přijaté závazky, ke kterým stát nemůže být násilím nucen.³⁸ Jejím opakem je pak suzerenita, která označuje podřízení jednoho státu jinému, typicky na lenním základě v období feudalismu, v moderní době by jejím ekvivalentem mohl být status protektorátu.³⁹ Suverénní národní stát byl základní jednotkou mezinárodních vztahů od vestfálského míru po třicetileté válce (1648), po dlouhou dobu byl pak činitelem ve skutečnosti téměř monopolním. Jeho vnitřní suverenita byla chápána jako právo státu, udržet si na svém území takový stupeň pořádku, který by neohrožoval jeho vlastní bezpečnost, tak jak bylo uvedeno v minulé podkapitole. Nestátní aktéři se na omezování vnější suverenity států *de facto* až do dvacátého století nepodíleli, protože ve valné části ani neexistovali. Naopak vestfálský systém, původně omezený na Evropu, se proměnil v souvislosti s teritoriální expanzí Evropanů v období kolonialismu v celek, označovaný

---

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Viz 4. a 5. kapitola a Přílohy.

³⁷ ŽALOUDEK, Karel : *Encyklopedie politiky*, Libri, Praha 1996, s. 417.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ ŽALOUDEK, Karel : *Encyklopedie politiky*, s. 417.

jménem globální vestfálský systém, kde se rovnocenným partnerem původních evropských aktérů ovšem staly jen ty země, které se jim dokázaly ubránit, především USA a Japonsko.

V současnosti je ovšem již globální vestfálský systém poněkud modifikován, když se do něj zapojilo i množství nestátních aktérů – mezinárodní organizace (v první řadě EU, chápána jako případ organizace *sui generis*) a nejrůznější druhy mezinárodních korporací, ze substátní úrovně pak separatistická hnutí (Kosovo je jedním z nejtypičtějších příkladů), lobbistické skupiny, vládní i nevládní organizace atd. Došlo ke stejnému vývoji jako v případě bezpečnosti, kdy se postupně referenčním objektem stává stále výrazněji jednotlivý člověk – občan státu. V souvislosti s tím, se současný stát mění v to, co Sørensen nazývá státem postmoderním – stát založený místo národního principu na lidských právech, univerzálních pro všechny jeho občany.⁴⁰ Suverenita státu je mimo to podle něj omezena i velkou provázaností národních ekonomik v době globalizace.⁴¹ Národní suverénní stát, typický pro 19. a velkou část 20. století, by v této souvislosti měl být stále zatlačován do pozadí, do situace, kdy jeho vnější suverenita bude omezena vlivem mezinárodních závazků a akceptací základních norem, upravujících suverenitu a mezinárodní právo vůbec, jako je v Evropě *Závěrečný akt KBSE*. V něm je suverenita státu a s ní související územní integrita garantována tak, že všechny hranice v Evropě jsou prohlášeny za nezměnitelné⁴², stát však musí obětovat i část své vnitřní suverenity tím, že garantuje univerzální občanská a lidská práva všem svým občanům.⁴³ Postmoderní stát pak díky podobným úpravám může být naprosto legitimně státem multinárodním, popřípadě dokonce multikulturním⁴⁴, kdy rozhodující z hlediska vnitřní suverenity je schopnost státu zajistit bezpečnost svých občanů a jejich lidská práva. Pokud toho stát schopen není, může se stát, že bude omezena jeho vnitřní suverenita nad částí nebo celým územím (typicky Kosovo v roce 1999), výjimečně dokonce suverenita vnější, která je pak obnovována většinou postupně (Irák po invazi roku 2003 cca do prvních svobodných voleb).

Sørensen ovšem poznamenává, že tyto změny v chápání suverenity státu mohou být dočasné a sám pojem suverenita není rozhodně neměnný, protože se objevuje množství protichůdných tendencí, znesnadňující schopnost stanovit jeho pravděpodobný vývoj.⁴⁵ Stále

---

⁴⁰ SØRENSEN, Georg : *Stát a mezinárodní vztahy*, Praha, Portál 2005, s. 106.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² *Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě – článek 3*, online: <http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp23.pdf> (30.3.2010).

⁴³ Tamtéž – článek 7.

⁴⁴ V tomto kontextu chápáno jako stav, kde vedle sebe existují dvě společenství jiného civilizačního okruhu, přičemž jediným relevantním přístupem k nim má být přístup dle lidských práv. Celý koncept ale vyžaduje spolupráci obou (resp. všech) zúčastněných kultur na jeho vytváření, což je často problematické.

⁴⁵ SØRENSEN, Georg : *Stát a mezinárodní vztahy*, s. 170.

považuje za relevantní rozlišovat tři typy suverenity států – moderní, které *de facto* znamená tradiční národní stát, postkoloniální, které je nové a stát, pro který je typické, má skutečnou suverenitu často pouze na papíře, a zmiňovaný postmoderní typ suverenity, založený na občanských právech.⁴⁶

Dalšími důležitými pojmy, které byly používány jako argumenty v kosovském a abchazském konfliktu je dvojice slovních spojení - právo na sebeurčení a jeho protějšek územní integrita. Právo národů na sebeurčení je pojmem, který je v mezinárodních vztazích relativně nový, určitě v rámci vestfálského systému – ačkoliv jeho základy byly položeny prosazením národních států v 19. století, které nahrálo iredentismu⁴⁷, výrazněji se celosvětově prosadil až v letech první světové války v souvislosti s wilsonovským idealismem, ztělesněným *Čtrnácti body*. Od té doby jde ovšem o pojem široce využívaný i zneužívaný (např. sudetskými Němci ve třicátých letech), právně rovněž zakotvený i v současném základním dokumentu o evropském uspořádání, *Závěrečném aktu KBSE*. V tomto případě jde ovšem o dokument, který může být interpretován i značně rozdílně, několik jeho bodů totiž zdůrazňuje neporušitelnost hranic evropských zemí, s výjimkou případu posvěceného mezinárodním společenstvím⁴⁸, jiné ovšem naopak přiznávají právo na sebeurčení každému národu Evropy, stejně jako požadují respekt k lidským právům.⁴⁹ Konflikty, jako je kosovský a abchazský, pak už z podstaty věci bývají střetem obou těchto pohledů na mezinárodní právo, což u nich pochopitelně znesnadňuje řešení.

Krátká encyklopedická definice práva na sebeurčení říká ,že právo na sebeurčení přiznává každému státu několik možností. 1) Právo národa na stát s vlastní kulturou a společenským uspořádáním nebo 2) Právo svobodně se připojit k libovolnému většímu útvaru.⁵⁰ Diskutabilní je ovšem tato možnost u etnik, která se hlásí k národu, jenž už „svůj“ stát má, sama však žijí ve státě jiném, s kterým se neidentifikují. Tato diskuze byla ukázkově vidět právě v případě Kosova – srbská strana argumentuje tím, že Albánci už svůj národní stát mají a právo na sebeurčení tedy neplatí. Proti tomu stojí pojetí, které každý nově vzniklý stát chápe i jako zrození nového národa.⁵¹ Právo na sebeurčení by pak ovšem měl každý nově vzniklý stát, který je v tomto kontextu označován za *new-born nation*. Etnické pojetí národa,

---

⁴⁶ Tamtéž, s. 177 – 186.

⁴⁷ KORNPROBST, Markus: *Irredentism in European Politics*, Cambridge, Cambridge University Press 2008, s.7.

⁴⁸ *Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě – článek 5*, online: <http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp23.pdf> (30.3.2010).

⁴⁹ Tamtéž, s. 7.

⁵⁰ ŽALOUDEK, Karel : *Encyklopedie politiky*, s. 338.

⁵¹ Obvyklé v západních zemích, kde slova *nation* a *state* často znamenají významově synonymum, typicky v angličtině. Souvisí s pojetím státu na neetnickém základě.

chárající ho především jazykově, ovšem už z principu možnost *new-born nation* skoro vylučuje, i když existuje několik případů, kdy stát, jenž čerstvě získal nezávislost, prohlásil místní nářečí za nový jazyk kvůli odlišení od jazyka sousedního národa a zdůraznění vlastní identity, jíž podpořil právo na sebeurčení.⁵² Ani jedna myšlenka není dodnes mrtvá – jako *new-born nation* bylo Američany uznáno Kosovo, princip uměle vytvořené identity založené především na jazyku se uplatnil v Černé Hoře v období kolem roku 2006, kdy získala nezávislost na Srbsku.

Koncepce přimknutí k jinému celku jako právo na sebeurčení rovněž existuje – bylo jí zdůvodňováno vytvoření SSSR jako dobrovolného spojení Ruska, Zakavkazska (které zas vzniklo „dobrovolným“ spojením Gruzie, Arménie a Ázerbájdžánu + několika krátkodobých kavkazských republik včetně Abcházie), Ukrajiny a Běloruska – to že zde lze jen velmi těžko hovořit o dobrovolnosti, je věc další – nebo i vytvoření Jugoslávie, jako připojení rakouských Jihoslovanů a Černé Hory k již existujícímu Srbsku. V souvislosti s kosovským nebo abchazským případem se nejčastěji mluvilo o obavách z velké Albánie nebo z anexe Jižní Osetie⁵³ Ruskem. Takové řešení je však v současné Evropě politicky pravděpodobně neprůchodné, což je zapříčiněno právě *Závěrečným aktem KBSE*, který územní integritu chápe především jako zásadu neporušitelnosti hranic. Jinou formou takového řešení národního sebeurčení by mohlo být připojení území k EU, s čímž Kosovo argumentovalo jako zdůvodněním nepotřebnosti velké Albánie.⁵⁴

---

⁵² V oblasti Jugoslávie jde hned o několik případů – uznání západobulharských nářečí (která ovšem byla skutečně poněkud odlišná) za makedonštinu, a mnohem diskutabilnější vznik a rozlišení chorvatštiny (očištěné od slov „muslimského“ a ortodoxního původu), a zejména bosenštiny (která naopak dává na tato slova důraz) a dokonce i černohorštiny od původní srbochorvatštiny (což je ovšem rovněž umělý konstrukt), resp. srbštiny.

⁵³ Abcházie v této souvislosti zmiňována nebyla, jelikož klade důraz na to, aby alespoň formálně byla nezávislým státem, což je také důvod, proč je s Kosovem komparována pouze ona, nikoliv však Jižní Osetie.

⁵⁴ *Nezávislé Kosovo – Tečka za komunistickou Evropou*, Aktuálně.cz, 16. 2. 2008, online: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=521466> (30.3.2010).

2. Analýza podmínek obou sledovaných území

2.1. Etnické složení a problémy s ním související

Ani území Kosova ani území Abcházie nepatří mezi zvlášť rozlehlá teritoria. Rozlohou odpovídají zhruba většímu českému kraji, jistý rozdíl však existuje v lidnatosti. Zatímco Abcházie se podstatně neliší v tomto ohledu od okolních území jižního Ruska a Gruzie, Kosovo svojí hustotou zalidnění okolní teritoria značně převyšuje a blíží se spíš střední Evropě – dobré srovnání by i v tomto případě bylo s českým Středočeským krajem. Zásadní problém však netkví v hustotě zalidnění, ale v jeho etnickém složení. V tomto ohledu došlo v období přibližně posledních dvaceti let k poměrně zásadním změnám, kdy z obou území odešel velký počet příslušníků jednoho z hlavních etnik – v Kosovu Srbů, v Abcházii Gruzínů. Tato změna vytvořila z obou teritorií převážně jednoetnická území a posloužila jako jeden z hlavních argumentů pro vyhlášení nezávislosti. Zvlášť markantní je to v případě Kosova, kde se počet Srbů snížil z přibližně čtvrtiny v 70. letech na dnešních cca 10%.⁵⁵ Znamená to exodus v řádu statisíců, zejména Srbů, ale i jiných etnik – Romů, Makedonců, Černohorců, Goranců a dalších, a přeměnu Kosova v *de facto* čistě albánský stát – o výjimkách dále. V Abcházii jde o problém číselně menší, což vyplývá z jejího nižšího počtu obyvatel⁵⁶, a také nikoli tak jednostranně abcházsko - gruzínský, na místě zůstává především ruská a arménská menšina. Pro přehlednost budou obě území i v této kapitole popsána odděleně s určitým využitím komparace mezi nimi, následující odstavce se tedy budou nejprve věnovat Kosovu, poté i Abcházii.

Současné etnické podmínky na Kosovu přibližuje mapa, uvedená v přílohách, kde je Kosovo rozděleno na jednotlivé okrsky (*municipalities*), barevně odlišené podle etnických majorit. Na první pohled je zde patrná naprosto drtivá převaha Albánců, kteří z 30 kosovských okrsků bezesporu dominují v 24 – jistou výjimku tvoří jižní okres Štrpce (albánsky *Shtërpcë*), kde existuje návaznost na nedalekou makedonskou metropoli Skopje, dále není jasno v otázce okrsku Dragaš (*Dragash*), který bývá většinou řazen mezi okrsky etnicky albánské, jindy goranské nebo bosňácké⁵⁷, a okrsku Novo Brdo (*Novobërdë*). Nejsouvislejší nealbánská oblast Kosova leží u jeho severních hranic a ještě o ní bude v této práci řeč – jde o okrsky Zvečan (albánsky *Zveçan*), Zubin Potok (zde se albánský název ani

⁵⁵ Provisional Institutions of Self – Government, Ministry of Environment and Spatial Planning, *Population*, online: <http://enrin.grida.no/htmls/kosovo/SoE/popullat.htm> (30.3.2010).

⁵⁶ Přesto se však jedná o polovinu gruzínské populace v Abcházii roku 1989, tedy asi pětinu obyvatel celkem. Srovnej níže v této pasáži.

⁵⁷ Např. mapa na http://www.csfederalismo.it/images/stories/PESD/eulex-kosovo/eulex_kosovo-ethnic-1.jpg (30.3. 2010), mapa uvedená v přílohá uvádí Dragaš jako albánský okrsek.

nepoužívá, resp. je naprosto shodný) a Leposavić (*Albanik*). Tyto tři okrsky, známé jako Severní Kosovo (*Severno Kosovo, Kosova Verlore*, také Ibarský Kolašin), jsou dnes nejproblematictější, protože na rozdíl od ostatních srbských enkláv mají přímé spojení se Srbskem. Relativně často se zmiňuje možnost jejich připojení k Srbsku, popřípadě výměna za albánská území ve vlastním Srbsku (jde rovněž o tři okrsky ležící za východní hranicí Kosova).⁵⁸

Celkově se však dá říct, že srbské enklávy leží převážně ve východní části území, resp. u hranic se Srbskem a s Černou Horou, což má svoje logické opodstatnění v etnické příbuznosti obyvatelstva. Jak je dále uvedeno v kapitole o historickém vývoji Kosova, přes jisté spory o etnickou příbuznost Albánců se starověkými Ilyry není víceméně pochyb o drtivé převaze Srbů mezi obyvatelstvem až do roku 1690, resp. 1738.⁵⁹ Naopak po porážkách dvou povstání souvisejících s válkou habsburské monarchie s Tureckem bylo možné albánské osídlení sledovat poměrně hluboko do vlastního Srbska.

Oblast Severního Kosova nebyla ani součástí území připojeného za druhé světové války k Velké Albánii, kdy se Srbové stali poprvé cílem opravdu cílených čistek, které měly vyústit ve vyhnání asi 220000 osob. Skutečné číslo činilo asi 60000 osob do osvobození Kosova na konci roku 1944.⁶⁰ Podstatnější než samotný fakt vyhnání této relativně velké části srbské populace je ale skutečnost, že těmto Srbům nebyl po válce dovolen návrat na území Kosova. Šlo pravděpodobně o obyvatele především západních oblastí Kosova⁶¹, kde jsou dnes srbské enklávy mnohem řidší (např. ve formě městských čtvrtí, jako je tomu v Prizrenu). Nově připojené území leží za tradiční kosovskou hranicí⁶², tvořenou v této oblasti řekou Ibar. Ibar je dodnes hraniční linií, což je velmi dobře vidět zejména v největším městě na této řece, Kosovské Mitrovici, jehož menší část leží na severním břehu řeky a je téměř naprosto srbská, zatímco v jižních čtvrtích dominují Albánci.

Severní Kosovo je také jediným územím Srbů, kde existují reálné snahy o jakési státoprávní úpravy ve prospěch kosovských Srbů, v ostatních enklávách ležících uvnitř albánské populace, je mnohem těžší setrávat na rezolutně odmítavém stanovisku vůči oficiální kosovské vládě. Příkladem mohou být obecní volby z listopadu 2009, první po

---

⁵⁸ *Serbia plays Kosovo partition card*, In: BIRN – Balkan Investigative Reportive Network, 29 . 4. 2007, Online: <http://kosovo.birn.eu.com/en/1/70/2698/> (30. 3. 2010).

⁵⁹ O tom více kapitola 3.

⁶⁰ Jedná se o hlášení německého, okupačního úředníka z Prizrenu, jehož zdroj je dále uveden v kapitole 3.

⁶¹ Zde je možné se odvolat na hranice velké Albánie z let 1941-1944, která současnou kosovskou hranici nekopíruje. Dnešní Severní Kosovo leží až za ní a v dané době bylo, díky přítomnosti velkých důlních zařízení, jako je Trepča, pod okupační správou Německa, nikoliv Itálie.

⁶² V roce 1945 šlo u této změny hranice vlastně o kompenzaci za nepovolení návratu Srbům, jehož účelem bylo uměle navýšit slovanský podíl na populaci Kosova – tedy o jakýsi „*etnický gerrymandering*“.

vyhlášení nezávislosti, které se setkaly v srbských enklávách s relativně vysokou účastí⁶³, v Severním Kosovu však nikoliv. Kosovská vláda však státoprávní úpravy ohledně Severního Kosova odmítá, paradoxně s odkazem na rezoluci 1244, kterou se zaštiťovalo srbské hnutí proti kosovské nezávislosti.⁶⁴ Je tedy možno říct, že vyhlášení kosovské nezávislosti roku 2008 vytvořilo další potenciální zamrzlý konflikt, umocněný ještě tím, že v územích kosovských Srbů neprobíhá zdaleka tak velký ekonomický rozvoj, který v poslední době umožnily zahraniční investice v oblastech albánských. V této skutečnosti je pravděpodobně skryta další etnická tenze mezi Srby a Albánci a nebezpečný zdroj napětí pro budoucnost.

Pro Abcházii lze v demografických studiích použít jako stěžejní zdroj pro analýzu jejích demografických podmínek práci Daniela Müllera *Etno-demographic history of Abkhazia. 1886 – 1989*. Opírá se o výsledky moderních sčítání lidu a jako první je v tomto období uveden soupis rodin z roku 1886. Ten je zdrojem kontroverzí, protože jako nejpočetnější etnikum uvádí národ „*Samurzaq'anoans*“ s téměř 45%,, poté Abcházci s asi 30%, podílem.⁶⁵ Právě „*Samurzaq'anoans*“ jsou dnes předmětem sporu mezi Abcházci a Gruzíny z důvodu zisku početní převahy. Abcházci by se totiž s jejich připočítáním (a dalším etnikem Mingrelů) dostali na 85%, tedy na drtivou převahu, zatímco Gruzíni, (kterých bylo roku 1886 v Abcházii mizivé procento), by tak dosáhli přesně 50%..⁶⁶ Skutečnost o tomto etniku a jeho současná příslušnost však nejsou jasně určeny.⁶⁷ Jedná se také spolu s celostátním sčítáním lidu roku 1897 o jediné sčítání, kdy mají Abcházci reálnou šanci být početně silnější než Gruzíni, totiž až do současnosti, kdy většina Gruzínů byla vyhnána a počet Abcházců je tak opět větší. V dalším období došlo nejprve k přesídlování Abcházců, kteří byli jako muslimové permanentně podezříváni ze špionáže pro Turecko, poté k velké ruské a arménské imigraci v dobách SSSR. Počty Gruzínů a Abcházců rostly nepoměrně mírněji. Müller uvádí jako příklady Zemědělský census z roku 1917, kdy Gruzíni Abcházce přechýlili poměrem asi 55 tisíc : 40 tisíc.⁶⁸ Arménů a Rusů bylo tehdy nepoměrně méně. O

---

⁶³ První volby v Kosovu vyhrála vládnoucí strana, In: IDnes, 16. 11.2009, Online: http://zpravy.idnes.cz/prvni-volby-od-vyhlaseni-kosovske-nezavislosti-vyhrala-vladnouci-strana-15q-/zahranicni.asp?c=A091116_144834_zahranicni_btw (30. 3. 2010).

⁶⁴ Kosovo PM: End to parallel structures, In: BalkanInsight, 7.3.2008, Online: <http://www.balkaninsight.com/en/main/news/8460/> (30.3.2010).

⁶⁵ MÜLLER, Daniel: *Etno-demographic history of Abkhazia 1886 - 1989*, In : Abkhaz World, online: <http://abkhazworld.com/Pdf/d.muller.pdf> (30.3.2010)

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ MÜLLER, Daniel: *Etno-demographic history of Abkhazia 1886 - 1989*, In : Abkhaz World, online: <http://abkhazworld.com/Pdf/d.muller.pdf> (30.3.2010)

⁶⁸ Tamtéž.

devět let později již svazové sčítání lidu ukazuje sice přibližně stejný poměr Gruzínů vůči Abcházcům (67000 : 56000), Arménů a Rusů je však dohromady přibližně 40000.⁶⁹

V poválečné době dochází k poněkud opačnému trendu, když počet Rusů byl nejvyšší v 60. letech, poté začal klesat, až do stavu, kdy Rusové klesli z druhého místa mezi národy Abcházie. Přesná čísla klesla z 93 tisíc roku 1970 na 75 tisíc roku 1989.⁷⁰ Pro Armény a Abcházce ukazuje tato tabulka přibližně podobný vývoj, kdy ovšem počet Abcházců rostl rychleji, takže nakonec tvořili asi 20% roku 1989.⁷¹ U Arménů to bylo asi 15%.⁷² Nejrychlejší nárůst ovšem vykazuje etnikum Gruzínů, jichž bylo roku 1959 přibližně 160000, roku 1989 pak již téměř čtvrt milionu.⁷³ Tento vývoj je ovšem způsoben čistě početní převahou gruzínského obyvatelstva. Relativně se jedná o přibližně setrvalý stav nebo mírný nárůst podílu Gruzínů, počet obyvatel Abcházie se totiž za tu dobu zvýšil asi o 120000, z čehož Gruzínů přibylo 80000.⁷⁴ Nejedná se tedy o paralelu s Kosovem, kde byl ve druhé polovině 19. a pak ve 20. století do té doby početnější národ předstížen menšinou a stal se malou menšinou sám. V Abcházii k žádnému podobnému vývoji nedošlo. Co se týče rozmístění obyvatelstva, jde již o jistou podobnost. Abcházci tvořili těsně před válkou za nezávislost drtivou většinu pouze v západních okresech Gagra a hlavně Gudauta, jinde bylo národnostní složení relativně vyrovnané.⁷⁵ Jedinou výjimkou byl pohraniční okres Gali, kde byla drtivá převaha asi 90% Gruzínů. Tohoto jediného okresu pak byli také Abcházci ochotni se v 90. letech za jistých podmínek vzdát.

2.2. Náboženská otázka v případech Kosova a Abcházie

V případě Kosova i v případě Abcházie se z náboženského hlediska jedná o konflikty stejného druhu – mezi křesťany a muslimy (zde je možno znovu odkázat na Huntingtona a jeho krvavé hranice islámu, zvláště pak ve vztahu ke křesťanství⁷⁶), kdy v obou případech je jedna strana (shodou okolností v obou případech převážně nebo částečně muslimská) zaštitěna velmocí a do jisté míry využívána pro vlastní velmocenské zájmy (základny Bondsteel a Očamčira, přítomnost jednotek SNS, resp. NATO a EU). Přestože náboženská stránka

---

⁶⁹ MÜLLER, Daniel: *Etno-demographic history of Abkhazia 1886 - 1989*, In : Abkhaz World, online: <http://abkhazworld.com/Pdf/d.muller.pdf> (30.3.2010)

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Viz mapa v přílohách, která přes jisté zkreslení (dané rokem původu – 1997, tedy po válce a vyhánění) pořád ještě tuto skutečnost zachycuje..

⁷⁶ HUNTINGTON, Samuel: *Střet civilizací*, s. 316.

konfliktu není prvořadá, není ani opomenutelná, a to zejména v případě Kosova, kde došlo k zapojení mudžáhedínů z arabských zemí nebo Afghánistánu, ale i místních nebo balkánských.⁷⁷ Jde však, jak je zřejmé i z citovaného zdroje o tvrzení, kterým operuje hlavně srbská strana konfliktu. Po skončení války pak v posledních letech, kdy Kosovo bylo pod správou mise UNMIK, na něm vzniklo nebylo opraveno přibližně 300 mešit, což ovšem znamená víceméně obnovu stavu z roku 1993, kdy na Kosovu existovalo 607 mešit.⁷⁸ V každém případě jde ale o kontrastní osud ve srovnání s pravoslavnými chrámy. V případě Abcházie není zapojení fundamentalistických bojovníků na první pohled tak patrné, snad i díky jejich vlivu na jiné severokavkazské republiky, v první řadě Čečensko.

V další kapitole bude uvedeno, že až do konce 17. století byl počet muslimů poměrně nízký. Minkov uvádí ve své knize *Conversions to Islam in the Balkans*, že Kosovo patřilo mezi oblasti s naprosto mizivým podílem muslimů.⁷⁹ Početní převahu islámu lze tedy odvozena od Velké východní krize po roce 1875, po níž přibližně 150 000 Srbů bylo z Kosova vyhnáno.⁸⁰ Od té doby lze již sledovat výrazný nárůst podílu islámu, který dnes dosahuje přibližně 90%,⁸¹ což je (není-li mezi evropské státy počítáno Turecko) nejvíc ze všech zemí Evropy.

U Abcházie lze v zásadě podobně schematizovat (přes veškerou problematičnost), když budou tři z velkých abchazských etnik uznána za pravoslavná (Rusové, Gruzíni, Arméni) a pouze vlastní Abcházcí zde zastupují islám, částečně však i oni náleží mezi křesťany.⁸² Většina muslimských Abcházců byla již dříve dobrovolně či nedobrovolně vystěhována, což se také stalo základem početních změn mezi národy, když v dobách carského Ruska byli Abcházcí deportováni kvůli podezřením na prottureckou špionáž.⁸³ S odvoláním na předchozí pasáž, která popisovala etnické složení populace lze tedy říct, že ve 20. století prožila Abcházie *de facto* deislamizaci, když počet částečně muslimských Abcházců sice šestkrát vzrostl v absolutních číslech, avšak snížil se z 88% (při započtení etnika „*Samurzaq'anoans*“ ze sčítání roku 1887) na méně než 20% při posledním sčítání lidu

---

⁷⁷ STAVROU, Nikolaos: *The Balkan Branches of the Terror Network*, In: The New York Herald, 13.-14.10.2001, Online : <http://www.srpska-mreza.com/Bosnia/blondMujah.html> (11.4.2011).

⁷⁸ GABER, Rita: *After The War: The destruction and Preservation of Sacred Sites in Kosovo*, In.: Sacred Sites International Foundation, Online: <http://www.sacred-sites.org/preservation/kosovo.html> (11.4.2011).

⁷⁹ MINKOV, Anton : *Conversions to Islam in the Balkans*, s.43.

⁸⁰ O tomto dále mluví kapitola č.3, která zdůrazňuje nejednoznačnost údajů..

⁸¹ Prakticky všichni Albánci mimo 60000 katolíků + zmíněné menšiny. Viz též: *Religion in Kosovo*, In: International Crisis Group, online: <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=1591&l=1> (30. 3. 2010).

⁸² Dnes by muslimští Abcházcí tvořili asi třetinu národa v Abcházii, na jejím obyvatelstvu se islám celkem podílí asi šestinou. Viz poznámka 88.

⁸³ Viz kapitola 3.

roku 1989.⁸⁴ Podíl muslimských obyvatel se pak vyhnáním Gruzínů zvýšil na přibližně 16%⁸⁵.

Náboženský rozměr sice jak u Kosova, tak u Abcházie existuje, u obou je ale minimálně prozatím druhořadý. Jako argument lze v tomto případě použít fakt, že částečně muslimským Abcházcům pomáhají proti pravoslavným Gruzínům jiní pravoslavní – Rusové, kteří také jako první uznali abchazskou nezávislost. V případě Kosova je náboženský rozměr poněkud důležitější, avšak to je způsobeno provázaností s etnickou rovinou, když je pravoslaví v kontextu kosovských podmínek ztotožňováno se srbstvím, čímž také argumentují názory zejména z radikálně prosrbských a pravoslavných kruhů, z jejichž zdroje je nyní i citováno.⁸⁶

Společně je možné říci, že ani Kosovo ani Abcházie nemají specifika západoevropských oblastí, kde dochází k islamizaci hlavně imigrací z Třetího světa, která je motivována ekonomicky. Abcházie nebývá v této souvislosti zmiňována téměř vůbec, a to ani co se její historie týče ani v současnosti. Její izolované území nemá takovou ekonomickou přitažlivost, aby se stala cílem masovější migrace, naopak v dobách izolace byla typickým regionem se silnou emigrací, především do Ruska. V samotné Abcházii se pak početní poměr náboženství výrazněji nemění, samozřejmě mimo vyhnání a nevrácení se příslušníků gruzínské menšiny. Ti dnes tvoří 21% populace, čímž zaostávají za spojeným podílem Rusů a Arménů s jejich 35%. Abcházci tvoří 44%.⁸⁷ Podíl muslimů v roce 2003 pak činil 17%.⁸⁸ I na tomto ukazateli můžeme dokázat, že náboženská rovina konfliktu Kosovu a Abcházii společná není. I pokud přijmeme tezi, že všichni abchazští muslimové jsou Abcházci, stále více než polovina národa muslimská není. Na rozdíl od Kosova.

V Kosovu je tomu poněkud jinak, mezi antiislamisty bývá např. argumentováno tím, že v Kosovu se o generaci dřív stalo to, co se nyní děje v západní Evropě.⁸⁹ Podobnost existuje v tom, že Kosovo bylo cílem imigrace z Albánie, která jeho charakter zásadněji proměnila,

---

⁸⁴ Vyjdeme-li z čísel uvedených v předchozí pasáži a přiřadíme – li náboženství k národnostem paušálně, což je přirozeně pouze přibližné řešení. V případě Abcházců by u takovéto paušalizace vycházel podíl muslimů na necelou polovinu, tedy ani ne 10% obyvatel. Podrobněji viz práce D.Müllera v kapitole o etnických podmínkách.

⁸⁵ *ЕДИНАЯ ВЕРА АБХАЗСКИХ "ХРИСТИАН" И "МУСУЛЬМАН". Особенности религиозного сознания в современной Абхазии*, In: Portal Credo, 17.3.2004, <http://www.portal-credo.ru/site/print.php?act=fresh&id=188> (30.3.2010)

⁸⁶ WERDAN, Michal: *Kosovo: vysvětlení událostí, jak je asi neznáte*, In: I dnes.cz., 11.1.2009, Online: <http://werdan.blog.idnes.cz/c/64741/Kosovo-vysvetleni-udalosti-jak-je-asi-neznate.html> (11.4.2009).

⁸⁷ BAAR, V. – HOCH, T. – KOPEČEK, V. : *Podmínky demokratizace v de facto státech – Případová studie Abcházie*, In: CEP SR, Č.4/XII, podzim 2010, Online: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=422> (11.4.2011).

⁸⁸ *ЕДИНАЯ ВЕРА АБХАЗСКИХ "ХРИСТИАН" И "МУСУЛЬМАН". Особенности религиозного сознания в современной Абхазии*, In: Portal Credo, 17.3.2004, <http://www.portal-credo.ru/site/print.php?act=fresh&id=188>

⁸⁹ PODRACKÝ, Vlastimil: *Genocida, o které svět neví a vědět nechce*, In: Eurabia, 9. 3. 2006, Online : <http://www.eurabia.cz/PrintArticle/216-genocida-o-ktere-svet-nevi-a-vedet-nechce.aspx> (30.3.2010).

spolu se souběžnou populační explozí Albánců. Na základě všech těchto tvrzení můžeme říci, že náboženský rozměr konfliktu není pro posuzování jedinečnosti případu Kosova příliš důležitý, avšak pokud bychom ho v úvahu vzali, není Abcházie dobrým příkladem pro komparaci. Nejlepší řešení by snad bylo, oba případy uznat jako *sui generis*.

2.3. Jiné problematické aspekty vývoje Kosova a Abcházie

V této podkapitole se bude převážně jednat o analýzu a komparaci ekonomických podmínek Kosova a Abcházie, případně také jevů, které jsou od ekonomické situace odvozeny. Jelikož se však tato dimenze konfliktu dá v obou případech označit za druhořadou, nebude jí věnován takový detailní prostor jako v případě náboženských a zvláště etnických podmínek – ty jsou pro oba konflikty relevantnější. Přesto se v obou případech rovněž ekonomická rovina objevuje – v Kosovu především v případě vystupňování dnešního konfliktu v osmdesátých letech a pak také v podobě financování UÇK v dekadě následující. U Abcházie se jedná rovněž pouze o podružný fakt, kdy existuje kontrast mezi sovětskou Abchází, označovanou za sovětskou Riviéru, a dnešním izolovaným regionem, vázaným na Rusko.

Přestože základní ekonomické údaje Kosova a Abcházie jsou srovnatelné, v kontextu okolních oblastí se liší natolik, že je možné prohlásit, že v této rovině jak Kosovo, tak Abcházie jsou případy ne-li *sui generis*, pak sobě navzájem nepodobné. Kosovo, stejně jako celá jižní polovina bývalé Jugoslávie byla po dlouhou dobu součástí osmanské říše, hospodářsky nejzaostejší oblasti tehdejší Evropy mimo Rusko. Mimo jiné měla ekonomická a kulturní zaostalost těchto území nepochybně vliv i na celkově pozdní zformování albánského národního hnutí. Teichman třeba uvádí jako datum separace Albánců od osmanské říše až rokem 1908, kdy bylo rozhodnuto přijmout latinku, čímž měla být překonána kulturní roztržičnost samotného albánského etnika. I on však dává na první místo roli etnických podmínek.⁹⁰ Ekonomická situace je jevem, který není jednoduché radikálně změnit, a proto Kosovo stojí na posledním místě v Evropě v ekonomických ukazatelích vlastně až do dneška. Existovaly snahy tuto situaci změnit, z nichž nejdůležitější se odehrávaly v dobách socialistické Jugoslávie, která přinesla jako jediná ve 20. stoletím delší období míru do této oblasti Balkánu. Kosovo, stejně jako jiné jižní oblasti SFRJ (Černá Hora, Bosna a Hercegovina a Makedonie, původně i užší Srbsko), nedosahovalo jejího průměrného důchodu, díky čemuž mělo nárok na dotace z fondu, určeného na rozvoj chudších oblastí země. Na rozdíl od

---

⁹⁰ TEJCHMAN, M. a kol. : *Dějiny jihoslovanských zemí*, s.287-288.

ostatních zmíněných oblastí, ve kterých se postupně dařilo životní úroveň zvyšovat, Kosovo již tehdy vykazovalo stagnaci. Např. roku 1969 dosahovala Jugoslávie 6525 nových dinárů národního důchodu, tentýž ukazatel uvádí pro Kosovo pouhý 2046 dinárů, tedy cca 31% průměru federace⁹¹ a suverénně nejméně mezi jejími osmi subjekty. Kosovo i při této nízké úrovni stále předstihovalo v životní úrovni, ale i osobní svobodě, sousední Albánii, což, jak bude řečeno dále, v období socialismu umocňovalo jeho albanizaci.⁹² Problém spočíval mimo jiné i v tom, že v období sedmdesátých let došlo k nárůstu albánské vzdělanosti, která se projevovala nárůstem počtu albánských studentů. Pro sedmdesátá léta uvádí např. Malcolm dramatický vzestup podílu albánské inteligence v Kosovu z 38% na 72% v období 1968-1978.⁹³ Je jasné, že takový dramatický nárůst nemohl, přes jisté úpravy ve prospěch Albánců ve správě, kterou Malcolm opět připouští⁹⁴, uspokojit celou vrstvu inteligence. Ta pak byla důležitou součástí i při protestech ohledně státoprávního postavení Kosova v roce 1981.

Shrnutí významu ekonomického rozměru konfliktu by tedy mohlo být takové, že ekonomické těžkosti Kosova, nejhudší oblasti Balkánu, nebyla Jugoslávie schopna vyřešit, přes vysoké dotace oblasti. Následná emigrace pak naopak vytvořila ekonomickou základnu pro činnost separatistů, protože emigranti se v relativně značném počtu zapojili do organizovaného zločinu.

Případ Abcházie se od toho kosovského liší hlavně z toho důvodu, že Abcházie v dobách Sovětského svazu byla územím, které svou životní úroveň značně převyšovalo sousední regiony – tedy situace od Kosova naprosto obrácená. Abcházie byla oblastí, kde k národnostnímu útlaku Abcházců v postalinských dobách *de facto* nedocházelo, na rozdíl od předchozího období stalinsko-berijovského teroru v letech 1936-1953. Ve srovnání s okolními severokavkazskými oblastmi pak Abcházie poskytovalo podmínky naprosto nesrovnatelné. Hospodářskou výkonností pak Abcházie představovala suverénně nejbohatší oblast Kavkazu - díky své přímořské poloze se stala cílem turistů v řádů milionů, včetně řady sovětských vůdců, ze stejného důvodu (příznivé klima) produkovala také některé jinak těžko dostupné produkty, jako tabák nebo citrusové plody.

Srovnání s Kosovem z ekonomického hlediska nemá tedy příliš šancí obstát – spíše se jedná o přesný protiklad kosovské situace, které se ta abchazská začala podobat, až v souvislosti s občanskou válkou, jež přinesla Abcházii izolaci. Ekonomicko – kulturní

---

⁹¹ VYKOUKAL, Jiří a kol.: *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku*, Libri, Praha 2000, s. 636.

⁹² Viz níže v kapitole 3.

⁹³ MALCOLM, Noël : *Kosovo. A short history*, s.326.

⁹⁴ Tamtéž.

hledisko může být navíc pro kosovský i abchazský příklad považováno za druhořadé, jelikož rozhodující roli hrála etnická stránka konfliktu.

Takový může být i celkový výsledek tezí druhé kapitoly, kterou lze uzavřít tvrzením, že ze všech rovin konfliktu má největší význam jasně rovina etnická, která je v některých rysech u obou území podobná. Naopak ani ekonomická ani náboženská rovina takovou roli historicky nemají, popřípadě u nich došlo ke sblížení až v poslední době důsledkem izolace.

3. Historický vývoj obou území

Následující pasáž má shrnout velmi dlouhé období sahající až k počátkům našeho letopočtu. Ačkoliv se opravdu jedná pouze o stručný přehled, kdy jsem se snažil zmínit pouze významnější události se vztahem k dnešku (což je ale v nepřímém smyslu i historie jako celek), stejně zabírají obě pasáže následující kapitoly dohromady řádově deset stránek textu, který navíc musí nutně sklouzávat místy až k přílišné popisnosti. Nicméně historické souvislosti mají takový význam, že je nezbytné je do této práce zahrnout, v případech etnických konfliktů navíc musí jít o poměrně všestranný rozbor, má-li být práce vyvážená. Proto se tímto jako autor omlouvám za zdlouhavost třetí kapitoly.

3.1. *Kosovo do roku 1999*

Srbsko – albánský spor o Kosovo je často interpretován jako spor o to, kdo byl na Kosovu dřív. Jedná se i o jednu z prvních vět, které napsal Noel Malcolm na počátku své knihy *Kosovo. A short history*. Vzápětí ovšem dodává dvě připomínky, které nutí brát podobné diskuze s rezervou. Zaprvé říká, že otázky chronologického následnictví jsou při dnešním rozhodování o právech a neprávěch prostě irelevantní⁹⁵, zadruhé, pak doplňuje toto tvrzení tezí, že není možné očekávat, že by se identita národa za staletí nezměnila ani že by tyto kmeny byly unitárními společenstvími.⁹⁶ Protože dnes argumenty o dřívějším původu jednoho osídlení (albánského) používány bývají, částečně se i touto otázkou bude práce zabývat.

Problém by v tomto případě byl s Albánci, jejichž původ dodnes není jednoznačně dokázán. Sami vychází z tradice starověkých Ilyrů, jak dokazují jména osobní (křestní jméno Ilir není v albánských oblastech neobvyklé) i jiná⁹⁷. Přibližně do doby konce starého letopočtu se také na území Kosova datuje útvar pojmenovaný Dardanie, který je etnicky ilyrský. Ilyrské symboly ve tvaru spirály, popř. sošky tzv. dardanského idolu pak byly použity i na několika návrzích pro novou vlajku Kosova v soutěži vypsané na konci roku 2007.⁹⁸ Souvislost

---

⁹⁵ MALCOLM, Noel : *Kosovo. A short history*, s. 22.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Zde se jako příklad dá uvést pojmenování sportovního klubu v albánském městě *Durrës* – Drač po starověké ilyrské královně Teutě.

⁹⁸ FOTW - Flags of the World, *Kosovo (Province, Serbia) since the declaration of independence (2008), The process of adoption of the flag*, In : FOTW, <http://flagspot.net/flags/rs-kosad.html#con> (23.2.2010).

Albánců se starověkými Ilyry však najisto prokázána není. Navíc pojem ilyrský byl používán i v jiných souvislostech pro území od Kosova i poměrně značně vzdálená.⁹⁹

Poněkud jednodušší je otázka o původu a stáří osídlení Srbů. Ačkoliv jsou zmiňováni původem až z oblasti Kavkazu a existují dokonce teorie o íránském původu jména Srb¹⁰⁰, v zásadě se nepochybuje o tom, že na konci stěhování národů už Srbové žili na bývalých byzantských územích na Balkáně obsazených Slovany. Sima Čirkovič v této souvislosti uvádí, že v ilyrských jazycích bylo přijato označení *Skje*, které bylo používáno pro Slovany, tedy i pro Srby, a mezi národy, které používaly toto jméno, uvádí i Albánce.¹⁰¹ Z toho by vyplývalo, že osídlení Albánců by vskutku na Balkáně bylo starší než slovanské, ačkoliv tu není výslovně uvedeno, že Albánci žili i v oblasti Kosova. To se postupně ve středověku stalo územím etnicky téměř naprosto srbským (viz výše v kapitole o etnickém složení Kosova), kde vznikly i četné srbské kulturní, především církevní památky.

Převážně srbský charakter Kosova se nezměnil ani v prvním období poté, co byli Srbové poraženi Turky v 14. – 15. století a ztratili své nezávislé státní postavení. Území Kosova je v této souvislosti spojeno s dvěma bitvami (1389 a 1448), z nichž zejména první je poměrně široce známa i veřejnosti a v Srbsku má pozici legendární národní katastrofy, široce využívané i v nacionalistické rétorice¹⁰², z poslední doby vyjádřené heslem roku 2008 „*Kosovo je srce Srbije*“.

Nejdůležitějším procesem v následujícím období byly náboženské změny mezi jednotlivými národy. Zatímco u Srbů k nyní vládnoucímu islámu konvertoval relativně nízký počet lidí, u Albánců bylo toto procento mnohem výraznější, dokonce do té míry, že se stali prvním (a až do uznání Bosňáků za samostatný národ jediným) převážně muslimským národem Balkánu.¹⁰³ Svůj význam má tato skutečnost v tom, že pro muslimy samozřejmě bylo mnohem jednodušší v muslimském státě vykonávat vyšší funkce ve správě státu. V dokumentech, které jsou zaměřené prosrbsky, se výrazně poukazuje i na tuto skutečnost. Jako příklad lze uvést kontroverzní český pořad *Uloupené Kosovo*, který uvádí, že Albánci byli používáni jako dosídlenci po četných srbských povstáních víceméně za odměnu za svou

---

⁹⁹Např. Spojené ilyrské provincie, existující v době Napoleona na území dnešního Chorvatska nebo jako alternativní název pro jihoslovanské národní hnutí sjednocující Srby i Chorvaty, používaný až do 19. století.

¹⁰⁰ TEJCHMAN, Miroslav a kol. : *Dějiny jihoslovanských zemí*, Praha, NLN 1998, s. 41.

¹⁰¹ ČIRKOVIČ, Sima : *The Serbs*, s. 10.

¹⁰² Často v této souvislosti bývají vzpomínána jména srbských padlých z této bitvy, svou symboliku má i samotné pojmenování *Vidovdan* (podle dne sv. Víta, kdy se bitva roku 1389 odehrála atd. Paradoxem je, že podle některých názorů se jednalo buď o „remízu“ nebo dokonce o mírný úspěch Srbů).

¹⁰³ V této souvislosti není uvažováno o etnicích Pomaků v Bulharsku, Goranců v Srbsku a Makedonii a dalších jako o samostatných národech, nýbrž nanejvýš jako o národnostních skupinách.

loajálnost k osmanskému státu.¹⁰⁴ Zásadním zlomem v osídlení Kosova se však stal až turecký neúspěch v dobývání Vídně roku 1683.

Přestože byl tento konflikt, známý jako válka Svaté ligy, uzavřen až roku 1699, k událostem vzhledem ke Kosovu rozhodujícím došlo již o několik let dřív. Po několika rakouských úspěších došlo k rozhodujícímu střetnutí v lednu roku 1690 u Kačaniku, shodou okolností opět na území Kosova, kde už Turci byli schopni habsburskou armádu porazit a zastavit. Srbové se za této války postavili osmanské nadvládě (spolu s nimi i křesťanští Albánci), a to v takové míře, že například Tejchman uvádí, že při dobývání Skopje roku 1689 tvořili povstalci většinu křesťanské armády.¹⁰⁵ Po porážce u Kačaniku se pak v létě 1690 Srbové rozhodli z Kosova a přilehlých oblastí odejít. Podle dobových pramenů se jednalo o 40000 rodin¹⁰⁶, tedy řádově cca 200000 – 300000 lidí. A protože se toto tzv. Velké stěhování Srbů ještě zopakovalo po další porážce roku 1738¹⁰⁷ a srbské (resp. křesťanské albánské) rodiny byly tehdy nahrazeny albánskými muslimy, dá se k letům 1690 a 1738 posunout i začátek moderního srbsko – albánského sporu o Kosovo. A to přesto, že skutečné boje jsou až záležitostí pozdního 19. a 20. století.

Přestože již od 18. století tedy došlo ke změně etnických poměrů Kosova, trvalo relativně dlouho, než Albánci získali jasnou převahu. Dle Malcolma k postupnému snižování srbského podílu přispívaly dosti i vnější poměry, jak tomu bylo po Velké východní krizi v 70. letech 19.století. Jako příčinu uvádí jednak samotné poměry v osmanské říši, jednak pak skutečnost, že po berlínském kongresu roku 1878 bylo Srbsko uznáno jako nezávislá země, což zavdávalo příčiny k emigraci.¹⁰⁸ Předně však upozorňuje na nedostatek přesných čísel a na to, že hlášení bývala často prosrbská – mluvila o 150000 emigrantů. Sám se kloní k výrazně nižšímu počtu 60000 pro období 1876-1912.¹⁰⁹ To by ovšem znamenalo, že srbská imigrace za královské Jugoslávie by stačila na pouhé pokrytí této samotné ztráty bez přičtení porodnosti. Počet srbských obyvatel by pak přibližně odpovídal v roce 1941 stavu roku 1876. Vše ovšem za výrazného nárůstu počtu Albánců... Ke skutečnému napětí pak výrazně přispěl růst nacionalismu v téže době. Jeden z prvků, kolem kterého se srbské hnutí semknulo, byla

---

¹⁰⁴ Film *Uloupené Kosovo* (2008), režie DVOŘÁK, Václav, 6. minuta filmu. Tento film byl natočen roku 2008 těsně po vyhlášení nezávislosti Kosova. Jedná se o dokument, ovšem značně jednostranně zaměřený ve prospěch Srbů. Jeho režisér V. Dvořák osobně argumentoval tím, že mu šlo o natočení druhé strany pohledu, která podle jeho názoru byla v českých médiích zastoupena minimálně.

¹⁰⁵ TEJCHMAN, Miroslav a kol. : *Dějiny jihoslovanských zemí*, s. 127.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Malcolm k této druhé vlně vyjadřuje pochybnosti s tím, že byla převážně omezena na severozápad Kosova. Viz MALCOLM, Noël : *Kosovo*, s.171.

¹⁰⁸ MALCOLM, Noël: *Kosovo. A short history*, s.229-230.

¹⁰⁹ Tamtéž.

mimo jiné právě snaha o opětné dobytí oblasti Kosova jakožto symbolu porážky středověkého království. Protože však Kosovo leží daleko od jádra zrodu srbského státu 19. století, nepodařilo se Srbům kontrolu nad Kosovem získat dříve než roku 1912, kdy již Srbové tvořili v kosovské populaci pouze přibližně čtvrtinu¹¹⁰. V některých prosrbských zdrojích, jako je *Uloupené Kosovo* se sice uvádí menšina Albánců, avšak toto tvrzení je pochybné, vzhledem k přesnému znění citátu, který říká, že Albánci „*tvořili menšinu na všech územích Velké Albánie*“¹¹¹, tedy i dnešní Albánie samotné.

Termín Velká Albánie souvisí s rozvojem národního hnutí Albánců. To se rozvinulo jako poslední na Balkáně, a to kvůli celkové zaostalosti albánského území i kvůli pozici Albánců jako loajálního etnika turecké říše, která až do konce 19. století albánským snahám vyhovovala. Poprvé se používá v souvislosti s Prizrenskou ligou, která se vytvořila po válce Ruska s Tureckem roku 1878. Jedná se o tzv. čtyřvilájetovou Albánii – nebo-li spojení albánských vilájetů v jeden etnicky albánský stát. Malcolm ve své knize přináší mapu tohoto zamýšleného celku, z níž je zřejmé, že šlo o velmi nadsazený požadavek¹¹². Po balkánských válkách nastává v oblasti Kosova již jiná realita, a sice znovuoobnovení srbské svrchovanosti nad Kosovem, které již ovšem nemá srbský charakter. Díky této skutečnosti např. Tejchman nazývá *Počátky srbsko-albánského sporu o Kosovo* právě až kapitolu o období po balkánských válkách.¹¹³

Jak bylo uvedeno již v první kapitole, v době balkánských válek se stále používá vestfálský systém uspořádání mezinárodních vztahů, který uvádí národní stát jako jediného aktéra mezinárodních vztahů. V tomto kontextu hrála jinou roli i bezpečnost, která byla chápána jako právo státu vynutit si v rámci zajištění bezpečnosti poslušnost obyvatelstva. V oblasti Kosova se tento přístup uplatnil několikrát, poprvé již po velkém albánském povstání krátce po balkánských válkách (1913), které bylo reakcí na srbské znovuoobsazení Kosova. Na excesy, kterých se tehdejší nová srbská správa dopouštěla vůči Albáncům, upozorňují *Dějiny Srbska* Pelikána a dalších, které doslova uvádí, že byla o nich v té době vytvářena představa jako o etniku „*bez vlastního národního vědomí, rozděleném na rivalizující kmeny, diferencovaném nábožensky i kulturně, jež je pouhým prostředkem ve velmocenské hře nepřátel Srbska.*“¹¹⁴ Postup srbských úřadů, byl zaměřen na oslabení hlavně

---

¹¹⁰ MALCOLM, Noel: *Kosovo. A short history*, s. 230.

¹¹¹ Film *Uloupené Kosovo*, (2008) 7. – 9. minuta filmu.

¹¹² Území tohoto plánovaného útvaru by se dotýkalo jednak Soluně na jihu, na východě by zasahovalo daleko do Makedonie, dále než je úroveň jejího hlavního města Skopje. V Srbsku by poté zahrnovala Novopazarský sandžak a území přesahující Preševské údolí, téměř až k Niši.

¹¹³ TEJCHMAN, Miroslav a kol.: *Dějiny jihoslovanských zemí*, s. 286.

¹¹⁴ PELIKÁN, Jan a kol.: *Dějiny Srbska*, Praha, NLN 2005, s. 262.

ekonomických pozic Albánců.¹¹⁵ Na obranu Srbů je třeba říct, že výše uvedené argumenty jsou částečně pravdivé – Albánie byla vytvořena roku 1912 jako stát dvou odlišných kmenových společností, Ghegů a Tosků, a měla sloužit jako jakýsi zátaras Srbsku na cestě k Jaderskému moři. Kromě toho v ní panoval až do roku 1924 ve větší či menší míře rozvrat. Argument, že Albánci neměli vlastní národní hnutí, však již pro dobu kolem roku 1912, resp. 1918, není v žádném případě pravdivý. Toto hnutí už existovalo, stejně jako teorie velké Albánie. Jisté ospravedlnění srbskému postupu přináší právě tehdejší koncept bezpečnosti¹¹⁶, který ji v první řadě vztahuje na bezpečnost státního teritoria. Albánci nepřijetím srbské a později jugoslávské nadvlády a organizací zbrojnických čet byli chápáni jako teroristé, protože tehdy šlo o běžný přístup.

Období královské Jugoslávie označují *Dějiny Srbska* za období, kdy se srbský živel na Kosovu početně stabilizoval a dokonce mírně posílil, čehož bylo dosaženo příchodem asi 60000 srbských osídlenců ze severnějších oblastí, jako je Chorvatsko, Černá Hora nebo Bosna.¹¹⁷ Srbská kolonizace, která v této době byla podporována vládou, se u Albánců nemohla setkat s kladným přijetím, a srbsští osídlenci se stali za 2. světové války terčem pogromů, které jich z Kosova opět řádově několik desítek tisíc vyhnaly, jak uvádí další odstavec. Kosovo bylo po porážce Jugoslávie v dubnu 1941 z větší části připojeno k Albánii, čímž se částečně realizovala někdejší idea Prizrenské ligy. Tejchman v *Dějínách jihoslovanských zemí* tvrdí v souvislosti s okamžitě začatou a poměrně brutální albanizací, že se na Kosovu byl vyšší podíl kolaborantů s fašisty než v samotné Albánii, což bylo důsledkem špatné národnostní politiky Jugoslávie.¹¹⁸ Počet srbských obětí na Kosovu lze těžko odhadnout přímo, co se týče celého národa, jedná se asi o půl milionu.¹¹⁹ V každém případě byla rétorika období 2. světové války používána i dnes, když se poukazovalo na to, že Německo a jeho tehdejší spojenci jako Maďarsko nebo Chorvatsko uznali Kosovo velmi záhy, nejpozději do měsíce.

Počet padlých kosovských Albánců nedosahuje takového počtu, s velkou pravděpodobností proto, že Albánci tentokrát opravdu stanuli v drtivé většině na straně okupačních mocností¹²⁰ a jejich příprava likvidace slovanské (rozuměj srbské a černohorské) menšiny byla mocnostmi Osy posvěcená a systematická. Tejchman ve svém dalším díle *Balkán ve válce a revoluci* uvádí hlášení německého úředníka z Prizrenu roku 1944, že

---

¹¹⁵ Tamtéž, s. 304.

¹¹⁶ Více viz kapitola 1.

¹¹⁷ PELIKÁN, Jan a kol. : *Dějiny Srbska*, s.305.

¹¹⁸ TEJCHMAN, Miroslav a kol. : *Dějiny jihoslovanských zemí*, s. 451.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 492.

¹²⁰ Což bývá opět používáno jako argument proti dnešní kosovské nezávislosti.

Albánci vyhnali již 40000 Srbů, dalších 30000 se momentálně v Prištině hlásí a počet vyhnaných může vzrůst až na 220000.¹²¹

Poválečný vývoj Kosovo začalo dalším povstáním, které souviselo s obsazováním oblasti na konci 2. světové války. Počet mrtvých se tu odhaduje na několik tisíc¹²², včetně předsedy oblastní organizace KSJ v Kosovu Miladina Popoviće. Z této doby pochází současné vymezení kosovské hranice – autonomní oblast Kosovo a Metohija byla vyhlášena v dubnu 1945 jako součást Srbska. Albánci měli tehdy nad Srby početní převahu (různé zdroje uvádí přesná čísla jinak) asi 2 : 1. Vyhlášení autonomní oblasti mělo pomoci řešit albánskou nespokojenost s jugoslávskou nadvládou. Došlo zde však k několika paradoxům – zaprvé, nebyl povolen návrat Srbům vyhnaným za války, zadruhé - ke Kosovu naopak bylo připojeno území dnes známé jako Severní Kosovo, které je z drtivé většiny srbské a mělo tak poněkud kompenzovat albánskou převahu, vznikla zde však další oblast, která je dnes konfliktní, zatřetí - obráceně bylo z oblasti Kosova odděleno Preševské údolí v Srbsku, kde mají převahu Albánci. Naopak dobrým opatřením pro zvýšení bezpečnosti bylo, jak podotýká Tejchman, odzbrojení albánské menšiny v roce 1955.¹²³ Kosovo prožilo v 50. letech hospodářský růst a životní úroveň značně předčilo samotnou Albánii, takže se stalo cílem imigrace. Proces byl umocněn populační explozí, která zasáhla albánské oblasti po válce. Je obtížné vyjádřit, jak rychle v které lokalitě tento proces pokračoval¹²⁴. Podíl Srbů tak klesl z poválečné přibližné třetiny na necelou pětinu obyvatel v době pádu komunismu. Až do 60. let však Srbové Kosovo kontrolovali¹²⁵, protože podíl Albánců mezi komunisty a střední a vyšší třídou vůbec byl malý. V tomto období se správa v Bělehradu chovala vstřícně, takže albánské elity postupně vznikly, zejména po otevření univerzity v Prištině.

Albánská populace požadovala povýšení Kosova na svazovou republiku roku 1968, posléze znovu roku 1981, kdy již Kosovo zasáhly velké nepokoje. Těžko se dá argumentovat, že albánské požadavky byly nepochopitelné – Kosovo velikostí přibližně odpovídá Černé Hoře, kterou jasně předčí počtem obyvatel, v čemž příliš nezaostává ani za Slovinskem a Makedonií, všechny tři oblasti status republiky na rozdíl od něj měly. Vláda požadavky řešila decentralizací, která vyvrcholila kompromisem v ústavě roku 1974, Kosovo se dočkalo takových pravomocí, že jej již Bělehrad ovlivňoval jen relativně málo.¹²⁶ Na rozdíl od

---

¹²¹ TEJCHMAN, Miroslav : *Balkán ve válce a revoluci*, Karolinum, Praha 2008.

¹²² PELIKÁN, Jan a kol. : *Dějiny Srbska*, s. 449.

¹²³ TEJCHMAN, Miroslav a kol. : *Dějiny jihoslovanských zemí*, s. 535.

¹²⁴ V zásadě je dobrou pomůckou pro představu příklad města Prizrenu, uvedený v předchozí kapitole.

¹²⁵ V tomto kontextu je míněna kontrola prostřednictvím vysokých stranických funkcí.

¹²⁶ Např. skupština Kosova mohla schválit kosovský rozpočet bez souhlasu vlády z Bělehradu, zatímco rozpočet svazové republiky Srbsko potřeboval ke schválení jak souhlas vlastního Srbska, tak Kosova a Vojvodiny.

předchozích dob nyní už i špičky strany v oblasti tvořili Albánci. Kosovo však stále víc ekonomicky zaostávalo, na konci 70. let tvořil jeho HDP jen 31% úrovně celé federace.¹²⁷ Co se týče srbské menšiny, v 80. letech její stav klesal již i absolutně, až se propadl pod 20% populace.

Závěrečná část této historické kapitoly vlastně začíná roku 1988, kdy Slobodan Milošević zahájil proces směřující k faktickému ovládnutí jugoslávské federace, přičemž se opíral o dokument *Memoranda SANU*, které tvrdí, že srbský národ ve svém tehdejší postavení je utlačován a že má právo spravovat celé území, kde Srbové žijí¹²⁸ – Kosovo bylo jednou z prvních oblastí, kde došlo ke střetům. Roku 1988 byla omezena pravomoc autonomní oblasti a vyměněno vedení zdejšího Svazu komunistů. O dva roky později byla pak autonomie zrušena úplně a 2. července 1990 v Kačaniku vyhlášena Republika Kosovo jako stát kosovských Albánců, který nikdo kromě Albánie neuznal. Albánie však fungovala jako výcvikový tábor pro odbojovou organizaci UÇK (*Ushtria çlirimtare e Kosovës* – Kosovská osvobozenecká armáda), často označovanou za teroristickou, která zde zejména po albánském státním bankrotu roku 1997 získávala zbraně. Její aktivity však sahají až do roku 1996, kdy došlo k prvním útokům na srbské úřady a jejich příslušníky v Kosovu. Kosovský status nebyl řešen v rámci daytonských dohod z roku 1995, proto opět začíná na Kosovu povstání, vedené právě UÇK. Jednání se Srby pak vedli jak představitelé stínové Republiky Kosovo v čele s jejím prezidentem Ibrahimem Rugovou, tak i tzv. politické křídlo UÇK, které vedl současný kosovský premiér Hashim Thaci. Protože však tato jednání nespadají již do této kapitoly, budu se jim a celému konfliktu let 1996 – 99 věnovat v další kapitole.

3.2. Abcházie v období do gruzínské revoluce r. 2003

Původ obou dvou znepřátelených etnik, Abcházců i Gruzínů, je v každém případě starobylý. Dnes se obecně přijímají názory o autochtonním původu Gruzínů a že tito tedy patří mezi původní kmeny Kavkazu.¹²⁹ V případě abchazského národa již skutečnost tak jednoznačná není – jejich původem se obsáhleji zabýval Jurij Voronov ve stati *Abchazi – kto oni? – Abkhazians – who are they?* Podle něj existují dvě hlavní možnosti imigrace předchůdců Abcházců – severní a jižní.¹³⁰ Severní varianta počítá s původem Abcházců

---

¹²⁷ O tom více výše v pasáži o ekonomických poměrech Kosova.

¹²⁸ *Memorandum SANU*, s. 119, online text: <http://www.rastko.org.rs/istorija/iii/memorandum.pdf> (30.3.2010)

¹²⁹ Ovšem moderní Gruzíni vznikly pravděpodobně z více etnik, jak ukazuje třeba skutečnost, že ještě před sto lety nepanovala v této otázce úplná shoda. Viz výše kapitola 2 a zmínky o etniku *Samurzaq'anoans*.

¹³⁰ VORONOV, Jurij : *Abkhazians – Who are they?*, In: *Abkhaz World*, 15.10.2008, Online: <http://www.abkhazworld.com/abkhazia/people-a-culture/39-abkhazians-who-are-they.html> (11.4.2011).

v oblasti Kubáně, ti pak měli do Abcházie pronikat na několika místech průsmyky přes Kavkaz, přibližně do oblasti Kodorské soutěsky. Celý proces se měl odehrát asi 200 let před Kristem.¹³¹ Jižní varianta vidí jako abchazskou pravlast Kolchidu a přilehlé části Malé Asie.¹³² Podle této teorie by tedy Abcházci byli obyvatelstvem částečně autochtonním. Voronov ovšem dodává, že otázka nebyla zodpovězena uspokojivě, přestože ji zkoumal nespočet vědců přes dvě století.¹³³

Na rozdíl od Kosova lze navíc sledovat intenzivní styky mezi gruzínským a abchazským obyvatelstvem, a to i dokonce na nejvyšší úrovni. V 8.století se např. vytvořilo Abchazské království, jehož vládce Leon získal nezávislost na byzantském vlivu a připojil ke své državě i dnešní západní Gruzii, do jejíhož střediska Kutaisi pak přemístil své hlavní město. Zde (tedy ne na území Abcházie, ale Gruzie!) bylo pak Abchazské království vyhlášeno jako stát.

Co je naopak oblasti Abcházie s Kosovem společné, je nutnost čelit tlaku sousedních států, které byly výrazně silnější než národní státy Kavkazu. Tak byla mimo jiné zničena středověká gruzínská říše, která se vytvořila na hraně byzantského a perského vlivu v devátém století za dynastie Bagratovců. Jedním z největších králů této dynastie byl Bagrat III.¹³⁴ Sjednotitel (978 – 1014), který byl po matce abchazského a po otci gruzínského původu. V době středověku byla dynastie chápána víceméně jako symbol národa – spojení Gruzínů a Abcházců v osobě krále budiž tedy důkazem, že Gruzíni a Abcházci na rozdíl od Srbů a Albánců sdíleli opravdu stejný osud a na rozdíl od Kosova (kde většina Albánců sloužila hlavně jako loajální opora osmanské říše a Srbové ve většině jako *dhimmi*, tedy neplnoprávní) zde obě etnika byla v zásadě ve stejné pozici národnostních menšin mongolské, byzantské, perské nebo osmanské říše.

Odlišností vůči Kosovu je i to, že ani Gruzie ani Abcházie nemají svoji nacionalistickou obdobu Velkého Srbska či Velké Albánie a že na rozdíl od kosovských Albánců, kteří tvoří jen součást svého národního celku (důkazem budiž i soutěž o novou národní vlajku v roce 2007, kdy drtivá většina návrhů nějakým způsobem připomíná symboliku Albánie, jakož i realita demonstrací v době vyhlášení kosovské nezávislosti, kdy

---

¹³¹ VORONOV, Jurij : *Abkhazians – Who are they?*, In: *Abkhaz World*, 15.10.2008, Online: <http://www.abkhazworld.com/abkhazia/people-a-culture/39-abkhazians-who-are-they.html> (11.4.2011).

¹³² Tamtéž.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Řadová číslovka není jednotná. Jako abchazský král byl Bagratem II., jako gruzínský král Bagratem III.

nejužívanějším symbolem Kosova byla právě vlajka Albánie) – Abcházci svoji vlastní národní symboliku mají a používají ji již v horizontu staletí.¹³⁵

Přestože tedy vztahy mezi Abcházci a Gruzíny rozhodně nebyly nepřátelské, napětí mezi nimi přece jen rostlo. De Waal mluví o cíleném zajišťování loajality Gruzínů carskou vládou, současně však připouští, že zhruba od roku 1850 se gruzínsko-rusko-abchazský vztah přeorganizoval.¹³⁶ Před tímto datem tedy musely být vzájemné vztahy pravděpodobně víceméně dobré. Jeví se zde tedy paralela s Kosovem, kdy se vládnoucí mocnost opírala o loajalitu jednoho etnika a naopak buď přímo vyháněla (Rusko) nebo zásadněji nebránila (osmanská říše) odchodu etnika druhého.

Souvisí jednak s rozdílným náboženstvím obou etnik, kdy Abcházci převážně přijali islám, zatímco Gruzíni zůstali věrni své národní pravoslavné církvi – v tomto bodě se opět objevuje paralela s Kosovem – především však s expanzí carské ruské říše. Gruzie a Abcházie, stejně jako zbytek Kavkazu se její součástí staly mezi lety 1774 a 1828. Abcházci potom zaujali spíše protiruský postoj, zatímco gruzínská populace ruskou správu podporovala, protože ji skýtala záštitu proti osmanské říši. A právě díky tomu se gruzínské a abchazské etnikum nakonec odcizily. Ruská vláda se totiž rozhodla v 19. století abchazské muslimy vystěhovat na území ovládaná v té době ještě Turky, na jejich místo pak přicházela křesťanská etnika Gruzínů, Arménů, Rusů a dalších. Ruská správa považovala Abcházce v této době za divoké proturecké elementy.¹³⁷ Díky těmto událostem, kdy se podíl abchazského obyvatelstva na etnické skladbě Abcházie snížil (o tom viz výše v kapitole o etnických poměrech Abcházie), se Abcházci orientovali na sobě příbuzné kmeny severního předhůří Kavkazu, zejména Čerkesy. De Waal hodnotí právě tuto politiku carské vlády z druhé poloviny 19. století jako příčinu vzniku konfliktu ve století dalším, jelikož vedle deportací Abcházců docházelo k masové imigraci etnika Gruzínů.¹³⁸ Vývoj vyústil do situace, kdy abchazské obyvatelstvo bylo až na druhém až čtvrtém místě co do početnosti (srovnatelné byly populace Arménů a Rusů, jasně první byli Gruzíni).¹³⁹ Abcházci se tak ve stejném historickém období dostali do podobné pozice jako kosovští Srbové, dokonce včetně velmi

---

¹³⁵ Např. symbol vlajky s rukou v červeném poli je poprvé uváděn již ve čtrnáctém století. O tom viz FOTW – Flags of the world, *Abkhazia*, Online: <http://flagspot.net/flags/ge-abkha.html> (30. 3. 2010).

¹³⁶ DE WAAL, Thomas: *The Lightness of History in the Caucasus*, In: Carnegie Moscow Center, 4.11.2010, Online : http://www.carnegie.ru/publications/?fa=show&id=41887&zoom_highlight=abkhazia+history (10.4.2011)

¹³⁷ DE WAAL, Thomas: *The Lightness of History in the Caucasus*, In: Carnegie Moscow Center, 4.11.2010, Online : http://www.carnegie.ru/publications/?fa=show&id=41887&zoom_highlight=abkhazia+history (10.4.2011)

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ Tyto údaje se týkají posledního předválečného sčítání lidu roku 1989, o něm více v kapitole o etnických poměrech, kde jsou uvedena i přesná čísla.

podobného procentuálního zastoupení, což samozřejmě opět svádí k porovnání s kosovským vývojem.

Jsou zde přes základní podobnost jisté odlišnosti – především kosovští Srbové odešli během svých velkých emigračních vln let 1690 a 1738 původně dobrovolně (byť z velmi dobrého důvodu – prchali před očekávaným trestem za pomoc habsburské armádě) a teprve koncem 19.století začali být skutečně vyháněni. V případě Abcházců se sice jedná rovněž o následek jejich protistátních nálad, avšak prováděný *a priori* shora carskou vládou jako preventivní opatření. Pomineme – li fakt, že se jedná o přesně opačný proces než v Kosovu, totiž o potlačování muslimské populace na úkor pravoslavné, je zde ještě jedna důležitá okolnost. Na rozdíl od Kosova, kde se Albánci stáli naprosto dominantním etnikem přesahujícím nakonec 80% populace (ať toho stavu bylo dosaženo jakkoliv), v Abcházii vzniklo hned několik silných etnických skupin vedle sebe a žádné etnikum zde tak silnou pozici nemělo – pouze Gruzíni převyšovali tři ostatní početně silné národy, totiž Abcházce, Rusy a Armény v poměru cca 2:1:1:1.¹⁴⁰ Vzhledem k zaostalosti Kavkazu a Ruska obecně byl tehdejší kavkazský nacionalismus mnohem slabší než na Balkáně a nemohl sehrát stejně negativní roli jako v srbsko – albánském sporu o Kosovo.

Abcházie jako státoprávní jednotka byla vymezena až po pádu ruské carské říše jako součást sovětského řešení národnostní otázky. Nejprve byla součástí gruzínského státu, který se tehdy od Ruska odtrhl, po jeho porážce Rudou armádou roku 1921 vznikla Abchazská SSR, která se však ještě téhož roku stala opět součástí Gruzínské SSR, od roku 1931 pak byla znovu vyhlášena Abchazská ASSR (byla kromě Karakalpacké ASSR v Uzbekistánu a další gruzínské ASSR – Adžarské - jedinou neruskou oblastí se statusem ASSR) jako součást Gruzie. Od těchto procesů se odvozuje současná abchazská státnost a také průběh hranic mezi Gruzii a Abcházíí. Je to další z paralel mezi současnou Abcházíí a Kosovem – jejich hranice byly nadiktovány uměle bez zřetele k národnostním podmínkám (což by však na etnicky velice smíšeném Kavkaze byl obrovský problém), přičemž zvolené řešení v sobě skrývalo hrozbu národnostních tenzí.¹⁴¹ Těm byl pravděpodobně schopen zabránit pouze aparát takové úrovně, jakou vykazoval totalitní sovětský stát. Po celou dobu jeho existence nedošlo v podstatě k větším národnostním srážkám na území Kavkazu, což je nutno brát jako relativní úspěch, dosažený ovšem za cenu nastolení diktatury, bezohledné ke všem stejně. V Kosovu

---

¹⁴⁰ Viz kapitola 2.

¹⁴¹ DE WAAL, Thomas: *The Lightness of History in the Caucasus*, In: Carnegie Moscow Center, 4.11.2010, Online : http://www.carnegie.ru/publications/?fa=show&id=41887&zoom_highlight=abkhazia+history (10.4.2011)

koneckonců lze sledovat období tohoto stavu, když nejkřivnější období jeho vývoje byla 50. léta, kdy byl jugoslávský represivní aparát nejsilnější.

Přestože v Abcházii se tenze projevil již koncem 70. let, téměř až do konce sovětského státu nepřerostly do otevřené války. V Abcházii se konflikt vyhroutil po roce 1990, kdy Abcházci, stejně jako kosovští Albánci, deklarovali nezávislost.¹⁴² Abcházci se pak zapojili i do gruzínské občanské války začátkem 90.let. Sledovali (na rozdíl od Osetů, kteří bojovali na straně prezidenta Gamsachurdii) především svůj vlastní zájem na nezávislosti, čímž Abcházie představuje mezi podobnými regiony unikát.¹⁴³ Válka probíhala v letech 1991 – 1993 a již z této doby existují důkazy o ruské intervenci ve prospěch Abcházců, zejména formou vojenské pomoci,¹⁴⁴ Abcházie pak po několika úspěšných ofenzívách roku 1992 a zvláště 1993, kdy bylo dobyta její hlavní město Suchumi, svou nezávislost vojensky uhájila, byť s ruskou podporou. Jedná se opět o výjimečný případ, srovnatelný snad s výsledkem první čečenské války. Srovnání s Kosovem je pak takové, že v ohledu vlastní schopnosti si nezávislost uhájit, by Abcházie měla pravděpodobně vyšší legitimitu pro nezávislost než Kosovo, kterému ji přinesla až mezinárodní intervence. V případě Abcházie jsou dvě hlavní překážky. Jednak fakt, že z Abcházie byla vyhnána většina Gruzínů, tedy asi třetina celkové populace oblasti¹⁴⁵, kterým návrat většinou nebyl umožněn, jednak pak opět diskutabilní role mírotvorných jednotek. Ty měly sice mandát SNS (v tomto ohledu je Abcházie opravdovým případem *sui generis*), byly to však jednotky ruské armády. Střetům mezi Gruzíny a Abcházci zabránit nedokázaly a *de facto* napomohly zakonzervování konfliktu, nikoli jeho mírovému urovnání. Konec mise UNOMIG přišel v červnu 2009 po ruském vetu prodloužení jejího mandátu. V té souvislosti se ruská i gruzínská strana vzájemně obviňovaly z destruktivních pozic, které přispěly k nutnosti misi ukončit.¹⁴⁶

Působení ruských oddílů je však pouze jedním aspektem toho, proč nebyl abchazský konflikt v 90. letech urovnán mírově. Hlavní příčinou byla (stejně jako v Kosovu o deset let později) hlavně vlastní názorová neústupnost Abcházců a Gruzínů. Abcházci nikdy

---

¹⁴² Roku 1990 proklamovala abchazská autonomní vláda vytvoření nové SSR. K definitivní separaci od Gruzie došlo dne 23.července 1992.

¹⁴³ Jižní Osetie se do války zapojila na straně jedné z gruzínských frakcí, v podobné válce v Náhorním Karabachu šlo o konflikt menšiny, která byla podpořena národním státem proti původnímu státu. Kosovo se v tomto ohledu podobá spíše právě Náhornímu Karabachu než Abcházii.

¹⁴⁴ Z vojenských např. COOPER, Tom: *Georgia and Abkhazia: 1992-1993: War of the Datchas*, In: Air Combat International Group, 29.9.2003, Online: http://www.acig.org/artman/publish/article_282.shtml (11.4.2010).

¹⁴⁵ Viz kapitola 2.

¹⁴⁶ *Russian MP blames Georgia for end of UN mission in Abkhazia*, In. RIA Novosti, 16.6.2009, Online : <http://en.rian.ru/world/20090616/155267779.html> (11.4.2011).

nesouhlasili s návratem gruzínských uprchlíků do Abcházie, když jedinou výjimkou byl případ okresu Gali, kde před válkou byli Gruzíni téměř výlučnými obyvateli¹⁴⁷.

Mezinárodní řešení problému Abcházie začalo již roku 1993, kdy byla schválena rezoluce RB OSN číslo 858, vytvářející misi UNOMIG, která však měla pouze velmi omezený mandát, spočívající v dohlázení na naplňování smlouvy o příměří¹⁴⁸. Smlouva, *de facto* nastolující příměří, byla podepsána až o rok později (Moskevský protokol). Mandát mise UNOMIG jím byl posílen, bylo vytvořeno nárazníkové pásmo mezi stranami, vyslání mírových jednotek bylo delegováno na SNS.¹⁴⁹ Problematičnost tohoto kroku byla již uvedena. Rusko hrálo roli prostředníka konfliktu i v letech 1993 – 1997, jeho nestrannost je však i pro uvedené období pochybná, Rusové totiž podporovali i v tomto období neústupnost abchazské strany. V 90. letech, ale i později pak k pravidelnému zhoršování vztahů přispívaly případy, kdy Abcházcům bylo hromadně udělovány ruské pasy¹⁵⁰. Proces neproběhl naráz, vlna, která je zde uvedena v odkazu se pak týká období po revoluci růží, konkrétně roku 2005, což dokazuje, že se konflikt dá v období 1993-2008 hodnotit jako zamrzlý, a to bez ohledu na změnu režimu v Gruzii na konci roku 2003. Mimo to dále docházelo k ruským investicím v Abcházii i k návštěvám ruských představitelů u separatistické vlády v Suchumi.

Od roku 1997 byla sice role Ruska v mírovém procesu oslabena jeho rozšířením o tzv. Skupinu přátel Generálního tajemníka OSN, status pozorovatele získala také UNHCR a OBSE, přesto se však zásadnější změna neuskutečnila až do roku 2003, kdy došlo k tzv. Revoluci růží v Gruzii. Naopak roku 1998 se vztahy Gruzínů a Abcházců natolik vyhrotily, že málem došlo k znovuvypuknutí války. Poslední zásadnější mírovou iniciativou předrevolučního období byl Bodenův plán. Vznikl roku 2001, přijala jej jak Gruzie, tak prostřednické Rusko, nikoli však Abcházie. Jeho podstata poněkud připomíná Ahtisaariho iniciativu v Kosovu, když sice Abcházie nezávislost získat neměla, měla však být suverénní jednotkou v rámci Gruzie, přičemž konkrétní pravomoci měly být určeny takzvanými federativními dohodami.¹⁵¹ Avšak ani tento ani žádný další plán nebyl až do roku 2003 závažněji projednáván. O dalších třech plánech období 2003 – 2008, ruském, gruzínském i abchazském se bude zmiňovat až čtvrtá kapitola.

---

¹⁴⁷ Viz kapitola 2.

¹⁴⁸ United Nations Security Council, *Resolution 858*, 24. 8. 1993), Online : <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f15a0.html> (30.3.2010)

¹⁴⁹ *Moskevská dohoda - Agreement of a Cease-Fire and Separation of Forces, signed in Moscow on 14.May 1994*, In: ReliefWeb, Online: <http://reliefweb.int/node/156010> (11.4.2010).

¹⁵⁰ *Abkhaz Rush for Russian Passports*, In : Institute for War and Peace Reporting, 21.9.2005, Online : <http://iwpr.net/report-news/abkhaz-rush-russian-passports> (11.4.2010).

¹⁵¹ *What does Boden's visit mean?*, In, The Messenger online, http://www.messenger.com.ge/issues/2066_march_18_2010/2066_edit.html (30.3.2010).

4. Vývoj Kosova a Abcházie v období a po období eskalace konfliktu

Předcházející kapitola sloužila k představení historických souvislostí, které hrají v současné době roli při aktuálním vývoji Kosova, resp. Abcházie. Tuto kapitolu jsem ukončil v 90. letech, protože v této době došlo ke změnám v celosvětovém uspořádání, které sblížily do té doby naprosto odlišný historický vývoj mimo jiné právě v regionech Balkánu a Kavkazu. Od 90. let jsou tyto oblasti součástí transformujícího se prostoru střední a východní Evropy, byť Kavkaz leží na opravdové periferii evropského kontinentu, a některé rysy mají společné právě od doby rozpadu sovětského bloku. Současně se od této doby proměnilo i vnímání bezpečnostních otázek a práva na sebeurčení v rámci mezinárodních vztahů, kdy je opouštěn starší vestfálský systém s národními státy jako výhradními aktéry a do mezinárodních vztahů se zapojuje stále více subjektů – nižší úrovně než je stát (regionální hnutí za sebeurčení, vládní i nevládní organizace), ale i vyšší (nadnárodní organizace států, mezinárodní korporace atd.). Z toho důvodu jsem období posledních cca deseti let zařadil, včetně několika odkazů na dřívější dobu, kterým se tato práce nevyhne, do samostatné kapitoly, která má popsat období eskalace konfliktu v Kosovu a jeho správu oddíly mise OSN a vývoj Abcházie a Gruzie po roce 2003, kdy v Gruzii došlo ke změně režimu a nástupu současného režimu prezidenta Saakašviliho. Stejně jako předchozí kapitola, i tato je dělena na dvě paralelní kapitoly, kde každá pojednává o jednom území.

Shrnutí předchozí historické kapitoly, která má být východiskem k této čtvrté kapitole, by se dalo vyjádřit tvrzením, že již v historii kosovského a abchazského území existuje několik důležitých paralel, které ztěžují posuzování jednoho či druhého případu jako *sui generis*. Obě území byla dlouhou dobu částí větších územních celků s centrem daleko od nich. Přesto příliš mnoho opravdových paralel neexistuje. Soužití Srbů a Albánců nebylo prakticky nikdy úplně bezproblémové, ačkoli nedocházelo k otevřenému boji. Gruzíni a Abcházcí naopak poměrně blízké vztahy měli. Paralelu představuje postupné zhoršování vztahů, spojené se vznikem nacionalismu na Balkáně, resp. s velmocenskou politikou carského Ruska. Stejný výsledek byl v tomto případě ovšem dosažen různými způsoby. Opravdovou paralelou je ovšem etnická změna, která se projevila ve 20. století, kdy se obě území stala dějištěm válek, v nichž na prvním místě byl národnostní princip. Vzhledem k tomu, že v současnosti uplatňovaný koncept bezpečnosti klade mnohem větší důraz na lidská práva, která bývají velmi často porušována právě zejména v etnických konfliktech, je právě tato etnická změna a problémy, které s ní v současnosti souvisí, zejména množství uprchlíků, tím,

co mají abchazský i kosovský konflikt společného již historicky. Existence této paralely je předpokladem k tomu, aby Kosovo (a ovšem ani Abcházie) nebyly posuzovány jako jednotlivé případy *sui generis*.

4.1. Kosovo v letech 1999 – 2007

Časové vymezení této kapitoly je sice dané, pro lepší návaznost je vak nutno ještě přiblížit události předcházející intervenci na jaře 1999, ve skutečnosti bude pojednáno i o dějích zhruba o rok starších, tedy souvisejících s kosovskou občanskou válkou. Na konci třetí kapitoly bylo řečeno, že v rámci daytonských mírových smluv roku 1995 nebyl status kosovských Albánců řešen. Není to přesné vyjádření, z toho důvodu, že kosovská otázka byla určena za vnitřní záležitost Srbska, kosovští Albánci se pak ani nemohli aktivně zúčastnit jednání. Pochopitelně to znamenalo pokles autority stínové republiky Kosovo a jejího prezidenta Rugovy mezi albánským obyvatelstvem Kosova, což se stalo předpokladem úspěchu UÇK.¹⁵² Ta oficiálně vystoupila v dubnu 1996 sérii koordinovaných útoků na srbské cíle v Kosovu, neoficiálně však pravděpodobně sahá až do počátku 90. let. Její prameny jsou pak ještě starší, z doby socialistické Jugoslávie šlo zejména o organizaci LPK (*Lëvizja popullore e Kosovës* – Kosovské lidové hnutí) - UÇK byla jejím vojenským křídlem. LPK sama působila jistě již od 80. let, kdy se několikrát stala terčem represí jugoslávské tajné služby. Hlásila se k různým odnožím marxismu, leninismu a maoismu, dohromady ještě silně zkombinovaných s albánským nacionalismem. Pro popis odboje UÇK i intervence proti Jugoslávii budou využity pasáže z *Dějiny Srbska* nakladatelství LN. Ty označují za její vůdcovskou skupinu klan Jashariů ze severozápadu Kosova, oblasti Drenica, která svým terénem je vhodná k vedení partyzánského boje a byla vždy odporem proti srbské vládě.¹⁵³ Sám vůdce klanu Adem Jashari byl však již během operací na jaře 1998 zabit, čímž získali povstalci svého mučedníka. Ve stejné době byla několikrát nepřímou vyslovena srbské vládě důvěra k jistému ráznějšímu zásahu proti UÇK, jak tomu bylo např. rozšířením sankcí na dovoz zbraní i na UÇK dne 14.března 1998.¹⁵⁴ Na vrcholu své moci v létě 1998 zasahovala UÇK necelou polovinu Kosova, včetně většího města Orahovac.¹⁵⁵ Již v srpnu však po

---

¹⁵² MALCOLM, Noël : *Kosovo. A short history*, s.353.

¹⁵³ PELIKÁN, Jan a kol. : *Dějiny Srbska*, s.542.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Tamtéž, s.543

několika porážkách byla její postavení rozbita. Výsledkem byl odchod asi 40000 Albánců z Kosova.¹⁵⁶

Touto neschopností porazit vládní jednotky se UÇK nepochybně řadí až za abchazské separatisty, s nimiž je srovnávána. Musela se tedy zhruba od léta 1998 spoléhat na mezinárodní řešení konfliktu, čímž se rozumí zásah proti Jugoslávii.

Důvody pro zahájení intervence vůči Srbsku (Černá Hora se stala cílem až během konfliktu) byly nalezeny v některých excesech srbské armády, kdy mělo docházet k násilí na albánských civilistech. Nejznámějším z těchto případů je tzv. masakr v Račaku z 15. ledna 1999, kdy mělo být údajně povražděno 45 albánských civilistů, a to poměrně brutálním způsobem. Terčem kritiky je skutečnost, že teze o albánských civilistech byla vyslovena Williamem Walkerem, který tehdy byl šéfem pozorovatelské mise, bez zkoumání jakýchkoliv okolností.¹⁵⁷ Nicméně tvrzení o albánských civilistech, kteří byli vražděni v tomto i jiných případech (především v komplexu Trepča, kde měla být albánská těla masově shazována do důlních šachet, což se ale nepotvrdilo), nebylo nikdy oficiálně dementováno. Podobně je tomu s údaji o počtu mrtvých během války roku 1998 – původní odhady mj. učiněné americkým prezidentem Clintonem hovořily o desetitisících, současné odhady uvádí čísla v řádu cca 2000.¹⁵⁸

Bezprostředním důvodem k válce se pak stala neochota Jugoslávie souhlasit s dohodou, která na jaře 1999 vznikla v Rambouillet u Paříže, kde ji 18. března 1999 podepsal Hashim Thaçi jakožto zástupce UÇK a *de facto* albánské strany. Prezident Milošević dohodu z Rambouillet podepsat odmítl.

Zásah NATO trval dohromady 78 dní, počínaje 24. březnem 1999. Z čistě vojenského hlediska se nejednalo o přesvědčivé vítězství, protože ve velké části zásahů vojenských cílů šlo údajně o makety vojenské techniky. Problematickými jsou především dvě okolnosti zásahu NATO. Zaprvé – teprve bombardování přineslo skutečně masový exodus albánského obyvatelstva, nakonec v řádu statisíců. Zadruhé – došlo k zásahům cílů jednoznačně nevojenských, především pak čínského velvyslanectví v Bělehradě, mezinárodního rychlíku do Skopje nebo jugoslávské televize. Obě dvě dělají z intervence roku 1999 nejednoznačný podnik, který sice ukončil hlavní část občanské války v Kosovu, avšak srovnání s Abcházií je na místě. Především v obou případech se objevilo velké množství uprchlíků, kteří se v srbském ani gruzínském případě dodnes převážně nevrátili. Odlišnost od Abcházie spočívá

---

¹⁵⁶ PELIKÁN, Jan a kol. : *Dějiny Srbska*, s.542.

¹⁵⁷ PELIKÁN, Jan a kol. : *Dějiny Srbska*, s.544.

¹⁵⁸ *Tragické události v Jugoslávii, okupovaný Kypr*, online : <http://www.pravoslav.gts.cz/jugoslav.htm> (10.4.2011)

v návratu Albánců, který byl umožněn. *Dějiny Albánie* zde uvádí jeden pozitivní důsledek těchto událostí – obrovskou vlnu solidarity mezi Albánci, která se objevila v souvislosti s přílivem albánských uprchlíků do Albánie.¹⁵⁹ Zásah NATO a jeho následky lze však považovat za podobně nezdařilý jako ruskou peacekeepingovou misi v Abcházii.

Intervence NATO byla ukončena kumanovským mírem z 10. června 1999, kdy bylo rozhodnuto o stažení jugoslávských ozbrojených sil z Kosova. Jeho právní postavení pak bylo určeno rezolucí číslo 1244 ze stejného dne, která tvoří dodnes hlavní argument zastánců srbské vlády nad Kosovem. Klíčové jsou první dva body operativní části rezoluce, kdy se nejprve znovu potvrzuje územní integrita Jugoslávie a její suverenita s odvoláním na *Závěrečný akt KBSE*, v následujícím bodě pak přiznává obyvatelům Kosova právo na autonomii a samosprávu.¹⁶⁰ Z hlediska této je tedy jasné, že jednostranná řešení nejsou ani Srbům ani Albáncům či jiným etnikům v otázce řešení statusu Kosova povolena. Jistá změna výkladu mohla nastat v souvislosti s vyjádřením OSN z roku 2007, podle něhož nebylo dohody dosaženo a další jednání nemá tedy smysl. Proti tomu se Srbsko postavilo.¹⁶¹ Původní rezoluce však nadále zůstala v platnosti, což je patrně nejpádňější argument celé srbské pozice. Dalším důležitým důsledkem přijetí rezoluce 1244 bylo působení mise UNMIK a vojenských jednotek KFOR, které měly v Kosovu budovat mnoho národní stát, založený na mírovém soužití, zabránit opakování srbských excesů na Albáncích a porušování jejich práv, ale i na odzbrojení guerilly UÇK. Hlavním úkolem UNMIK je tedy stejně jako v ruském případě správy Abcházie peacekeeping, což opět mluví proti tezi, že Kosovo je případem *sui genesis*. Nesmíme v této souvislosti zapomenout na variantu, která jako *sui generis* označuje každý podobný konflikt, čímž by byla precedentální řešení vůbec vyloučena.

Výše popsané úkoly mise UNMIK byly zdánlivě splněny. UÇK byla zakázána a odzbrojena. Ve skutečnosti však většina představitelů UÇK působí ve veřejné politice dál, dokonce vytváří zdání plurality. Skládala se totiž z různých proudů, jejichž bývalí vůdcové dnes vedou většinu stran kosovských Albánců v Kosovském shromáždění.¹⁶² Typickým příkladem je právě Hashim Thaçi a jeho Demokratická strana Kosova, reprezentující krajně

---

¹⁵⁹ HLADKÝ, L. – HRADEČNÝ, P. : *Dějiny Albánie*, Praha, NLN 2008, s. 568.

¹⁶⁰ UNSC – Resolution 1244, 10.6.1999, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/172/89/PDF/N9917289.pdf?OpenElement> (30.3. 2010).

¹⁶¹ *Unilateral action on Kosovo status would affect Serbia's European path*, In : NATO Parliamentary Assenbly <http://www.nato-pa.int/default.asp?SHORTCUT=1350> (30.3. 2010)

¹⁶² Toto tvrzení se zakládá na hodnocení jednotlivých politických stran kosovských Albánců, tak jak jej uvádí server Parties and Elections. Např. vládnoucí proud Hashima Thaçiho, strana PDK, je hodnocena jako sociálně demokratická strana, jeho koaliční partner po volbách roku 2010, tedy AKR Beghjeta Pacolliho je hodnocena jako strana liberální. Srovnání viz : *Parties and Elections in Europe*, Online: <http://www.parties-and-elections.de/kosovo.html> (10.4.2011)

separatistické vrstvy Albánců. Právě její vítězství ve volbách 2007 bylo jedním z důležitých kroků na cestě k 17. únoru 2008. Rovněž nebylo zabráněno bývalým špičkám UÇK, aby ovlivňovaly události jako byla tzv. kosovská křišťálová noc 17. – 19. března 2004.¹⁶³ Stejně tomu bylo i u případů destabilizace v Preševu a Makedonii, kterým se vzhledem k jejich mezinárodnímu rozměru bude práce věnovat podrobněji v následující pasáži.

Ve výsledku pak byla mise UNMIK samotným obyvatelstvem vnímána různě. Bývala chápána jako prostředek k oddálení nebo i zabránění úplné nezávislosti Kosova mezi Albánci – to kvůli úkolu prosazovat rezoluci 1244.¹⁶⁴ Pro kosovské Srby pak byla spolupráce s UNMIK spíše záležitostí nechtěnou, nicméně nutnou, jak to odpovídá postavení malé menšiny populace.¹⁶⁵

Jedním z nejdůležitějších důkazů, který odpůrci Kosova přináší k tématu možnosti realizace Velké Albánie, je činnost ozbrojených formací, které se zejména po skončení kosovské krize a intervence do této oblasti v roce 1999, projeví v dalších Albánci osídlených oblastech. Pomineme-li činnost nepočtených ozbrojených formací v Řecku, jde zejména o dvě uskupení, která jsou jak svou symbolikou, tak dokonce i pojmenováním jasně zařaditelná jako dceřiné, popřípadě sesterské organizace původní UÇK. V prvním případě se jedná o organizaci UÇPMB, působící v zbývajících třech albánských okresech jižního Srbska, podle kterých byla též pojmenována (*Ushtra Çlirimtare e Preshevës, Medvegjës dhe Bujanocit* – Osvobozenecká armáda Preševa, Medvedje a Bujanovce), v druhém případě se používá dokonce přímo totožná zkratka UÇK, která ovšem tentokrát znamená *Ushtria Çlirimtare Kombëtare* – Národní osvobozenecká armáda. Pro oblast Makedonie, kde tato druhá organizace působí, totiž neexistuje jedno albánské označení. Činnost a akce obou dvou skupin přímo souvisí s vývojem po skončení kosovské války roku 1999, zde je však možno přiblížit ji pouze orientačně.

V roce 1999 byla ustanovena tříkilometrová ochranná zóna mezi Kosovem a zbytkem Srbska a Černé Hory. Z důvodu průběhu hranic v tomto úseku se v ní nenacházelo Preševo, jakožto nejdůležitější Albánci obydlené město jižního Srbska. Do zmiňované zóny neměly jugoslávské jednotky přístup, záhy se zde však pod přímým velením některých bývalých důstojníků UÇK vytvořily nové základny albánských formací, působících jako UÇPMB.

---

¹⁶³ O této události viz níže. Mise UNMIK se za ní poprvé stala terčem útoku samotných Albánců, kteří tak dali dle Slávikové najevo, že jejich situace je po pěti letech vlastně neřešená.

¹⁶⁴ SLÁVIKOVÁ, Eliška : *Odsúdení na spoluprácu. Vnímание UNMIK-u miestnym obyvateľstvom v Kosove*. In: *Mezinárodní politika*, č.3/2005, str.15

¹⁶⁵ Tamtéž, s.14.

Jejich činnost je ohraničená začátkem okupace Kosova v červnu 1999 a květnem 2001¹⁶⁶, kdy poté, co si činnost UÇPMB vyžádala 14 mrtvých při třech stovkách útoků, byl jugoslávské armádě 24. 5. 2001 povolen přístup na území demilitarizované zóny a po krátkých bojích byl v této oblasti nastolen pořádek.¹⁶⁷

V Makedonii došlo k vypuknutí násilí v roce 2001, kdy se střety protáhly po většinu tohoto roku, a omezily se jednak na oblast severně od Skopje, jednak na severozápad u hranic s Albánií a Kosovem. Absence konfliktů při hranicích s přímořskou Albánií ukazuje na přímé ovlivnění z Kosova, stejně jako v předchozím případě v Srbsku. I tady byla použita podobná symbolika a dokonce téměř stejné jméno (zkratka totožná) albánské formace Národní osvobozenecká armáda - UÇK. Na rozdíl od podobných snah v Srbsku, v Makedonii (přes podobné metody, včetně útoků na hlídky policie¹⁶⁸) byli Albánci částečně úspěšní, když jim Ohridská smlouva přinesla větší národnostní práva.

Oba konflikty vznikly při hranicích Kosova, vedeny byla zbraněmi s původem na Kosovu, a jejich velitelé byli rovněž činní na území Kosova. Z těchto důvodů jsou obě skupiny dávány zejména na srbské straně za příklad toho, že albánské plány na sjednocení všech albánských území jsou stále živé. Neoddiskutovatelnou věcí je fakt, že odzbrojení UÇK nebylo provedeno roku 1999 dokonale a že Kosovo se stalo přirozenou oporou pro oba dva incidenty. Přestože v Preševu a okolí byla UÇPMB potlačena a zanikla a v Makedonii se místní UÇK změnila v politické formace, kosovští Albánci nesou tentokrát (na rozdíl od samotného Kosova) poměrně jednoznačnou vinu na rozpoutání násilností. I proto nakonec nebyly preševská a makedonská akce úspěšné – proběhly jako jasná albánská agrese, což kosovský případ nebyl, navíc se vše odehrálo v době, kdy se názor na kosovskou válku začal pomalu měnit.

V samotném Kosovu pak největším výbuchem napětí byl pogrom, který proběhl v březnu 2004. Jeho počátkem byla událost, kdy albánští chlapci měli být údajně poštváni do řeky, kde pak utonuli. Z incidentu byli obviněni Srbové a albánský pogrom byl pak jejich reakcí. Ze strany těch, kteří obhajují srbskou stranu, je akce označována za kosovskou křišťálovou noc.¹⁶⁹ Podle Rajka Dolečka, který právě tuto stranu zastupuje, jsou její výsledky takové, že přinesla 19 mrtvých, 300 zraněných a 4000 vyhnaných, 1000 vyloupených nebo

---

¹⁶⁶ *Preševo conflict peace agreement in a horizon?*, In : Central Europe Review, 26. 2. 2001, <http://www.ce-review.org/01/8/serbianews8.html> (30. 3. 2010)

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ *Macedonia police killed in ambush*, In. BBC News, 12. 11. 2001, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1650954.stm> (30.3.2010).

¹⁶⁹ *Rajko Doleček: Vrána vráně oči nevyklove*, In : Atlara's Blog, 26.8.2010, Online : <http://atlar.wordpress.com/2010/08/26/rajko-dolecek-vrana-vrane-oci-nevyklove/> (1.4.2011).

spálených domů a 37 srbských chrámů.¹⁷⁰ Jak upozorňuje např. Sláviková, šlo však i o událost, kdy se Albánci poprvé postavili proti misi UNMIK samotné. Autorka to vysvětluje tím, že UNMIK hrála v očích Albánců roli držovatele jejich konečného cíle – nezávislosti.¹⁷¹ Po tomto protestu se tedy měla začít jednání o statusu Kosova, k čemuž však nakonec docházelo až po dvou letech, v období 2006-2007. K vysvětlení pozice srbské strany, která nikdy nepřistoupila na myšlenku úplné nezávislosti Kosova, je ještě nutno zmínit se o tomto bodě tak, jak je definován v srbské ústavě, která byla před proběhnutím jednání přijata v roce 2006.

Hlavní problém srbské ústavy z roku 2006 spočívá v její samotné preambuli. Ve dvou bodech uvádí, že Srbsko je „založeno na státní tradici srbského národa a na rovnosti všech jeho občanů včetně etnických minorit“¹⁷². Problematičtější je druhá část preambule, která říká že „provincie Kosovo a Metohija je integrální součástí teritoria Srbska, které má status zvláštní autonomie uvnitř suverénního státu Srbsko a z tohoto stavu vyplývá všem státním orgánům zákonná povinnost hájit srbské zájmy na Kosovu a Metohiji ve všech vnitřních a vnějších záležitostech“¹⁷³. Druhý bod preambule se stal základem pro neústupnou pozici Srbů na vídeňských jednáních. I když Srbové nabízeli široce řešenou autonomii, označovanou až za jakousi evropskou obdobou hongkongského modelu „jedna země, dva systémy“,¹⁷⁴ možnost úplné nezávislosti Kosova neakceptovali, protože vlastně ani nemohli. Pozice Srbska u vídeňských jednání byla určitě neústupná, do jisté míry až obstrukční, ale z hlediska srbského ústavního práva je v pořádku. Navíc ji podporuje i nejdůležitější „kosovská“ rezoluce RB OSN číslo 1244/1999, která „znovu potvrzuje zodpovědnost všech členských států na územní celistvosti Svazové republiky Jugoslávie a všech států regionu, tak jak byla určena závěrečným aktem helsinské konference“¹⁷⁵. Je samozřejmě možné obviňovat Srbsko z obstrukcí, avšak je zároveň nutné si uvědomit, že tyto obstrukce byly ústavně zdůvodnitelné a z hlediska srbského pohledu, který je stále ještě dosti určován nacionalismem, i z velké části pochopitelné.

Přímá jednání o statusu Kosova spadají až do období těsně předcházejícího deklaraci nezávislosti, v horizontu přibližně dvou předcházejících let. Jejich první kolo začalo v únoru

---

¹⁷⁰Rajko Doleček: *Vrána vráně oči nevyklove*, In : Atlara's Blog, 26.8.2010, Online : <http://atlar.wordpress.com/2010/08/26/rajko-dolecek-vrana-vrane-oci-nevyklove/> (1.4.2011).

¹⁷¹ SLÁVIKOVÁ, Eliška : *Odsúdení na spoluprácu. Vnímanie UNMIK-u miestnym obyvateľstvom v Kosove*. In: *Mezinárodní politika*, č.3/2005, str. 14 – 16.

¹⁷²Constitution of the Republic of Serbia, 29.10.2006, in : Serbian Government, http://www.srbija.gov.rs/cinjenice_o_srbiji/ustav.php?change_lang=en (11.3.2010).

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ *Srbsko už má model pro Kosovo. Hongkong*, In: Aktuálně 6. 11. 2007, online: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/clanek.phtml?id=513226> (30. 3. 2010).

¹⁷⁵ UNSC – Resolution 1244, 10.6.1999, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/172/89/PDF/N9917289.pdf?OpenElement> (30.3. 2010).

roku 2006 pod záštitou OSN ve Vídni. O rok později byl pak představen, tzv. Ahtisaariho plán, který nemluví o úplné nezávislosti Kosova (o té se nezmiňuje žádný dokument výslovně, a to až do začátku roku 2008, kdy byla deklarována), ale jakousi nezávislost pod dohledem mezinárodního společenství slibuje.¹⁷⁶ Za slib větší samostatnosti měla v Kosovu nastat decentralizace správy, což by znamenalo jisté zvýšení ochrany kosovských menšin, v první řadě Srbů.¹⁷⁷

Postupně proběhla v letech 2006 – 2007 tři kola jednání, jež byla vedena opět vstřícněji spíše ze strany Srbska, když kosovští Albánci byli tou stranou, která s podporou Západu¹⁷⁸, nepožadovala nic jiného než úplnou nezávislost. Proto nebyl přijat ani Ahtisaariho plán ani jeho pozměněná verze z července 2007, která byla vetována Ruskem.¹⁷⁹ Poslední návrh, představený v létě 2007, který Kosovu sliboval tzv. hongkongský model, tedy systém, „jeden stát, dva systémy“ rovnající se vlastně téměř státnosti.¹⁸⁰ Tu Srbsko nemůže přijmout již vzhledem k vlastní ústavě, která mu to zapovídá. Albánci však již v této době měli pravděpodobně garantováno uznání ze strany některých důležitých zemí, především USA (jistou indicií je prohlášení prezidenta USA Bushe z června 2007, podle nějž nebylo možné jednání o statusu protahovat do nekonečna.¹⁸¹). Prakticky nemožné pak bylo urovnání bez odtržení Kosova po tamních volbách v listopadu 2007, kdy vyhrála Thaciho Demokratická strana Kosova, stoupenec okamžitého odtržení. Což je ovšem tématem poslední, páté kapitoly.

4.2. Abcházie v období po revoluci růží

Revoluce růží proběhla v Gruzii v samotném závěru roku 2003, počátkem ledna roku následujícího se prezidentem stal Michail Saakašvili. Nová vláda byla a stále je orientována výrazně prozápadně, což je v prostoru bývalého SSSR srovnatelné snad jedině s pobaltskými státy, v letech 2004 – 2009 snad i s Juščenkovou Ukrajinou. Michail Saakašvili zdědil tři neřešené územní spory na gruzínském teritoriu, Abcházii, Jižní Osetii a Adžarii, o které bude

---

¹⁷⁶ „Ahtisaariho plán“ – *Report of the Special Envoy of the Secretary General*, s.4, Online : http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal-english.pdf (30.3.2010).

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ *Bush v Albánii podpořil nezávislost Kosova*, In : Novinky, Online, : Novinky.cz, 10.6.2007, <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/116722-bush-v-albanii-podporil-nezavislost-kosova.html> (10.4.2011).

¹⁷⁹ *Rusko odmítlo poslední návrh rezoluce OSN o Kosovu*, In : Novinky, Online : Novinky.cz, 13.7.2007, <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/118792-rusko-odmitlo-posledni-navrh-rezoluce-osn-o-kosovu.html> (10.4.2011).

¹⁸⁰ *Srbsko už má model pro Kosovo. Hongkong*, In: Aktuálně, 6. 11. 2007, online: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/clanek.phtml?id=513226>

¹⁸¹ *Bush v Albánii podpořil nezávislost Kosova*, In: Novinky.cz, 10.6.2007, online : <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/116722-bush-v-albanii-podporil-nezavislost-kosova.html> (10.4.2011)

řeč vzápětí. V období těsně po revoluci rúží byl zvolen přístup spočívající v postupném řešení všech tří sporů. Jeho výhodou je možnost soustředit se postupně na každý jednotlivý spor, nevýhodou však skutečnost, že regiony, jejichž problém byl „odložen“, se tím mohou cítit poškozeny. Navíc tu existuje riziko, že v případě „nedobrého“ řešení prvního konfliktu (z hlediska ostatních dvou) může nešťastný precedens oslabit vůli dalších regionů po dohodě, což se zhruba v Gruzii stalo. Adžarie jako nejmenší a relativně bezproblémový region, který navíc nebyl Ruskem bezprostředně zaštitěn, byla do Gruzie integrována v létě roku 2004, jak je řečeno dále. Násilnost řešení případu Adžarie pak zcela určitě oslabilu abchazskou vůli po dohodě se Saakašviliho vládou, ačkoliv roku 2006 byly mírové návrhy představeny jak ze strany Gruzie, tak Abcházie. Případ Adžarie bude nyní přiblížen, aby byla posouzena možnost jeho využití jako precedentu pro řešení konfliktu v Abcházii.

Adžarie je třetím gruzínským autonomním regionem, který v letech SSSR měl status ASSR, tedy stejný jako Abcházie. Stejně jako v Abcházii se i na jejím území nachází velký strategický přístav – její hlavní město Batumi. V březnu 1991 se jejím prezidentem (pověřen byl tehdejšími prezidentem Gruzie Gamsachurdiou) stal Aslan Abašidze. Adžarie se pak nedotkla ve významnějším měřítku ani občanská válka, která Abcházii přinesla *de facto* nezávislost. Přesto Adžarie již v 90. letech rovněž dosáhla podobného postavení jako oba dva další regiony. Stalo se tak poté, co v roce 1992 na přímou prosbu prezidenta Abašidzeho byly ruské tanky vyslány ostřelovat gruzínské vnitrozemí. Vzhledem k přítomnosti ruské základny v Batumi již pak k vážným gruzínským pokusům o dobytí kontroly v letech 1992-2004 nedošlo.¹⁸²

Vztahy se zhoršily po zvolení Michaila Saakašviliho na samém počátku roku 2004, když nový gruzínský prezident přikázal Adžarům složit zbraně. Krize se pak vyhrotila v průběhu května, když Aslan Abašidze nechal vyhodit do vzduchu mosty vedoucí do Gruzie poté, co zjistil soustředění gruzínských vojsk na hranici.¹⁸³ 6.května 2004 byla Abašidzeho vláda svržena a začalo odzbrojování jeho jednotek. Tím *de facto* skončil proces začlenění Adžarie do gruzínského území, který pak byl potvrzen ještě volbami v červnu 2004. Rozhodně se nejedná o ideální řešení jakéhokoli konfliktu a tím méně o vzor pro řešení případu Abcházie, kde byly vzájemné tenze ještě mnohem vyhocenější než v Adžarii. Mnohem lépe se dá adžarská krize ze začátku léta 2004 označit za státní převrat, který jen výrazněji upevnil vládu Michaila Saakašviliho. Pro něj samotného znamenalo řešení adžarské

---

¹⁸² Proč roste napětí mezi Gruzii a Adžarií, In : Asociace pro mezinárodní otázky, 20.3.2004, Online : <http://www.amo.cz/publikace/proc-roste-napeti-mezi-gruzii-a-adzarii.html> (11.4.2011).

¹⁸³ Prezident si došlápl na rebely v Adžarii, In : Idnes.cz, 5.5.2004, Online : http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A040505_180956_zahranicni_jpl (11.4.2011).

otázky počátek gruzínské integrity. To byl ostatně i jeden z hlavních požadavků samotné revoluce růží, který už tehdy Saakašvili prosazoval.¹⁸⁴ Pro ostatní separatistické regiony nemá podobné řešení význam, zejména po událostech roku 2008.

Mírové plány pro řešení statusu Abcházie, se zrodily roku 2006 a jedná se o dva hlavní návrhy – oficiální gruzínský plán a návrh abchazské strany. Gruzínský oficiální plán byl představen roku 2006 pod názvem *Cestovní mapa* a předpokládá dlouhodobé řešení abchazského konfliktu, tedy jiné než bylo použito v Adžarii a podobné spíše Kosovu. Gruzínský plán počítal se spoluúčastí OBSE ve společných komisích Gruzínů a Abcházců, které měly řešit jednotlivé úkoly plánu.¹⁸⁵ Na jednom z prvních míst stál návrat válečných uprchlíků, dále byly řešeny především otázky ekonomického a státoprávního charakteru.¹⁸⁶ Konečným statusem Abcházie měla být asymetrická autonomie, Gruzie se měla *de facto* přeměnit ve federaci.¹⁸⁷

Protinávrh gruzínského plánu nese název *Klíč k budoucnosti* a stejně jako gruzínský plán byl představen roku 2006. Gruzínský postoj k němu byl nejdříve vstřícný a vláda slíbila prozkoumat ho¹⁸⁸, později byl však odmítnut. Gruzínské odmítnutí je zdůvodňováno tím, že Abcházie vlastně takto deklaruje nezávislost. Je pravdou, že jde o mnohem méně vstřícný dokument, než v případě gruzínského plánu. Příslušný požadavek, který i dle vyjádření abchazské strany je klíčový, spočívá v tom, že Gruzie má uznat politický status Abcházie jakožto suverénního státu, což abchazská strana vidí jako jedinou cestu k tomu, jak mají být nastoleny přátelské mezistátní vztahy obou zemí.¹⁸⁹ Ani gruzínský ani abchazský plán nebyly přijaty,

V této souvislosti je nutno ještě připomenout i prohlášení prezidenta Abcházie Sergeje Bagapše z roku 2006, že v případě uznání nezávislosti Kosova by během tří dnů měla být uznána i Abcházie.¹⁹⁰ V dalším prohlášení pak řekl, že Abcházie má více důvodů k mezinárodnímu uznání než Kosovo.¹⁹¹ Autoři článku zdůrazňují právě moment, že se

---

¹⁸⁴ Saakašvili sám označil události v Adžarii na jaře 2004 za událost, která má začít éru gruzínské integrity. Je tedy pravděpodobné, že původně skutečně zamýšlel použít podobný postup i v případech Abcházie a Jižní Oseti.

¹⁸⁵ *Sakartvelo samšvidobo gegmas carmoadgens*, TV Rustavi2, 15. 5. 2006, Online: http://www.rustavi2.com/news_textg.php?id_news=15679&pg=1&im=main&ct (30.3.2010)

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ *Tbilisi obnarodujet analiz plana Sergeja Bagapša*. Regnum, 17.05.2006, Online: www.regnum.ru/news/641496.html (30.3.2010).

¹⁸⁹ *The President regards his „Key for future“ programme as the only efficient instrument for settlement*, In : Official site of the President of the Republic of Abkhazia, 27.10.2006, Online : <http://www.abkhaziagov.org/en/news/detail.php?ID=2773> (11.4.2011).

¹⁹⁰ BAAR, V. – HOCH, T. – KOPEČEK, V. : *Podmínky demokratizace v de facto státech – případová studie Abcházie*, In : CEPSR, č.4/XII, podzim 2010, Online : <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=422> (11.4.2011).

¹⁹¹ Tamtéž.

Abcházie nesrovnává s Gruzii, tedy mateřským státem, ale s Kosovem.¹⁹² Na Západě byla ovšem již roku 2006 taková prohlášení odmítána a unikátnost případu Kosova byla zdůrazňována, mimo jiné i v Ahtisaariho plánu, který uvádí, že tento jedinečný případ vyžaduje jedinečné řešení.¹⁹³ Deklarace je ovšem jednou věcí a reálné prosazení je věcí druhou. Z geografické pozice Abcházie vyplývá, že Rusko bude mít v otázce jejího statusu vždycky výhodu v tom, že se prostě nachází blíž. Ruský názor, že se nejedná o *sui generis*, má oporu v ruských jednotkách v Abcházii (ale i Jižní Osetii a Podněstersku, popřípadě i Karabachu, kde ruskou armádu zastupuje Arménie, mnohem méně prozápadní než Saakašviliho Gruzie). Právě u těchto čtyř území existovaly obavy, že Rusko kosovský precedens použije. Ruský vliv je v zmiňovaných oblastech umocněn ještě jejich vzájemnou spoluprací, o které pojednává poslední pasáž této kapitoly.

Poslední předložená varianta mírového řešení konfliktu v Abcházii pochází z července 2008, je známá jako Steinmeierův plán – podle německého ministra zahraničí - a představuje nejaktivnější pokus EU prosadit svůj vliv v této oblasti. Německý návrh nezmiňuje přímo slovo integrita Gruzie, dokonce i připouští přítomnost ruských jednotek v Abcházii.¹⁹⁴ V zásadě se Steinmeierův plán nejvíce podobá gruzínskému návrhu z roku 2006, který považuje za nutné vytvořit orgán pro jednání o abchazském statusu (tedy velmi podobný postup, jaký byl zvolen v Kosovu). Výše uvedené argumenty nahrávají spíše Abcházcům, plán má však i body více progruzínské, především mluví o nutnosti návratu aspoň části uprchlíků. Body, které by vyhovovaly oběma stranám, pak jsou hlavně hospodářská pomoc a obnova domácí ekonomiky, především v případě Abcházie.¹⁹⁵ Plán je jistě mnohem ambicióznější než Bodenův plán, i neutrálnější než gruzínské a abchazské návrhy, jako *Klíč pro budoucnost*. Jeho vážnějším projednávání však zabránil vývoj, který v srpnu 2008, tedy ani ne měsíc po zveřejnění Steinmeierova plánu, přinesl válku mezi Gruzii a Ruskem podporovanou Jižní Osetií, kterou podpořila i Abcházie. Po válce už byla i Steinmeierova iniciativa bezpředmětnou.

Na rozdíl od Kosova, které zůstalo odkázáno v mezinárodní spolupráci jen na neoficiální a často kriminální činnost albánské emigrace, z níž mu plynuly příjmy, Abcházie již v období před srpnovou válkou spolupracovala s několika dalšími regiony podobného postavení, jaké si dokázala vybudovat sama. Především se jednalo o Jižní Osetii, s kterou jí

---

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ „Ahtisaariho plán“ – Report of the Special Envoy of the Secretary General, s.4, Online : http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal-english.pdf (30.3.2010).

¹⁹⁴ Steinmeier Promotes Plan for Abkhazia, In: *The Moscow Times*, 21.7.2008, Online : <http://www.themoscowtimes.com/news/article/steinmeier-promotes-plan-for-abkhazia/369049.html> (11.4.2011).

¹⁹⁵ Tamtéž.

spojuje její geografická poloha v rámci mezinárodně uznaných hranic Gruzie. Dalšími dvěma důležitými spojenci Abcházie jsou Podněstersko v Moldavsku a Armény obsazený Náhorní Karabach. V případě těchto dvou území je ovšem na škodu jejich vzájemná odlehlost a ekonomická slabost, která z Abcházie a Podněsterska udělala oblasti ve skutečnosti odkázané na ruskou podporu, z Náhorního Karabachu pak arménský protektorát, který ovšem sama Arménie neuznala, jistě v obavách z reakce Ázerbájdžánu a zejména jeho mocného spojence Turecka. V případě Podněsterska vypukla stejně jako v Abcházii občanská válka, kterou rozsáhle podporovalo Rusko. Jeho armáda v době konfliktu v 90. letech podpořila Podněstersko, takže separatistické jednotky měly početní převahu nad moldavskou armádou, která nebyla schopna Podněstersko dobýt. Ruské jednotky pak na jeho území zůstaly. Takový vývoj se velmi podobá právě abchazskému, z čehož vyplývá, že ani abchazský konflikt není rozhodně případem *sui generis* a právě v případě Podněsterska je riziko jeho zneužití vysoké. O provázanosti případů Abcházie a Jižní Osetie, přes jejich odlišné podmínky, pak již byla řeč několikrát. Všechny čtyři separatistické oblasti spolupracují, což na diplomatické úrovni vyvrcholilo 17. listopadu 2006, když po gruzínské revoluci růží a představení gruzínského plánu na řešení konfliktu (viz výše), došlo k vzájemnému diplomatickému uznání mezi Jižní Osetií a Abcházíí, navzájem ještě s Podněsterskem. Náhorního Karabachu se tato dohoda netýkala, jeho nezávislost, která je podobného charakteru jako osetinská a víceméně spočívá na síle přítomné arménské armády, uznalo pouze Podněstersko, ačkoliv neaktuálněji se objevily informace, že by Arménie přece jen měla začít s procesem uznávání této oblasti. Jde ovšem o názor, který vyslovil bývalý ministr zahraničí Náhorního Karabachu.¹⁹⁶ Po vojenské stránce je samozřejmě nejlepším dokladem abchazsko-osetské spolupráce srpnová válka roku 2008. 9. srpna 2008 Abcházci otevřeli v soutěsce Kodori druhou frontu gruzínsko-ruské války, čímž dále ztížili gruzínskou možnost obrany. Přestože byli podporováni Ruskem, stejně jako Jižní Osetie, hlavní část operací zvládli svými vlastními silami. Abcházie tím předčí dle autorova názoru dokonce i Kosovo, jehož UČK spoléhala (stejně jako Osetové) v první řadě na pomoc mezinárodní intervence. Abcházie a Kosovo vykazují tedy rozdíly v tom, že Abcházie byla schopna spolupracovat s jinými jí podobnými územími a sama sobě zajistit, byť ne bez pomoci Ruska, *de facto* státnost. Z Kosova ovšem tato skutečnost stejně pravděpodobně nedělá případ *sui generis*, i když v tomto případě vhodným příkladem pro porovnání je Jižní Osetie, nikoliv Abcházie, kterou je zase možno nejlépe přirovnat k Podněstersku.

---

¹⁹⁶ *Armenia must launch Nagorno-Karabach recognition process, former official says*, In: Armenia News, 1.4.2011, Online: <http://news.am/eng/news/53681.html> (11.4.2011).

5. Aktuální vývoj

V následující, poslední, kapitole bude probrán vývoj Kosova a Abcházie v posledních třech letech, kdy se z nich s určitostí staly související problémy mezinárodních vztahů. Současně právě v této kapitole mají být vlastně nalezeny odpovědi na hypotézu, že případ kosovské nezávislosti, prohlášené na jaře 2008, posloužil jako precedens pro stejný ruský postup v případě Abcházie a s ní související Jižní Osetie. Protože se jedná o události aktuální a spolu úzce související, bylo nutné tuto kapitolu koncipovat poněkud jinak než dvě předchozí. V první části bude těžiště zájmu určeno událostmi v Kosovu na přelomu let 2007 a 2008, kdy za počáteční bod jsou zvoleny kosovské parlamentní volby na konci listopadu 2007. Bude zde popsána argumentace obou stran v období těsně předcházejícím 17. únoru 2008, proces uznávání kosovské nezávislosti, jakož i jeho srovnání s kosovským očekáváním, které se přes poměrný úspěch deklarace přeci jen úplně nenaplnilo. V druhé části bude postižen především vývoj v Abcházii, od její reflexe kosovské nezávislosti (prohlášení abchazského prezidenta Bagapše z března 2008 se stalo námětem autora pro hypotézu této práce) přes srpnový konflikt mezi Gruzii a Jižní Osetií s masivním ruským zásahem a abchazským zapojením, deklarací nezávislosti obou území a samozřejmě i jejich proces uznávání, který je nesrovnatelně pomalejší než v případě Kosova. Třetí a poslední část se bude týkat nejaktuálnějších událostí s počátečním bodem cca na podzim 2009 a koncovým s událostmi v horizontu zhruba do konce března 2011. Zásadní událostí této poslední pasáže je rozhodnutí Mezinárodního soudního tribunálu v Haagu, kterým srbská vláda podmínila svůj postoj k otázce Kosova. Toto rozhodnutí je natolik významným činem, že mu bude věnována samostatná pasáž. Posledním bodem bude srovnání vzájemných vztahů Kosova a Abcházie a otázka toho, zda sblížení některých jevů v jejich vývoji bylo pouze dočasné a z podobné situace obou území vyplývající nebo zda je možné mluvit o podobném vývoji i ve výhledu do budoucna.

5.1. *Volby a vyhlášení nezávislosti Kosova a vývoj na jaře 2008*

Událostí, která stojí na počátku cesty bezprostřední Kosova k nezávislosti, by mohlo být prohlášení z podzimu 2007, kdy bylo po třech neúspěšných kolech vídeňských rozhovorů konstatováno, že jednání o statusu Kosova skončila neúspěchem. Může to být vnímáno částečně i jako neúspěch Albánců, jelikož rozhovory jim kýženu nezávislost nepřinesly. I

když je rovněž pravda, že velkou část viny nesou kosovští Albánci svým odmítáním jakéhokoliv jiného řešení než nezávislosti sami, což byl jejich konzistentní postoj od samého počátku jednání.¹⁹⁷ V listopadových volbách do Kosovského shromáždění proto jeho strana LDK (Demokratická liga Kosova – *Lidhja Demokratikë e Kosovës*) prohrála, když získala jen 22% hlasů. Vítězem se stala konkurenční levicovější PDK (*Partia Demokratikë e Kosovës* – Demokratická strana Kosova), vedená Hashimem Thacim. Získala 34,3% hlasů.¹⁹⁸ Velkých albánských stran se do parlamentu dostalo celkem pět, vůdci tří největších pak sehráli významnou roli jako zástupci nového Kosova – Hashim Thaci se stal kosovským premiérem a mužem, který vlastně Kosovo vyhlásil státem, Fatmir Sejdiu z LDK zůstal kosovským prezidentem, šéf třetí nejsilnější strany AKR Beghjet Pacolli pak cestoval zejména po zemích Třetího světa jako lobbista nové kosovské vlády.¹⁹⁹ Po abdikaci prezidenta Sejdiu pak působil jako úřadující prezident až do zvolení současné prezidentky Atifete Jahjagové počátkem dubna 2011. Pro úplnost je nutno ještě říci, že přes existenci pěti relevantních albánských stran panoval na nutnosti nezávislosti jasný konsenzus všech pěti – čtyři z nich konečně vedli buď přímo bývalí členové různých frakcí UÇK, a to Sejdiu, Thaci a šéf páté strany AAK Ramush Haradinaj²⁰⁰, nebo jejich význační podporovatelé, jako zmiňovaný Beghjet Pacolli. 17. února pak všechny albánské strany hlasovaly pro nezávislost, stejně jako všechny hlasy menšinové²⁰¹ až na jeden. Srbové se tohoto aktu neúčastnili a v listopadových volbách předtím kromě deseti garantovaných poslanců nezískali ani jednoho navíc, jistě i kvůli velké nechuti vůči kosovským institucím. Hashim Thaci plánoval původně vyhlášení nezávislosti už vzápětí po volbách 17. listopadu, avšak kvůli obavám z výsledku srbských prezidentských voleb, konaných koncem ledna, byla nakonec deklarace posunuta až do poloviny února.

Je zde velmi pravděpodobný vliv EU, která takto chtěla podpořit kandidáta srbské Demokratické strany Borise Tadiće, obzvláště poté, co v prvním kole těsně zvítězil

---

¹⁹⁷ KYSEL, Miroslav : *Aký bude konečný štatút ?*, In: *Mezinárodní politika*, č.3/2005, str.9

¹⁹⁸ *Partie and elections in Europe*, Online: <http://www.parties-and-elections.de/kosovo.html> (10.4.2011)

¹⁹⁹ V příloze 1, která obsahuje stanoviska jednotlivých států, je u mnoha z nich uvedeno, že konečné rozhodnutí nebylo ještě učiněno, ale že dotyčný stát možná Kosova uzná. Tyto poměrně vágní deklarace jsou většinou právě dílem Beghjeta Pacolliho a jeho lobbingu, jak je u nich možné z odkazů zjistit.

²⁰⁰ Tento bývalý velitel jednotky tzv. *Černých orlů* byl v době vyhlášení nezávislosti souzen u ICTY v Haagu, v dubnu 2008 byl však propuštěn, což okamžitě posloužilo k posílení antialbánských nálad v Srbsku – nutno říci, že pochopitelných (Haradinaj měl možnost například během procesu shánět důkazy o nevině na svobodě a několik svědků obžaloby za záhadných okolností zemřelo...)

²⁰¹ Kosovské shromáždění má 120 poslanců, z čehož 10 je garantováno Srbům, 10 ostatním menšinám Kosova. Zbýlých 100 poslanců je voleno přímo, což v kosovských podmínkách znamená, že až na několik výjimek (v roce 2007 např. byli podle stranické příslušnosti zvoleni dva Bosňáci, jeden Turek a jeden etnický Aškali) půjde výlučně o Albánce.

místopředseda Srbské radikální strany Tomislav Nikolić.²⁰² Je však pravdou, že není ani od Tadiće možno očekávat, že by vyloženě schválil odtržení Kosova. Podle platné ústavy to konečně ani udělat nesmí. Boris Tadić je chápán jako prezident proevropský, jehož prioritou je právě vstup Srbska do EU. Srbsko sice již podalo za Tadićova volebního období rozhodující krok, když 22. prosince 2009 podalo žádost o vstup do EU. Podmínkou pro tento krok však není řešení statusu Kosova, Tadić sám prohlásil, že Kosovo hodlá Srbsko řešit i po vstupu do Unie, což je i současný srbský postoj.²⁰³ Vcelku tedy volba Borise Tadiće nemá zásadní vliv na celkový vývoj kolem jednostranné kosovské deklarace, i když Tomislav Nikolić a Vojislav Koštunica byli jednoznačně méně prozápadněji naladěni. Praktický výsledek srbských prezidentských voleb tak představuje hlavně opoždění kosovské deklarace nezávislosti o dva měsíce.

Samotný akt byl vykonán v 15:49 dne 17. února 2008, když ze 120 členů Kosovského shromáždění bylo pro nezávislost 109 (tedy všichni Albánci + zástupci menšin), 11 poslanců (všichni Srbové) se neúčastnilo. Kosovo se stalo malým státem Evropy, když pro Srbsko to znamená (zdánlivě) definitivní ztrátu asi osminy území, pětiny populace, včetně asi 130000 Srbů, a obrovského nerostného bohatství včetně velikého důlního komplexu Trepča, elektrárny v Obiliči (*Kastriot*) a množství historických, zejména církevních památek²⁰⁴. První zemí, která Kosovo uznala, se stala ještě téhož dne Kostarika.²⁰⁵ Jednalo se o jednostranný krok, tedy o řešení, které v průběhu jednání bylo odmítáno. Již před vyhlášením představitelé kosovských Albánců mluvili o široké mezinárodní podpoře jejich jednostranného kroku. Nový premiér Hashim Thaci měl říct v lednu 2008, že do roka bude Kosovo jako nezávislý stát uznáno 100 zeměmi. Jednalo se o nadsazený odhad, do dnešního dne, tedy tři roky a jeden měsíc po deklaraci je Kosovo uznáváno jen 75 státy, převážně západními.²⁰⁶

Skutečný vývoj v uznávání Kosova jako nezávislého státu vypadal zpočátku pro kosovskou vládu nadějně. Rozhodující státy západní Evropy, jakož i USA jej uznaly bezodkladně, v horizontu do jednoho týdne. Jedinou výjimkou se mezi nimi stalo Španělsko, jež je motivováno obavami z podobných etnických konfliktů na svém území, zejména

---

²⁰² *Srbsko rozhoduje o prezidentovi i termínu vyhlášení nezávislosti Kosova*, In : Novinky, online : Novinky.cz, 30.1.2008 <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/132004-srbsko-rozhoduje-o-prezidentovi-i-termínu-vyhlaseni-nezavislosti-kosova.html> (10.4.2011)

²⁰³ *Vyřešíme Kosovo až po vstupu do EU, říká srbský velvyslanec*, In : Euractiv, 4. 3. 2010, Online: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/clanek/vyresime-kosovo-az-po-vstupu-do-eu-rika-srbsky-velvyslanec-007182> (30. 3. 2010).

²⁰⁴ Právě především díky nim je Kosovo přezdíváno *Srce Srbie*, útoky Albánců v předcházejícím období byly zaměřeny v první řadě právě na ně a pro mnohé hlavně radikální Srby to byly útoky na samotné srbské státy.

²⁰⁵ *Republic of Kosova thanks you*, In: Kosovo thanks you, Online: www.kosovothanksyou.com, (29.3. 2010).

²⁰⁶ Viz tabulku v přílohách a www.kosovothanksyou.com

v případě Baskicka²⁰⁷. Z menších států EU zůstaly dodnes na španělské straně už pouze čtyři – Rumunsko, Slovensko (obě z důvodů potenciálních problémů s maďarskými minoritami a jistého spříznění se Srbskem, které je v případě Rumunska náboženského a v případě Slovenska etnického charakteru), Řecko (jako tradiční podporovatel Srbska, spřízněný navíc stejně jako Rumunsko pravoslavnou vírou) a Kypr (druhý řecký stát, který na svém území řeší podobný zamrzlý konflikt s tureckou menšinou). Důležitými mezníky se stalo ještě uznání Kosova srbskými sousedy – kromě Albánie, která tak učinila jako jedna z vůbec prvních, proběhl tento proces ve dvou vlnách, když nejprve v březnu bylo Kosovo uznáno Maďarskem, Chorvatskem a Bulharskem, v říjnu 2008 se pak přidaly i Černá Hora a Makedonie²⁰⁸. Do října 2008 dosáhlo Kosovo uznání od cca 50 států, včetně USA, 22 zemí EU, Kanady, Austrálie, Japonska, Jižní Koreje nebo Turecka. Do dneška (konec března 2011) pak toto číslo dosáhlo 75 států, přičemž se ovšem u některých (zejména Malediv a několika tichomořských souostroví) objevily spekulace o jejich podplácení kosovskými lobbystickými skupinami.²⁰⁹ Jedná se sice o rozhodující státy současného světa, byť ne všechny, avšak ve srovnání s očekáváními, která Hashim Thaci vyjádřil v lednu 2008, a která mluvila o 100 uznáních do roka, je to neúspěch kosovské politiky, umocněný ještě tím, že Kosovo aktivně využívalo podpory Západu (která např. srovnávané Abcházii úplně chybí) i lobbingu.²¹⁰

Jako možnost precedentu bylo Kosovo zmiňováno především v období těsně následujícím 17. února, kdy jej ovšem z jemu podobných území uznal pouze Tchaj – wan²¹¹. O kosovském precedentu však mluvili jak představitelé nezávislých států, tak i sporných území. Za zmínku stojí především vyjádření Milorada Dodika²¹², představitele Republiky Srbské v Bosně. V kontextu této práce má mimořádnou relevanci prohlášení abchazského prezidenta Sergeje Bagapše, který naopak Kosovo označil za možnost řešení situace své vlastní země.²¹³ Abcházii v tomto kroku podpořila Jižní Osetie, nikoliv však Podněstří, se kterým se obě území rovněž navzájem uznala. Současně probíhající gruzínsko - ruské přestřelky, které vyústily v srpnovou válku po gruzínském ostřelování Cchinvali a následné řešení nezávislosti Abcházie a Jižní Osetie daly pak spíše za pravdu abchazskému než kosovskému názoru.

---

²⁰⁷ Tento fakt opět mluví proti tomu, že Kosovo představuje případ *sui generis*, přičemž Španělsko je asi nejvlivnější západní zemí, která podobný názor zastává, rozhodně v rámci Evropy.

²⁰⁸ Viz tabulku v přílohách a www.kosovothankyou.com

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ Více viz Příloha 1.

²¹² *Bosnian Serbs threaten secession over Kosovo*, In: Dalje, 22. 2. 2008, <http://dalje.com/en-world/bosnian-serbs-threaten-secession-over-kosovo/125837> (30. 3. 2010).

²¹³ *Bagapsh: International recognition of Abkhazia sure to follow Kosovo precedent*, In: Messenger online, 1. 8. 2007, Online: http://www.messenger.com.ge/issues/1412_august_1_2007/n_1412_3.htm

Srbsko samotné prezentovalo *de facto* stejný názor jako Abcházie poté, co k abchazskému uznání Ruskem došlo.²¹⁴

Praktické kroky srbského státu proti kosovské deklaraci začaly již 19. února 2008, kdy srbská skupština prohlásila deklaraci ze 17. února za zrušenou a kosovskou nezávislost za nezákonnou.²¹⁵ V Bělehradě došlo během února k sérii demonstrací pod heslem *Kosovo je srce Srbije*, resp. *Kosovo je Srbija*.. Největší z nich proběhla 21. února s proslovy mnoha srbských elit nejen ze samotného Srbska a nejen z politického života²¹⁶. Celkový počet demonstrantů se v českých médiích odhadoval na 160000 – 200000, v některých spíše prosrbských a pravicovějších kruzích však až na dva miliony.²¹⁷ Praktické kroky srbské vlády byly především reprezentovány odvoláváním velvyslanců ze zemí, uznávajících Kosovo, jednalo se ovšem o dočasné kroky.²¹⁸

Kosovští představitelé mnohokrát prohlašovali, že budoucnost Kosova si umí představit pouze v rámci EU, čímž byla např. odmítána obava z vytvoření Velké Albánie.²¹⁹ Kosovo bylo počítáno mezi potenciální kandidátské státy již před vyhlášením nezávislosti, ovšem pod názvem *Kosovo (pod správou OSN)*, čímž měla být naznačena dočasnost postavení Kosova po roce 1999. Kosovo bylo zařazeno i do programu SAP (*Stabilization and Association Process*)²²⁰, a to separátně od Jugoslávie. Je ovšem také pravda, že v současnosti ještě ani nedošlo k podpisu smlouvy SAA, která je podepisována se zeměmi západního Balkánu, čímž se Kosovo mezi kandidáty i potenciálními kandidáty řadí až na poslední místo.

Nejvážnější potíž je ovšem v současnosti v samotném státoprávním postavení Kosova. Plných pět členských zemí EU jej za stát neuznává, což je samozřejmě první předpoklad pro členství nejen v EU. Přitom jej neuznává ani Srbsko, u něž je předpoklad, že přes veškeré těžkosti, které má samo např. s vydáváním válečných zločinců 90. let, vstoupí do EU dříve než Kosovo. To by v případě podobného vývoje mohlo počítat s dalším téměř jistým vetem svých snah o vstup do Unie. Pro veliké potíže státoprávní, ekonomické i jiné lze tak těžko předpokládat připojení Kosova k EU před rokem 2020.

²¹⁴ Více viz postoj Srbska k případu Abcházie v Přílohách a na tam uvedeném odkaze.

²¹⁵ *Srbsko zrušilo nezávislost Kosova*, In: Lidové noviny, 19. 2. 2008, http://www.lidovky.cz/srbsko-zrusilo-nezavislost-kosova-d6o-/ln_zahranici.asp?c=A080219_081656_ln_zahranici_hej (30.3. 2010).

²¹⁶ Např. tenista Novak Djoković (rodák z Kosova) a prezident Republiky srbské v Bosně Milorad Dodik.

²¹⁷ *Kosovo je Srbsko*, In: Altermedia, 23. 2. 2008, Online: http://cz.altermedia.info/z-domova/kosovo-je-srbsko_3918.html (30.3. 2010).

²¹⁸ Příkladem budiž Česká republika – tato země uznala Kosovo dne 21.května 2008, došlo k odvolání srbského velvyslance Vereše z Prahy, ten se však v průběhu podzimu vrátil.

²¹⁹ *Nezávislé Kosovo – Tečka za komunistickou Evropou*, Aktuálně.cz, 16. 2. 2008, online: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=521466> (30.3.2010).

²²⁰ Ten se vztahuje na země západního Balkánu mimo Slovinska, projevujících zájem o vstup do EU. Smlouva SAA, která je považována za hlavní dokument tohoto procesu, má charakter asociační smlouvy. Kosovo je posledním územím bývalé Jugoslávie, které ještě tuto smlouvu ratifikovanu nemá.

5.2. Rusko – gruzínská válka v létě 2008 jako následek kosovské krize

Již bylo zmíněno, že obavy z využití kosovské nezávislosti jako precedentu pro příklad Abcházie a Jižní Osetie jsou staršího data než roku 2008. Vyslovil je například Javier Solana na podzim 2006, když vyjádřil svůj strach z této možnosti.²²¹ Iniciativu v diplomatické oblasti přebral na jaře 2008 separatisté z obou oblastí Gruzie, když žádali OSN, aby uznala také jejich nezávislost. Abchazský prezident Bagapš při té příležitosti už před tím prohlásil, že osud Kosova byl určen, avšak osud Abcházie bude brzy určen také.²²²

Celý rok 2008 přitom provázela rusko-gruzínská krize, při které Rusko nepokrytě podporovalo separatisty. Gruzínský prezident Saakašvili byl začátkem roku 2008 znovu zvolen, přitom slíbil brzké obnovení gruzínské kontroly nad oběma oblastmi²²³, v Abcházii již větší gruzínské oddíly působily od roku 2006 v soutěsce Kodori. Docházelo k menším střetům s Rusy, např. v podobě sestřelování průzkumných letadel, jako tomu bylo např. 20.dubna²²⁴ Už bezprostředně před válkou pak proběhla dvě velká vojenská cvičení u vzájemné hranice a hranice s Jižní Osetií, která byla roku 2008 hlavním ohniskem krize. Jde v obou případech o cílenou provokaci, Abcházie však tehdy zůstala poněkud stranou podobných akcí, jarní provokace zůstaly ve většině případů provokacemi gruzínsko – ruskými. Ačkoliv tedy impuls k válce vyšel bezprostředně z Gruzie, je téměř jisté, že prezident Saakašvili se nechal k válce vyprovokovat Ruskem, kterému přišly v daném okamžiku vhod argumenty separatistů, uvádějící kosovský precedens jako možnost řešení.²²⁵ Okolnosti, které nastaly v srpnu 2008 byly však jiné než ty, které NATO zvolilo v březnu 1999, především ohledně aktivity zúčastněné velmoci, kdy Rusko sledovalo především vlastní cíle v podobě porážky Gruzie a posílení vlastní pozice, zatímco na Balkáně NATO vlastní cíle neprosazovalo *a priori*, přestože možnost existence kosovských základů, jako je ta největší – Camp Bondsteel – a kosovských přírodních zdrojů svou roli sehrála. Pokud v tomto bodě existuje vzdálená

---

²²¹ Georgia. Solana Fears Kosovo Precedent for Abkhazia and South Ossetia, In : Radio Free Europe, 4. 10. 2006, Online: <http://www.rferl.org/content/article/1071802.html> (30.3. 2010).

²²² Bagapsh: International recognition of Abkhazia sure to follow Kosovo precedent, In: Messenger online, 1. 8. 2007, Online: http://www.messenger.com.ge/issues/1412_august_1_2007/n_1412_3.htm (30. 3. 2010).

²²³ War in the Caucasus. Inside the battle zone, In: The Independent, 10. 8. 2008, Online : <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/war-in-the-caucasus-inside-the-battle-zone-889755.html> (30.3. 2010).

²²⁴ Gruzínské letadlo prý sestřelil český stroj, odborník to ale vylučuje, In : Idnes.cz, 23.4.2008, Online : http://zpravy.idnes.cz/gruzinske-letadlo-pry-sestrelil-cesky-stroj-odbornik-to-ale-vylucuje-1el-zahranicni.asp?c=A080423_124137_zahranicni_jba (10.4.2011)

²²⁵ Georgia breakaway provinces eye Kosovo as precedent, In : Reuters Alert, 4. 6. 2009, Online: <http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/L04701612.htm> (30. 3. 2010).

podobnost (a autor se domnívá, že jistě existuje) Kosova s Abcházií, sráží ji do pozadí právě apriornost chování Ruské federace v konfliktu.

Ve válečný konflikt přerostly gruzínsko-ruské provokace 8.srpna 2008. Spor probíhá o to, která akce byla prvotním podnětem. Na Západě převažující verze považovala za původce války Rusko, které ji zahájilo vystoupením na podporu Jižní Osetie, zdůvodněným množstvím civilních obětí i útoky na ruské bezpečnostní jednotky v oblasti.²²⁶Gruzínské jednotky byly již během prvního dne zatlačeny do defenzívy. To pak podnítilo Abcházii k vlastnímu vojenskému vystoupení, započatému 9. srpna, kdy Abcházci využili angažovanosti gruzínské armády na jiné frontě a obnovili útok na soutěsku Kodori, v té době jedinou strategicky významnou lokalitu Abcházie ve vládních rukou. Skutečně se jim pak podařilo Gruzíny vytlačit a dobýt tak kontrolu vlastně nad celým územím Abcházie.²²⁷ Současně byla již během srpna zpochybňována integrita Gruzie ze strany Ruska. Ministr zahraničí Lavrov ji vyhlásil za mrtvou.²²⁸Bylo nyní zřejmé, že bude opravdu použit kosovský precedent, protože Západ nemohl reálně Gruzii pomoci. Byl sice představen plán francouzského předsednictví EU, které odmítalo uznání nezávislosti obou území, praktická možnost realizace tohoto plánu byla však již v prvním okamžiku nízká. Abcházie a Jižní Osetie pak znovu požádaly o uznání nezávislosti 25. srpna 2008, bylo jim však vyhověno velice váhavě, jak je řečeno dále.

Uznávání Abcházie a Jižní Osetie probíhá zatím v každém státě současně²²⁹, je však velmi pomalé, což je zaviněno především principiálně odmítavým postojem zemí západní Evropy a USA, ale i nesouhlasným stanoviskem Číny a států SNS. V první vlně se jednalo o dva státy – přirozeně Rusko, které stojí zcela jistě v pozadí celé akce abchazské a osetinské nezávislosti a uznalo ji již 26. srpna 2008 a Nikaragua, která Rusko následovala 5. září 2008. Přesně o rok později se k ní jako třetí stát přidala Venezuela. U těchto dvou zemí jistě hraje roli zásadně protiamerická politika jejich prezidentů a jejich uznání se dá vysvětlit jako „trucpodnik“. V případě čtvrté země – Nauru – se pak otevřeně mluví o korupci, tentokrát

---

²²⁶ *V Gruzii začíná válka.* In : Lidové noviny, 8. 8. 2008, Online : http://www.lidovky.cz/v-gruzii-zacina-valka-05h/-ln_zahranici.asp?c=A080808_091851_ln_zahranici_hel (30.3. 2010).

²²⁷ *Gruzínce vytlačili z jejich Abcházie,* In: Lidové noviny, 12.8.2008, Online : http://www.lidovky.cz/gruzinci-vytlaceni-z-abchazie-rusko-vyhlasilokonec-pc1/-ln_zahranici.asp?c=A080812_201706_ln_zahranici_mel (10.4.2011)

²²⁸ *Saakašvili podepsal příměří, Rusové by se měli stáhnout,* In: IDnes, 15. 8. 2008),http://zpravy.idnes.cz/valka-v-gruzii-riceova-prijela-do-tbilisi-rusove-dal-blokuji-gori-pyn-/zahranicni.asp?c=A080815_103328_zahranicni_ad (30.3.2010).

²²⁹ Tato skutečnost může mluvit proti autorovu tvrzení, že případ Jižní Osetie je od abchazského odlišný. Odlišnost spočívá v tomto případě ve vnitřních specifikách každého území, jejichž nezávislost je v mezinárodním společenství posuzována jako jeden celek.

ovšem z ruské strany.²³⁰ Za zmínku stojí, že je to právě Nauru, které jako jediná země na světě uznává za nezávislé státy jak Kosovo, tak i Abcházii (a samozřejmě i Jižní Osetii).

V poslední pasáži této podkapitoly se autor bude věnovat odlišnostem mezi případy Abcházie a Jižní Osetie. Základní rozdíly byly sice zmíněny již v úvodu, avšak vzhledem k tomu, že ve světě je zatím běžnou praxí, že Abcházie a Jižní Osetie jsou uznávány a posuzovány souběžně a v této práci tomu tak není, je třeba uvést několik důvodů. Předně je zde rozdílný postoj Abcházie a Jižní Osetie k vlastní nezávislosti a snahám o ni. Abcházie existovala jako samostatná republika epizodně již ve 20. letech a její vývoj v pozdějších obdobích směřoval vždy k obnovení nezávislosti, které také již v devadesátých letech *de facto* dosáhla. 26. srpna 2008 tak byl pouze *de iure* potvrzen již vlastně existující stav, podobně jako v únoru v Kosovu. Abcházie mimo to představuje území, které je po ekonomické i politické stránce mnohem vyspělejší než Jižní Osetie. Osetie také na podzim 2008 prohlásila, že svou budoucnost vidí jedinečně v Rusku, byť nebylo explicitně řečeno, že cestou připojení.²³¹ Konzistence názorů Jižní Osetie však neexistuje, v současnosti je její pozice nejasná. U Abcházie sice také nepanují pochybnosti o proruské orientaci, avšak pokud by se uvažovalo o integraci, stalo by se tak pravděpodobně připojením Abcházie k existujícímu svazovému státu Ruska a Běloruska, čímž by nebyla její státnost prozatím vážněji dotčena. Abchazské potíže nevyplývají z neschopnosti udržet státnost bez rozsáhlé ruské intervence, což je a pravděpodobně bude téměř nezbytná podmínka u Jižní Osetie. Zdrojem potíží je její mezinárodní izolace, kterou by teoreticky bylo možné zlomit podobnou cestou jako u Kosova, totiž cestou stížnosti k Mezinárodnímu soudnímu dvoru. Zásadní problém tu však prozatím představuje postoj západních států, které by téměř jistě byly proti takovému projednávání. Jinak se ovšem jedná o území, které za předpokladu návratu aspoň části Gruzínů může být akceptováno jako stát, schopný ekonomického přežití a zabezpečení fungování základních státních struktur, což rozhodně neplatí o Jižní Osetii, v plné míře dokonce ani o Kosovu. Právě s ním je však Abcházie poměrně dobře porovnatelná.

---

²³⁰ *Nejmenší republika světa uznala Abcházii, od Rusů dostane miliony*, In: Idnes, Idnes.cz, 15.12.2009, online : http://zpravy.idnes.cz/nejmensi-republika-sveta-uznala-abchazii-od-rusu-dostane-miliony-py8-zahranicni.asp?c=A091215_183756_zahranicni_stf (10.4.2011)

²³¹ *Jižní Osetie se chce stát součástí Ruska, Abcházie ne*, In: Týden.cz, 11.9.2008, Online: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/valka-na-kavkaze/jizni-osetie-se-chce-stat-soucasti-ruska-abchazie-ne_80154.html (10.4.2011).

5.3. Období 2009 – 2011

Abcházie a Kosovo jsou dnes v situaci, která je částečně podobná, v mnohém se však liší. Shodným znakem je přetrvávající polovičatost řešení, ke kterému došlo roku 2008. Kosovo je přeci jen v lepší situaci, je uznáno již přibližně třetinou států světa a v situaci, kdy byla vyšší autoritou ICJ potvrzena legálnost jeho deklarace, což mu téměř určitě přinese několik dalších uznání²³². Navíc má podporu ekonomicky silných států, což mu za poslední dva roky přineslo velké investice, vyjádřené např. stavbou dálnice z Drače (*Durrës*) do Prištiny, která má Kosovu přinést nové spojení se západním světem a etnicky spřízněnou Albánií.²³³ Jak již bylo řečeno, není však stále uznáno pěti státy EU, což snižuje možnost jeho přistoupení, podobné problémy má se vstupem do OSN. Z důležitých organizací bylo zatím přijato jen do IMF, a to v červnu 2008. Rozhodnutí ICJ v červenci 2010 by mohlo mnohé otázky vyřešit, avšak již teď je jasné, že ani zamítnutí srbské stížnosti není jistotou průlomem.²³⁴ Uznání, která následovala potom – do současnosti se jedná pouze o šest států – naznačují, že tedy rozhodně nejde o nějaké rapidní zrychlení tempa uznávání.

Abcházie je v mnohem složitější situaci, když její budoucnost je zatím, přes snahy o formální nezávislost, víceméně závislá na Rusku. Uznání má jen od čtyř států, když jistou naději jí může poskytovat jen postoj asi deseti dalších zemí.²³⁵ S výjimkou Ruska nemá podporu žádného silného státu, zatímco její oponent Gruzie je, ač jen částečně spravedlivě, v abchazsko-osetském případě chápána v západních zemích jako oběť²³⁶, čemuž třeba u Srbska není. Tím značně trpí možnosti ekonomického rozvoje Abcházie, zejména v době současné finanční krize. Za stávajícího rozložení sil nemá Abcházie pravděpodobně šanci dojít širokého uznání, ačkoliv skýtá možná lepší obraz než Kosovo, co se týká její připravenosti na samostatnost²³⁷. Skutečnost, že Kosovo bylo a je chápáno jako případ *sui generis*, přes existující podobnosti, využitelné ve vztahu k Abcházii, Abcházii poškodila a odsoudila ji pravděpodobně k trvalé orientaci na Rusko.

Využití obou procesů proběhlých roku 2008 jako precedentu je stále diskutováno, přestože v letech 2009 – 2011 se zatím žádný konflikt nevyhrotil do té míry, aby bylo nutné o tom uvažovat vážněji. V úvahu přichází především oblasti spojené s těmito dvěma regiony

²³² Viz postoje států, uvedené v Přílohách.

²³³ *Dálnice propojila Albánii a Kosovo. Vyhraje to volby?*, In Aktuálně, 28. 6. 2009, - <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=640964> (30. 3. 2010).

²³⁴ Viz výše pasáž o postoji Slovenska vůči ICJ a této kauze.

²³⁵ Viz tabulka v Přílohách.

²³⁶ Argument o narušování její integrity vznesly téměř všechny evropské státy, včetně těch, jež předtím uznaly Kosovo. Viz přílohy.

²³⁷ Otázky korupce apod. Rozdíl však rozhodně není příliš velký.

historicky či současnými podmínkami. Jde především o Podněstersko, kde jsou velmi podobné podmínky jako v Abcházii včetně umístění ruských jednotek na jeho území. Podněstersko však leží na území Moldavska, tedy v těsném sousedství hranic EU, a v kontextu konfliktu na Kavkaze roku 2008 je těžko představitelné, že by v dohledné době Rusko zkoušelo využít poměrů i v tomto zamrzlém konfliktu podobným způsobem jako na Kavkaze. Pro Podněstersko existuje i jiný precedens na území Moldavska v podobě mírové dohody o jisté autonomii Gagauzie, oblasti na jihu Moldavska. Podněstersko by ovšem pravděpodobně muselo mít autonomii mnohem širší, už proto, že na rozdíl od Gagauzie k historickému moldavskému území nepatří. Dále bývá často zmiňován Náhorní Karabach. Zde pravděpodobně jednostranné deklaraci nezávislosti brání sousedství Arménie, která mu poskytuje ochranu, s Tureckem, které by nejspíš bylo schopno arménské snahy potlačit. V souvislosti s Kosovem byla diskutována možnost samostatnosti Republiky srbské v Bosně, která ji žádá na základě stejného klíče jako Kosovo, totiž práva na sebeurčení, byť nikoliv nutně formou připojení k Srbsku.²³⁸ V samotném Kosovu pak dodnes není vyřešena především otázka severních okresů, které vytváří jistou obdobu někdejší stínové Republiky Kosovo, tentokrát ovšem v obráceném pořadí. Rétorika kosovských Albánců je pak velmi podobná té, kterou kdysi používali představitelé Jugoslávie – jde o vnitřní záležitost Kosova, které je vnitřně nedělitelné.²³⁹

Zvláštního významu a odlišení oproti případu Abcházie představuje v případě Kosova skutečnost, že jeho státnost, resp. legálnost deklarace kosovské nezávislosti byla zkoumána u Mezinárodního soudního dvora. Proces začal na podzim 2008, když v říjnu Srbsko žádalo v OSN o takové přezkoumání. Za pozornost stojí výsledky hlasování o tom, zda bude srbská žádost posouzena kladně. 77 členských států OSN se vyslovilo pro srbskou žádost, zbytek se hlasování zdržel. Proti Srbsku tehdy bylo pouhých šest hlasů – jmenovitě šlo o Albánii, tedy etnicky spřízněný stát, USA, které Kosovo podporují stabilně a v době prezidenta Buse, jak již bylo řečeno, byly obhájcem jeho nezávislosti. Další čtyři hlasy pak patří tichomořským souostrovím Marshallovy ostrovy, Mikronésie, Nauru a Palau.²⁴⁰ Již v době schválení srbské žádosti bylo diskutováno, že proces posuzování zákonnosti potrvá přibližně dva roky a že konečné rozhodnutí bude tedy vyřčeno v létě 2010. Konečné rozhodnutí bylo nakonec

---

²³⁸ *Bosnian Serbs threaten secession over Kosovo*, In: Dalje, 22. 2. 2008, <http://dalje.com/en-world/bosnian-serbs-threaten-secession-over-kosovo/125837> (30. 3. 2010).

²³⁹ *Kosovo MP to stop parallel structures*, In : BalkanInsight, 7. 3. 2010, Online: <http://www.balkaninsight.com/en/main/news/8460/> (30. 3. 2010)

²⁴⁰ *Backing request by Serbia, General Assembly decides to seek ICJ ruling on legality of Kosovo's independence*, In: UN General Assembly, 8.10.2009, <http://www.un.org/News/Press/docs/2008/ga10764.doc.htm> (11.4.2011).

vyřčeno dne 22.července 2010, kdy ICJ rozhodl, že nezávislost Kosova a její deklarace mezinárodnímu právu. Proti byly pouze hlasy čtyř zástupců – Maroka, Ruska, Sierry Leone a Slovenska, zatímco deset hlasů nezávislost schválilo.²⁴¹ Pro Kosovo byla situace označována např. českou Mladou frontou DNES za průlom, který napomůže uznávání jeho nezávislosti.²⁴²

Možnosti budoucího řešení kosovského a abchazského konfliktu jsou pochopitelně pouze hypotézou. Je vysoce nepravděpodobné, že by došlo k začlenění Kosova do Srbska, resp. Abcházie do Gruzie bez toho, aby byla místním etnikům přiznána široká autonomie. V opačném případě by totiž došlo k obnovení zamrzlého konfliktu, což je mezinárodně nepřijatelné. Když Abcházii zůstane zachován její současný status, je možné očekávat její uznání postupně asi 20 zeměmi, které nezaujaly principiálně odmítavé stanovisko, navíc možná ještě některých, u kterých existuje možnost diplomatického nátlaku nebo dokonce i korupce, jak tomu bylo téměř jistě už v případě uznání od Nauru.²⁴³ Kosovo má z tohoto hlediska lepší perspektivu, když jeho nezávislost byla již z právního hlediska posouzena kladně a je možné čekat opět jisté oživení tempa uznávání, jak vyplývá z prezentovaných postojů některých zemí.²⁴⁴ I v případě Kosova sehrál svůj roli navíc i diplomatický nátlak (jako v případě Makedonie a Černé Hory, které Kosovo uznaly v naději usnadnění svých přístupových jednání s EU²⁴⁵), či korupce, kterou je zdůvodňováno především uznání ze strany Malediv²⁴⁶ Perspektiva Kosova a Abcházie je tedy nejspíš taková, že jejich faktická nezávislost bude tiše akceptována mezinárodním společenstvím, formálně uznána některými dalšími státy (Abcházie může počítat s cca 20, Kosovo přibližně se stovkou zemí jako se svým finálním počtem), avšak principiálně odmítavý postoj některých zemí (většina Západu u Abcházie, Slovensko, Španělsko nebo Rusko u Kosova) jim nejspíš znemožní brzkou integraci v podobě plnohodnotného členství v organizacích jako OSN, OBSE nebo EU. A v tom tkví poslední paralela vývoje Abcházie a Kosova, které tedy ani do budoucna nejeví známky toho, že by bylo případem *sui generis*.

---

²⁴¹ *Accordance with international law of the unilateral independence declaration in respect of Kosov. Summary with the advisory opinion*, In : International Court of Justice, 22.7.2010, Online : <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/16010.pdf> (10.4.2011).

²⁴² *Průlom pro Kosovo: Nezávislost na Srbsku posvětil mezinárodní soud*, In : Idues.cz, 22.7.2010, Online : http://zpravy.idnes.cz/prulom-pro-kosovo-nezavislost-na-srbsku-posvetil-haagsky-soud-ps5-zahranicni.asp?c=A100722_161624_zahranicni_aha (11.4.2011).

²⁴³ O postojích jednotlivých států k abchazské nezávislosti viz tabulka v Přílohách.

²⁴⁴ O tom opět více v příslušné tabulce v Přílohách. K této prognóze, jež byla vyslovena v března 2010 je nyní, tedy přesně po roce, možno podotknout, že ačkoliv se proces uznávání nezastavil, naděje na rychlejší průlom uznávání se opět nesplnily. Od 22.července 2010 do 31.března 2011 dosáhlo Kosovo pouze šesti nových uznání – např. od Hondurasu, Kataru, Ománu, Guineje-Bissau.

²⁴⁵ *Nezávislé Kosovo uznali i spojenci Srbska Makedonie a Černá Hora*, In: Idues, 10. 10. 2008, http://zpravy.idnes.cz/nezavisle-kosovo-uznali-i-spojenci-srbska-cerna-hora-a-makedonie-px4-zahranicni.asp?c=A081010_054850_zahranicni_cen (30.3.2010).

²⁴⁶ Viz přílohy, kde je uveden odkaz na příslušný článek u stanoviska Malediv k Kosovu.

Závěr

V předcházejících kapitolách bylo úkolem této práce zodpovědět několik výzkumných otázek, které dohromady měly potvrdit hypotézu, že případ kosovské nezávislosti roku 2008 a její uznávání nepředstavují na rozdíl od rozšířeného názoru případ *sui generis*. Jako případ, kdy byla kosovská nezávislost využita (dle západního názoru spíše zneužita) jako precedens, byla zvolena nezávislost gruzínské separatistické provincie Abcházie. Po úvodní teoretické kapitole se autor této práce pokusil nalézt paralely v současných poměrech Kosova a Abcházie, především z hlediska etnického a náboženského. Bylo zjištěno, že zatímco náboženská úroveň konfliktu nebyla úrovní prioritní²⁴⁷, vývoj etnických podmínek nabízí několik paralel, které z Kosova a Abcházie dělají podobné případy. I když zde existují rozdíly (prvotní odchod Srbů z Kosova byl dobrovolným rozhodnutím jejich představitelů, teprve v 19. - 20. století se situace vyhrotila do podoby násilných střetů, které mají za následek dnes téměř kompletní albanizaci – v Abcházii naproti tomu byli Abcházci vysídlováni již v období carské vlády, poté došlo k velkému vyhánění až v devadesátých letech 20. století), tak přeci jen vývoj v posledním období jeví společné rysy. Především je nutno se v této souvislosti zmínit o existenci řádově desetitisíců srbských, resp. gruzínských uprchlíků, kteří se do původních území buď nevrátili nebo nemohli vrátit. V obou případech se jedná o příslušníky státu, ke kterému separatistická oblast *de iure* patří a jejich návrat by zpochybnil (i když pravděpodobně nevyvrátil) albánskou, resp. abchazsko-ruskou majoritu. Z náboženského hlediska tolik pojitek neexistuje, když v Kosovu se jedná o muslimsko – křesťanský konflikt, zatímco v Abcházii bylo muslimsko-křesťanské etnikum aktivně podpořeno křesťanskou velmocí proti mateřskému křesťanskému státu. Jelikož se však náboženské hledisko konfliktu dá považovat za druhořadé, je možno říct, že podobné rysy vývoje Kosova a Abcházie byly nalezeny v primární úrovni konfliktu a že z tohoto hlediska Kosovo případem *sui generis* není.

Výzkumná otázka historické kapitoly se týkala toho, zda je možno nalézt podobné kořeny v genezi obou konfliktů. Starší historické události mají obecně nižší relevanci k skutečnému současnému vývoji. Jinak je tomu vzhledem k místní nacionalistické rétorice, kde události z místní historie mají často klíčový význam pro ideologii – pravděpodobně nejjasnějším příkladem je bitva na Kosově poli roku 1389, která – spolu s existencí

---

²⁴⁷ Něco jiného je např. vývoj v období správy OSN na Kosovu, kdy docházelo k excesům vůči pravoslavným památkám srbské církve, zatímco ve stejnou dobu bylo z islámských států, především Saúdské Arábie financováno postavení či obnova poměrně značného počtu mešit. Útoky na pravoslavné památky jsou však *a priori* antisrbské nikoliv antiortodoxní.

pravoslavných památek v Kosovu - z této oblasti udělala v očích Srbů skutečné „*srce Srbije*“, jak je také dodnes často prezentováno a zejména v panslavistických kruzích také bráno. Albánci naopak považují Kosovo za vznik svého národního hnutí, *de facto* zrozenému Prizrenskou ligou roku 1881. V případě Abcházie takové zmytizování místa chybí. Existuje teorie Gruzínů o příchodu národa *Apsua* v 17. století a o tom, že tito lidé přechíslili původní gruzínské obyvatelé Abcházie. Na druhé straně abchazská verze událostí tvrdí přesný opak, totiž rozšiřuje povědomí o autochtonnosti etnika Abcházců na území Abcházie a přistěhovalectví Gruzínů. V tomto ohledu paralela s Kosovem chybí. V Abcházii se u obou teorií nejspíše jedná o nacionalistické konstrukce poslední doby a pravda je asi taková, že až do 18. století bylo soužití obou národů vlastně bezkonfliktní a jejich elity dokonce částečně spřízněné. V Kosovu jsou oba národní mýty na rozdíl od Abcházie podepřené historickými událostmi, v případě Srbů pak i hmotnými památkami. Soužití obou etnik pak bylo vždy spíše oddělené (i díky mnohem menší příbuznosti jazyků).

Za paralelu se nedá označit ani období socialismu, protože zatímco Abcházie (stejně jako ostatní sovětské etnické správní jednotky) byla autonomní SSR *de facto* pouze na papíře, v Kosovu byla autonomie skutečně uplatňována, a to v poměrně široké míře, která umožnila Albáncům relativně velký rozvoj, zejména ve srovnání s mateřskou zemí. Za jedinou skutečně prokazatelnou historickou paralelu obou území se pak dá označit etnická změna, která způsobila vznik národnostních tenzí a v 90. letech i vznik zamrzlých konfliktů. Závěrem historické kapitoly je tedy tvrzení, že existující paralela v historickém vývoji Kosova a Abcházie byla zapříčiněna v obou případech jinak, a že tedy z tohoto hlediska jak Kosovo, tak Abcházie představují svým způsobem případy *sui generis*.

Čtvrtá kapitola se týkala vývoji Kosova a Abcházie od konce 90. let (Kosovo), resp. roku 1993 (Abcházie), až do období těsně předcházejícímu vyhlášení nezávislosti Kosova. Výzkumná otázka se opět týkala nalezení paralel ve vývoji, které by znemožnily tvrzení o případě *sui generis* v otázce Kosova. V této pasáži bylo několik takových paralel nalezeno. Zaprvé je v obou případech sporná role mezinárodních jednotek na jejich území, které nedokázaly splnit svůj úkol – peacekeeping. V Abcházii ruské mírové sbory nedokázaly v období zamrzlého konfliktu (1994 – 2008) zabránit tomu, aby při vzájemných potyčkách a přestřelkách mezi Abcházci a Gruzíny nedošlo k dalším více než 1000 úmrtím. Kromě toho je sporná role ruských jednotek jak v abchazské válce za nezávislost roku 1993, tak v srpnové válce roku 2008. Je vysoce pravděpodobné, že ruská peacekeepingová mise byla zneužita a nasazena ve válce na jedné (abchazské) straně. Pro rok 1993 se jedná *de facto* o jistotu. Rovněž kosovské mise OSN (UNMIK) a NATO (KFOR) jsou v několika ohledech sporné.

Nedošlo k návratu srbských uprchlíků (albánských však ano), přes rozpuštění UČK nebylo zabráněno jednak tomu, aby v tzv. Kosovských ochranných sborech její expříslušníci nepůsobili, není jasně vysvětlena neaktivita jednotek při březnových událostech roku 2004 atd. Rovněž nebyly tyto mise schopny zabránit aktivitám albánských paramilitárních jednotek v oblastech, sousedících s kosovskými hranicemi. Přestože je jejich působení pravděpodobně transparentnější než u ruských jednotek v Abcházii, dá se říct, že v nenaplnění cílů obou misí paralela existuje.

Další sporný aspekt vývoje Abcházie a Kosova, který tato území mají společná, je fakt, že stále existuje množství uprchlíků, jak již bylo zmíněno v odstavci o etnických otázkách. Konečně zatřetí je možno Kosovo i Abcházii vnímat v období od devadesátých let buď přímo jako zamrzlý konflikt nebo jako oblast nestability a zdroje napětí. V případě Kosova se o zamrzlý konflikt jedná vlastně v období od omezení autonomie a vyhlášení první Republiky Kosovo v letech 1988 – 1990 do intervence NATO roku 1999, poté zcela určitě jde o zdroj nestability v roce 2000 (konflikt v Preševském údolí), 2001 (nepokoje na severu Makedonie), 2004 (tzv. kosovská křišťálová noc) a 2008 (protesty související s vyhlášením nezávislosti a poté s makedonskými obecními volbami téhož roku). U Abcházie se období zamrzlého konfliktu dá počítat již od skončení války roku 1993 a ve skutečnosti, přes jisté změny státoprávního postavení Abcházie v letech 2006 (vzájemné uznání s Jižní Osetií a Podněsterskem) a 2008 – 2010 (uznání prvními členy OSN), trvá tento stav v podstatě dodnes.

Celkově je tedy možno říct, že pro období vymezené čtvrtou kapitolou, tedy devadesátá léta a začátek tisíciletí, Kosovo jako případ *sui generis* sloužit nemůže, jen s Abchází existují paralely minimálně ve zmiňovaných oblastech ne zcela úspěšného působení mírových misí (přes rozdíly v míře zneužití pravomocí, která v Abcházii byla jasně vyšší), neřešení statusu srbských a gruzínských uprchlíků a existenci obou území jako zdroje napětí a destabilizace regionů. Samozřejmě existuje i v této oblasti názor, který chápe každý případ etnického separatismu jako případ *sui generis*, na základě čehož by Kosovo a Abcházie spolu být posuzovány nemohly. Společné rysy však v obou územích existují, takže dle autora práce společné posuzování obou případů možné je, už proto, že kosovský precedens byl pro Abcházii již v tomto období zmiňován.

V poslední kapitole se výzkumná otázka týkala společných rysů uznávání Abcházie a Kosova a z toho vyplývající mezinárodní pozice obou území. Na první pohled zde paralela není příliš patrná. Abcházie je územím *de facto* izolovaným, které uznávají jen čtyři státy, přičemž jeden z nich Abcházii vojensky přímo zaštiťuje, dva další jsou známé silně

protizápadní orientací a ve čtvrtém případě se objevilo podezření na úplatky ze strany Ruska. Kosovo naproti tomu uznalo již více než sedmdesát států, převážně z blízkého regionu Evropy, je vedeno jako potenciální kandidátská země EU (byť oficiální rozhovory nezačaly doposud ani o členství ani o Stabilizační a asociační dohodě a Kosovo samo je úředně označováno za území pod správou OSN), v některých převážně nepolitických organizací je již Kosovo dokonce členem. Přesto existují i v mezinárodním postavení Kosova a Abcházie podobnosti. Rovněž u Kosova existuje podezření na uplácení, tentokrát především z podnětu USA (nejpravděpodobnějším kandidátem takové korupce jsou Maledivy a některé tichomořské státy). Kosovo rovněž zatím není uznáno všemi členskými státy EU (nejdůležitější z těchto zemí jsou Španělsko a Rumunsko), díky čemuž nemůže zatím reálně počítat ani s přístupovými rozhovory.

Celkové shrnutí závěrů práce je tedy takové, že Kosovo opravdu nemůže být posuzováno jako případ *sui generis*, protože v jeho vývoji existují společné rysy jak s Abchází, tak i s jinými separatistickými územími. Jedná se jak o společné rysy v etnickém vývoji, tak i některé paralely vývoje historického i současného, od společných rysů uznávání obou území přes odvolávání se Abcházie (ale nejen jí) na kosovský příklad až po roli velmocí v případech kosovské a abchazské nezávislosti.

Autor této práce si je vědom, že prohlášení o posuzovatelnosti kosovského a abchazského příkladu jako *sui generis* je závislé na výkladu konkrétního autora. Je rovněž možné posuzovat kosovský, abchazský a v určitém ohledu i jihoosetinský příklad jako jednu situaci *sui generis*, která vyústila ve státnost tří nových území²⁴⁸. Další perspektivou je rozšíření výzkumu i na další území podobného charakteru a snah, jako je Republika srbská v Bosně, Náhorní Karabach, Podněstersko, Severní Kypr, Palestina či albánská teritoria v Makedonii. Uvedené možnosti mohou být brány jako základ pro další výzkum na základě této práce.

---

²⁴⁸ Pokud u Jižní Osetie nedojde k vítězství orientace na spojení s Ruskem. Abcházie a Kosovo mají jak předpoklady, tak i snahu si aspoň formální nezávislost udržet a tato snaha je projevována již minimálně dvacet let, u těchto dvou území tedy asi je určitá státnost definitivní.

Prameny a literatura

Prameny

Články

Abkhaz Rush for Russian Passports, In : Institute for War and Peace Reporting, 21.9.2005, Online : <http://iwpr.net/report-news/abkhaz-rush-russian-passports> (11.4.2010).

Armenia must launch Nagorno-Karabach recognition process, former official says, In: Armenia News, 1.4.2011, Online: <http://news.am/eng/news/53681.html> (11.4.2011).

BAAR, V. – HOCH, T. – KOPEČEK, V. : *Podmínky demokratizace v de facto státech – případová studie Abcházie*, In : CEPSR, č.4/XII, podzim 2010, Online : <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=422> (11.4.2011).

Bosnian Serbs threaten secession over Kosovo, In: Dalje, 22. 2. 2008, <http://dalje.com/en-world/bosnian-serbs-threaten-secession-over-kosovo/125837> (30. 3. 2010).

Bush v Albánii podpořil nezávislost Kosova, In : Novinky, Online, : Novinky.cz, 10.6.2007, <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/116722-bush-v-albani-podporil-nezavislost-kosova.html> (10.4.2011).

Czech, Slovak presidents: Kosovo sets precedent, In : B92 News, 11. 3. 2008, online : http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2008&mm=03&dd=11&nav_id=48353 (30. 3. 2010).

COOPER, Tom: *Georgia and Abkhazia: 1992-1993: War of the Datchas*, In: Air Combat International Group, 29.9.2003, Online: http://www.acig.org/artman/publish/article_282.shtml (11.4.2010).

Dálnice propojila Albánii a Kosovo. Vyhraje to volby?, In Aktuálně, 28. 6. 2009, - <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=640964> (30. 3. 2010).

FOTW - Flags of the World, *Kosovo (Province, Serbia) since the declaration of independence (2008), The process of adoption of the flag*, In : FOTW, <http://flagspot.net/flags/rs-kosad.html#con> (23.2.2010).

GABER, Rita: *After The War: The destruction and Preservation of Sacred Sites in Kosovo*, In: Sacred Sites International Foundation, Online: <http://www.sacred-sites.org/preservation/kosovo.html> (11.4.2011).

GARTON ASH, Timothy: *The Kosovo precedent*, In : Los Angeles Times, 21. 2. 2008, online: <http://www.latimes.com/news/printedition/asection/la-oe-ash21feb21,0,3873852.story> (30.3.2010).

Gruzínce vytlačili z jejich Abcházie, In: Lidové noviny, 12.8.2008, Online : http://www.lidovky.cz/gruzinci-vytlaceni-z-abchazie-rusko-vyhlasilo-konec-pc1-/ln_zahranici.asp?c=A080812_201706_ln_zahranici_mel (10.4.2011)

Gruzínské letadlo prý sestřelil český stroj, odborník to ale vylučuje, In : Idnes.cz, 23.4.2008, Online : http://zpravy.idnes.cz/gruzinske-letadlo-pry-sestrelil-cesky-stroj-odbornik-to-ale-vylucuje-1el-/zahranicni.asp?c=A080423_124137_zahranicni_jba (10.4.2011).

Jižní Osetie se chce stát součástí Ruska, Abcházie ne, In: Týden.cz, 11.9.2008, Online: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/valka-na-kavkaze/jizni-osectie-se-chce-stat-soucasti-ruska-abchazie-ne_80154.html (10.4.2011).

Kosovo je Srbsko, In: Altermedia, 23. 2. 2008, Online: http://cz.altermedia.info/z-domova/kosovo-je-srbsko_3918.html (30.3. 2010).

Kosovo MP to stop parallel structures, In : BalkanInsight, 7. 3. 2010, Online: <http://www.balkaninsight.com/en/main/news/8460/> (30. 3. 2010).

Kosovo nije Osetija i Abhazija, In : B92 – Vesti, 27.8.2008, Online: http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2008&mm=08&dd=27&nav_id=315576 (23.2.2010).

Kosovo – srbská krajina!, In: Beo, 18.2. 2010, <http://www.beo.sk/multikulturalizmus/446-kosovo-srbska-krajina> (30.3.2010).

KYSEL, Miroslav : *Aký bude konečný štatút ?*, In: *Mezinárodní politika*, č.3/2005, str. 8 – 10.

Macedonia police killed in ambush, In. BBC News, 12. 11. 2001, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1650954.stm> (30.3.2010).

Nejmenší republika světa uznala Abcházii, od Rusů dostane miliony, In: Idnes, Idnes.cz, 15.12.2009, online : http://zpravy.idnes.cz/nejmensi-republika-sveta-uznala-abchazii-od-rusu-dostane-miliony-py8-/zahranicni.asp?c=A091215_183756_zahranicni_stf (10.4.2011)

Nezávislé Kosovo – Tečka za komunistickou Evropou, Aktuálně.cz, 16. 2. 2008, online: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=521466> (30.3.2010).

Nezávislé Kosovo uznali i spojenci Srbska Makedonie a Černá Hora, In: IDnes, 10. 10. 2008,

http://zpravy.idnes.cz/nezavisle-kosovo-uznali-i-spojenci-srbska-cerna-hora-a-makedonie-px4-/zahranicni.asp?c=A081010_054850_zahranicni_cen (30.3.2010).

Parties and Elections in Europe, Online: <http://www.parties-and-elections.de/kosovo.html> (10.4.2011)

PODRACKÝ, Vlastimil: *Genocida, o které svět neví a vědět nechce*, In: Eurabia, 9. 3. 2006, Online : <http://www.eurabia.cz/PrintArticle/216-genocida-o-ktere-svet-nevi-a-vedet-nechce.aspx> (30.3.2010).

Population, In: Provisional Institutions of Self – Government, Ministry of Environment and Spatial Planing, online: <http://enrin.grida.no/htmls/kosovo/SoE/popullat.htm> (30.3.2010).

Prezident si došlápl na rebely v Adžarii, In : Idnes.cz, 5.5.2004, Online : http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A040505_180956_zahranicni_jpl (11.4.2011).

Proč roste napětí mezi Gruzii a Adžarii, In : Asociace pro mezinárodní otázky, 20.3.2004, Online : <http://www.amo.cz/publikace/proc-roste-napeti-mezi-gruzii-a-adzarii.html> (11.4.2011).

Průlom pro Kosovo: Nezávislost na Srbsku posvětil mezinárodní soud, In : Idnes.cz, 22.7.2010, Online : http://zpravy.idnes.cz/prulom-pro-kosovo-nezavislost-na-srbsku-posvetil-haagsky-soud-ps5-/zahranicni.asp?c=A100722_161624_zahranicni_aha (11.4.2011).

První volby v Kosovu vyhrála vládnoucí strana, In: IDnes, 16. 11. 2009, Online: http://zpravy.idnes.cz/prvni-volby-od-vyhlaseni-kosovske-nezavislosti-vyhrala-vladnouci-strana-15q-/zahranicni.asp?c=A091116_144834_zahranicni_btw (30. 3. 2010).

Rajko Doleček: Vrána vráně oči nevyklove, In : Atlara's Blog, 26.8.2010, Online : <http://atlara.wordpress.com/2010/08/26/rajko-dolecek-vrana-vrane-oci-nevyklove/> (1.4.2011).

Republic of Kosova thanks you, In: Kosovo thanks you, Online: www.kosovothanksyou.com ,(29.3. 2010).

Rusko odmítlo poslední návrh rezoluce OSN o Kosovu, In : Novinky, Online : Novinky.cz, 13.7.2007, <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/118792-rusko-odmitlo-posledni-navrh-rezoluce-osn-o-kosovu.html> (10.4.2011).

Russian MP blames Georgia for end of UN mission in Abkhazia, In. RIA Novosti, 16.6.2009, Online : <http://en.rian.ru/world/20090616/155267779.html> (11.4.2011).

Saakašvili podepsal příměří. Rusové by se měli stáhnout, In : IDnes, 15. 8. 2008, Online: http://zpravy.idnes.cz/valka-v-gruzii-riceova-prijela-do-tbilisi-rusove-dal-blokuji-gori-pyn-/zahranicni.asp?c=A080815_103328_zahranicni_ad (30.3.2010).

Sakartvelo samšvidobo gegmas carmoadgens, TV Rustavi2, 15. 5. 2006, Online: http://www.rustavi2.com/news_textg.php?id_news=15679&pg=1&im=main&ct (30.3.2010)

Serbia plays Kosovo partition card, In: BIRN – Balkan Investigative Reporting Network, 29. 4. 2007, Online: <http://kosovo.birn.eu.com/en/1/70/2698/> (30. 3. 2010).

SLÁVIKOVÁ, Eliška : *Odsúdení na spoluprácu. Vnímanie UNMIK-u miestnym obyvateľstvom v Kosove*. In: *Mezinárodní politika*, č.3/2005, str. 14 – 16.

Srbsko rozhoduje o prezidentovi i termínu vyhlášení nezávislosti Kosova, In : Novinky, online : Novinky.cz, 30.1.2008 <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/132004-srbsko-rozhoduje-o-prezidentovi-i-terminu-vyhlaseni-nezavislosti-kosova.html> (10.4.2011)

Srbsko zrušilo nezávislost Kosova, In: Lidové noviny, 19. 2. 2008, http://www.lidovky.cz/srbsko-zrusilo-nezavislost-kosova-d6o-/ln_zahranici.asp?c=A080219_081656_ln_zahranici_hel (30.3. 2010).

Steinmeier Promotes Plan for Abkhazia, In: *The Moscow Times*, 21.7.2008, Online : <http://www.themoscowtimes.com/news/article/steinmeier-promotes-plan-for-abkhazia/369049.html> (11.4.2011).

STAVROU, Nikolaos: *The Balkan Branches of the Terror Network*, In: The New York Herald, 13.-14.10.2001, Online : <http://www.srpska-mreza.com/Bosnia/blondMujah.html> (11.4.2011).

Tbilisi obnarodujet analyz plana Sergeja Bagapša. Regnum , 17.05.2006, Online: www.regnum.ru/news/641496.html (30.3.2010).

The President regards his „Key for future“ programme as the only efficient instrument for settlement, In : Official site of the President of the Republic of Abkhazia, 27.10.2006, Online : <http://www.abkhaziagov.org/en/news/detail.php?ID=2773> (11.4.2011).

Tragické události v Jugoslávii, okupovaný Kypr, online : <http://www.pravoslav.gts.cz/jugoslav.htm> (10.4.2011)

Unilateral action on Kosovo status would affect Serbia's European path, In : NATO Parliamentary Assenbly <http://www.nato-pa.int/default.asp?SHORTCUT=1350> (30.3. 2010).

U. S. Rules Out Recognizing South Ossetia, in : Civil. ge – Daily News Online, 6. 3. 2008, online : <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=17273> (6. 3. 2010).

V Gruzii začíná válka. In : Lidové noviny, 8. 8. 2008, Online : http://www.lidovky.cz/v-gruzii-zacina-valka-05h-/ln_zahranici.asp?c=A080808_091851_ln_zahranici_hel (30.3. 2010).

DE WAAL, Thomas: *The Lightness of History in the Caucasus*, In: Carnegie Moscow Center, 4.11.2010, Online : http://www.carnegie.ru/publications/?fa=show&id=41887&zoom_highlight=abkhazia+history (10.4.2011)

War in the Caucasus. Inside the battle zone, In: The Independent, 10. 8. 2008, Online : <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/war-in-the-caucasus-inside-the-battle-zone-889755.html>

WERDAN, Michal: *Kosovo: vysvětlení událostí, jak je asi neznáte*, In: Idnes.cz., 11.1.2009, Online: <http://werdan.blog.idnes.cz/c/64741/Kosovo-vysvetleni-udalosti-jak-je-asi-neznate.html> (11.4.2009).

What does Boden's visit mean?, In, The Messenger online, http://www.messenger.com.ge/issues/2066_march_18_2010/2066_edit.html (30.3.2010).

ЕДИНАЯ ВЕРА АБХАЗСКИХ "ХРИСТИАН" И "МУСУЛЬМАН". Особенности религиозного сознания в современной Абхазии, In: Portal Credo, 17.3.2004, <http://www.portal-credo.ru/site/print.php?act=fresh&id=188> (30.3.2010)

Tištěné Dokumenty

„Ahtisaariho plán“ – Report of the Special Envoy of the Secretary General, s.4, Online : http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal-english.pdf (30.3.2010).

Backing request by Serbia, General Assembly decides to seek ICJ ruling on legality of Kosovo's independence, In: UN General Assembly, 8.10.2009, <http://www.un.org/News/Press/docs/2008/ga10764.doc.htm> (11.4.2011).

Constitution of the Republic of Serbia, 29.10.2006, in : Serbian Government, http://www.srbija.gov.rs/cinjenice_o_srbiji/ustav.php?change_lang=en (11.3.2010).

Memorandum Srpske Akademije Nauka i Umetnosti, 24. – 25. 9. 1986, online text: <http://www.rastko.org.rs/istorija/iii/memorandum.pdf> , s. 119 - 141 (30.3.2010).

Moskevská dohoda - Agreement of a Cease-Fire and Separation of Forces, signed in Moscow on 14.May 1994, In: ReliefWeb, Online: <http://reliefweb.int/node/156010> (11.4.2010).

Religion in Kosovo, In: International Crisis Group, online: <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=1591&l=1> (30. 3. 2010).

Stanovisko (neoficiální) ICJ k jednostranné deklaraci nezávislosti Kosova - Accordance with international law of the unilateral independence declaration in respect of Kosovo. Summary with the advisory opinion, In : International Court of Justice, 22.7.2010, Online : <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/16010.pdf> (10.4.2011).

United Nations Security Council, *Resolution* 858, 24. 8. 1993), Online : <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f15a0.html> (30.3.2010).

Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě , online: <http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp23.pdf> (30. 3. 2010) .

Filmové dokumenty

Uloupené Kosovo, Režie: DVOŘÁK, Václav – Česká televize, 2008. 51 min.

Literatura

BUZAN, Barry – WAEVER Ole – DE WILDE, Jaap : *Bezpečnost. Nový rámec pro analýzu*, Brno, CDS 2005, 267 s.

ČIRKOVIČ, Sima : *The Serbs*, Oxford, Blackwell Publishing 2004, 322 s.

HLADKÝ, Ladislav – HRADEČNÝ, Pavel : *Dějiny Albánie*, Praha, NLN 2008, 713 s.

HUNTINGTON, Samuel : *Střet civilizací*, Praha, Rybka Publishers 2001, 444 s.

KORNPROBST, Markus: *Irredentism in European Politics*, Cambridge, Cambridge University Press 2008, 319 s.

LITERA, B. – TEJCHMAN, M. – VYKOUKAL, J. : *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku*, Praha, Libri 2000, 860 s.

MALCOLM, Noel : *Kosovo. A short history*, London, Papermac 1998, 492 s.

MINKOV, Anton : *Conversion to Islam in the Balkans*, Leiden, Brill, Boston 2004, 296 s.

PELIKÁN, Jan a kol. : *Dějiny Srbska*, Praha, NLN 2005, 670 s.

SØRENSEN, Georg : *Stát a mezinárodní vztahy*, Praha, Portál 2005, 238 s.

STEJSKAL, Libor a kol. : *Kapitoly o bezpečnosti*, Praha, Karolinum 2007, 428 s.

ŠESTÁK, Miroslav a kol. : *Dějiny jihoslovanských zemí*, Praha, NLN 1998, 756 s.

TEJCHMAN, Miroslav : *Balkán ve válce a revoluci (1939 – 1945)*, Praha, Karolinum 2008, 768 s.

ŽALOUDEK, Karel : *Encyklopedie politiky*, Praha, Libri 1996, 511 s.

Přílohy

Příloha 1 – Postoje jednotlivých států a území k případům Kosova a Abcházie

Vysvětlivky – V případě Kosova jde u států, které jej uznaly, vždy o odkaz na stránku www.kosovothanksyou.com, která slouží k podobným účelům. U zamítavých stanovisek, které mají charakter citací, je odkaz na zdroj umístěn vždy hned po oficiálním vyjádření. Jeho umístění ve standardní podobě poznámky pod čarou by pravděpodobně zvětšilo rozsah této přílohy nad únosnou míru, proto autor zvolil toto nestandardní řešení, i když si je jeho nestandardnosti samozřejmě naprosto vědom. Byl veden úmyslem udržet rozsah přílohy v rozumné délce.

Stát	Pozice k případu Kosova	Pozice k případu Abcházie
Afghánistán	18. února 2008 uznal nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Albánie	18. února 2008 uznala nezávislost	Neuznává („totálně nepřijatelné, jdoucí proti Chartě OSN“) http://news.xinhuanet.com/english/2008-08/28/content_9731391.htm (29.3.2010)
Alžírsko	Neuznává (nejde o sebeurčení, ale o odtržení) http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2009&mm=05&dd=17&nav_id=59212 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Andorra	Neuznává (nebylo konečně rozhodnuto, Kosovo lobuje za své uznání) http://www.mfa-ks.net/?page=2,4,275 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Angola	Neuznává („respektuje suverenitu Srbska“) http://allafrica.com/stories/200806240413.html (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Arménie	Neuznává („vnucená řešení jsou v situacích, jako je kosovská, nepřijatelná“) http://glassrbije.org/E/index.php?option=com_content&task=view&id=8033&Itemid=26 (29.3.2010)	Neuznává („stejně důvody jako v Kosovu – podporuje mírová řešení“) http://www.armeniaforeignministry.com/pr_08/080827_balayan.html (29.3.2010)
Ázerbájdžán	Neuznává (a podpořil Srbsko i u ICJ) http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Srbija/341771/Tre%C4%87i+dan+rasp+o+Kosovu (29.3.2010)	Neuznává („podpora integrity Gruzie“) http://www.today.az/news/politics/47215.html (29.3.2010)
Argentina	Neuznává („nezávislost nemá základ v právu a mít jej ani nemůže“) http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2008&mm=02&dd=29&nav_id=48079 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Austrálie	19. února 2008 uznala nezávislost	Neuznává („zhorší to vztahy Ruska se světem“) www.news.com.au/story/0,23599,24250202-29277,00.html (29.3.2010)
Bahamy	Neuznává (ale zvažuje uznání, aktivní lobbying Kosova) http://www.mfa-ks.net/?page=2,4,138	Neuznává (příčina nezjištěna)
Bahrajn	19. května 2009 uznal nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Bangladéš	Neuznává (posiluje vztahy s Ruskem, to doporučilo neuznat) http://www.thedailystar.net/newDesign/news-details.php?nid=114287 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Barbados	Neuznává (ale zvažuje uznání, lobbying	Neuznává (příčina nezjištěna)

	Kosova u vlády) http://www.mfa-ks.net/?page=2,4,128 (29.3.2010)	
Belgie	24. února. 2008 uznala nezávislost	Neuznává („narušení integrity Gruzie“)
Belize	7. srpna 2008 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Bělorusko	Neuznává (a podpořilo Srbsko i u ICJ) http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2008&mm=02&dd=29&nav_id=48079 (29.3.2010)	Neuznává (podezření na korupci ze strany Ruska ²⁴⁹ , není to konečné rozhodnutí) http://www.regnum.ru/news/fd-abroad/1226793.html (29.3.2010)
Benin	Neuznává (uznání zvažováno, lobbying Kosova) http://www.mfa-ks.net/?page=2,4,157 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Bhútán	Neuznává (uznání zvažováno) http://www.mfa-ks.net/?page=2,4,199 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Bolívie	Neuznává („Kosovo je Srbsko, Republika Kosovo neexistuje“) http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Srbija/343731/MSP%2C+dan+%C4%8Detvrti+ (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Bosna a Hercegovina	Neuznává (rozdělena – Federace doporučila uznání, Srbové proti) http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2008&mm=02&dd=22&nav_id=285932 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Brazílie	Neuznává („jednostranná deklarace je nepřipustná“) http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Srbija/343731/MSP%2C+dan+%C4%8Detvrti+ (29.3.2010)	Neuznává („sleduje vývoj“) www.news.com.au/story/0,23599,24250202-29277,00.html (29.3.2010)
Brunej	Neuznává („zvažuje uznání“, lobbying Kosova) http://www.mfa-ks.net/?page=2,4,192 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Bulharsko	20. března 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („podporuje zásadu neporušitelnosti hranic“) http://sofiaecho.com/2008/08/26/663121_bulgaria-worried-by-russias-recognition-of-south-ossetia-abkhazia-independence (29.3.2010)
Burkina Faso	24. dubna 2008 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Burundi	Neuznává („je to porušení práva, ale Kosovo stejně <i>de facto</i> existuje“) http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Srbija/343731/MSP%2C+dan+%C4%8Detvrti+ (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Côte d'Ivoire	Neuznává (avšak uznání zvažuje) http://behgjetpacollikosovo.al/wp-content/uploads/2009/interview/Gadafi_Pacoli.pdf (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Černá Hora	9. října 2008 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Česká republika	21. května 2008 uznala nezávislost	Neuznává („útok na suverenitu a integritu Gruzie“) http://euobserver.com/9/26644 (29.3.2010)
Čína	Neuznává (podpořila Srbsko u ICJ – stát má právo bránit jednostranným secesím) http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2009&mm=12&dd=07&nav_id=63568 (29.3.2010)	Neuznává („doporučuje mírové řešení“) http://news.xinhuanet.com/english/2008-08/27/content_9723473.htm (29.3.2010)

²⁴⁹ Russia offers Belarus \$ 500 million for Abkhazia recognition, In : Eurasia News Briefs, 24. 3. 2009, <http://www.eurasianet.org/departments/news/articles/eav032409.shtml> (29.3.2010)

Dánsko	21. února 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („bezpodmínečně podporuje gruzínskou integritu“) http://euobserver.com/9/26644 (29.3.2010)
Demokratická republika Kongo	Neuznává („Neuzná Kosovo, dokud je prezident Kabila živý“) http://www.blic.rs/Vesti/Politika/122506/Kabila-Dok-sam-ziv-necu-priznati-nezavisno-Kosovo (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Dominika	Neuznává (ale neoficiálně uznává kosovské právo na sebeurčení) http://www.mfa-ks.net/?page=2,4,198 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Dominik. republika	11. července 2009 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Džibutsko	12. května 2010 uznalo nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Egypt	Neuznává (pozice je nejasná, Srbsko i Kosovo argumentují egyptskou podporou, uveden jako země, která slíbila uznat nezávislost, však v současnosti není) http://www.kosovothanksyou.com/ (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Ekvádor	Neuznává („konečné rozhodnutí je zvažováno“) http://www.mfa-ks.net/?page=1,4,162 (29.3.2010)	Neuznává („ale uzná, pokud o to požádají“ – Abcházie požádala) http://www.itar-tass.com/eng/level2.html?NewsID=14597519&PageNum=1 (29.3.2010)
Estonsko	21. února 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („stojí na straně gruzínské integrity“) http://www.vm.ee/?q=en/node/790 (29.3.2010)
Etiopie	Neuznává (a zabránila kosovské lobby na summitu Africké unie) http://www.balkaninsight.com/en/main/news/25321/ (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Federace Mikronésie	5. prosince 2008 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Finsko	7. března 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („porušení základních principů OBSE“) http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=135447&nodeid=15146&contentlan=2&culture=en-US (29.3.2010)
Filipíny	Neuznává (není proti nezávislosti, ale nesouhlasí s jednostrannou deklarácí) http://www.reuters.com/article/idUSMAN6439620080219?virtualBrandChannel=10010 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Francie	18. února 2008 uznala nezávislost	Neuznává („přes určité etnické čistky prováděné Gruzíny nemůže přijmout přítomnost cizí armády v sousední zemi“) http://www.civil.ge/eng/article.php?id=19312 , (29.3.2910)
Gabon	Neuznává (očekává rozhodnutí ICJ, ale oponuje jednostranným deklarácím) http://www.un.org/News/Press/docs//2010/sc9851.doc.htm (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Gambie	7. dubna 2009 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Ghana	Neuznává („zůstává věrná své pozici – respektuje integritu Srbska“) http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=61334 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Grenada	Neuznává („je důležité jednotné stanovisko CARICOM“) http://www.mfa-ks.net/?page=2,4,158	Neuznává (příčina nezjištěna)

	(29.3.2010)	
Gruzie	Neuznává („Mělo být více prostoru na jednání a je to špatný příklad.“) http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2008&mm=05&dd=09&nav_id=50095 (29.3.2010)	Neuznává (Abcházii si jako vlastní území sama nárokuje)
Guatemala	Neuznává („je opatrná a hledá rozhodnutí spolu se zbytkem Lat.Ameriky“) http://www.mfa-ks.net/?page=2,4,161 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Guinea-Bissau	14.ledna 2011 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Haiti	Neuznává („možná uzná, posuzuje oprávněnost požadavku uznání“) http://www.mfa-ks.net/?page=2,4,181 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Honduras	3.zář 2010 uznal nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Chile	Neuznává („pokračuje v analyzování situace“) http://web.archive.org/web/20080312234248/http://www.minrel.gov.cl/webMinRel/showNoti.do?noticia=4795&&agina=bajada-noticia-sb.jsp (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Chorvatsko	19. března 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („kroky Ruska jsou nelegitimní“) http://georgiandaily.com/index.php?option=com_content&task=view&id=6929&Itemid=65 (29.3.2010)
Indie	Neuznává („a podpoří Srbsko na všech mezinárodních fórech“) http://www6.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2009&mm=01&dd=24&nav_id=56642 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Indonésie	Neuznává („protože respekt k mezinárodnímu právu je základem její politiky“) http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2010&mm=02&dd=25&nav_id=65436 (29.3.2010)	Neuznává („mírové řešení konfliktů je řešením základním“) http://georgiandaily.com/index.php?option=com_content&task=view&id=6929&Itemid=65 (29.3.2010)
Irák	Neuznává (rozpolcené názory – někdy uznat chce, v současnosti však respektuje integritu Srbska) http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=63515 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Írán	Neuznává („studuje kosovský příklad a vyjadřuje znepokojení nad oslabením mez. organizací“) http://www.mn.ru/world/20080313/55316656.html (29.3.2010)	Neuznává (neoficiálně ale „uznává právo na sebeurčení a bude s Ruskem ohledně Abcházie spolupracovat“) http://english.farsnews.com/newstext.php?nn=8711191718 (29.3.2010)
Irsko	29. února 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („porušení gruzínské suverenity a integrity“) http://foreignaffairs.gov.ie/home/index.aspx?id=72518 (29.3.2010)
Itálie	21. února 2008 uznala nezávislost	Neuznává („balkanizace Kavkazu je nebezpečím pro všechny“) http://georgiandaily.com/index.php?option=com_content&task=view&id=6675&Itemid=65 (29.3.2010)
Izrael	Neuznává („takové spory musí být řešeny mírově“) http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2009&mm=10&dd=28&nav_id=62641 (29.3.2010)	Neuznává („respektuje integritu Gruzie a chce mírové řešení“) http://www.mfa.gov.il/MFA/About+the+Ministry/MFA+Spokesman/2008/MFA%20statement%20on%20the%20situation%20in%20Georgia%2010-Aug-

		2008 (29.3.2010)
Japonsko	18. března 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („Rusko má podnikat akce k stabilitě regionu“) http://georgiandaily.com/index.php?option=com_content&task=view&id=6676&Itemid=65 (29.3.2010)
Jemen	Neuznává („prý však uznání slíbil“) http://www.mfa-ks.net/index.php?page=2,4,303 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Jihoafrická republika	Neuznává („analyzuje stále situaci“) http://www.mfa-ks.net/?page=2,4,194 (29.3.2010)	Neuznává („nesouhlasí s použitím vojenské síly) – http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9438.doc.htm (29.3.2010)
Jordánsko	8. července 2009 uznalo nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Kapverdy	Neuznává („ale je to jen otázka času, než uznají“) http://www.telegrafi.com/?id=2&a=4342 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Kanada	18. března 2008 uznala nezávislost	Neuznává („jednání Ruska porušuje rezoluce OSN i Sarkozyho plán“) http://www.international.gc.ca/media/aff/news-communications/2008/386468.aspx?lang=en (29.3.2010)
Kazachstán	Neuznává („hranice jsou dané a Kazachstán žádné nové státy neuzná“) http://www.polit.ru/news/2008/12/12/independence.popup.html (29.3.2010)	Neuznává („hranice jsou dané a Kazachstán žádné nové státy neuzná“) http://www.polit.ru/news/2008/12/12/independence.popup.html (29.3.2010)
Katar	4. ledna 2011 uznal nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Keňa	Neuznává (možná uzná – „Kosovo má své místo mezi státy“) http://www.mfa-ks.net/?page=2,4,187 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Kiribati	21. října 2010 uznalo nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Komory	14. května 2009 uznaly nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Kostarika	17. února 2008 jako první uznala nezávislost	Neuznává („musí být nalezeno řešení, vyhovující všem stranám“) http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9438.doc.htm (29.3.2010)
Korejská republika	28. března 2008 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
KLDR	Neuznává (příčina nezjištěna)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Kuba	Neuznává („respektuje mezinárodní právo, stejně jako integritu Srbska“) http://www.smedia.rs/vesti/detalji.php?id=18613 (29.3.2010)	Neuznává („ale chápe boj Osetů, kteří byli do Gruzie zařazeni násilím“) www.radioangulo.cu/english/diarioingles/2008/8-august/110808/official.htm (29.3.2010)
Kuvajt	Neuznává („respektuje suverenitu Srbska“) http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=61271 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Kypr	Neuznává („nikdy neuzná jednostrannou deklaraci“) http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=59832 (29.3.2010)	Neuznává („podporuje mírové urovnání“) http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/61F1C384AC10C776C22574B20025DDBB?OpenDocument (29.3.2010)
Kyrgyzstán	Neuznává („je to nebezpečný precedens pro separatistická hnutí“) http://www.mfa.kg/news-of-mfa-kr/poziciya-kirgizskoi-respubliki-po-kosovo_en.html (29.3.2010)	Neuznává (nezjištěna žádná aktuálnější vyjádření než ze srpna 2008) http://law.by/work/EnglPortal.nsf/NewsBelForInt/AED0FB8D9CCC9780C22574B200478C56?OpenDocument (29.3.2010)
Laos	Neuznává („respektuje rezoluci 1244, která uznává Kosovo jako část Srbska“) http://groups.yahoo.com/group/archive-	Neuznává (příčina nezjištěna)

	laonews/message/14303 (29.3.2010)	
Libanon	Neuznává (čeká na rozhodnutí ICJ) http://glassrbije.org/E/index.php?option=com_content&task=view&id=9164&Itemid=26 (29.3.2010)	Neuznává (ale v zásadě schvaluje jednání Ruska a navazuje obchodní vztahy) www.istockanalyst.com/article/view/StockNews+articleid_2781445.html (29.3.2010)
Libérie	30. května 2008 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Libye	Neuznává (asi ale uzná „až přijde správný čas“) http://behgjetpacollikosovo.al/wp-content/uploads/2009/interview/Gadafi_Pacolli.pdf (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Litva	6. května 2008 uznala nezávislost	Neuznává (narušení integrity a suverenity Gruzie) http://www.earthtimes.org/articles/show/228122.baltic-states-condemn-russian-recognition-of-georgian-regions.html (29.3.2010)
Lichtenštejnsko	25. března 2008 uznalo nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Lotyšsko	20. února 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („je to proti Chartě OSN, Závěrečnému aktu KBSE a rezolucím RB OSN“) http://news.liga.net/news/N0941459.html (29.3.2010)
Lucembursko	21. února 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („jde to proti zásadám OBSE a Charty OSN“) http://www.gouvernement.lu/salle_presse/communiqués/2008/08-aout/26-asselborn-pm-communication/index.html (29.3.2010)
Maďarsko	19. března 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („rozhodnutí Ruska nepomáhá stabilitě“) http://www.mfa.gov.hu/kum/en/bal/actualities/spokesman_statements/Duma_reaction_eng_080826.htm (29.3.2010)
Marshallovy ostrovy	17. dubna 2008 uznaly nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Makedonie	9. října 2008 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Maledivy	19. února 2009 uznaly nezávislost - podezření na korupci ²⁵⁰	Neuznává (příčina nezjištěna)
Malajsie	30. října 2008 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Mali	Neuznává („Kosovo může pro mnoho zemí sloužit jako precedens“) http://www.kosovocompromise.com/cms/item/topic/en.html?view=story&id=679&sectionId=1 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Malawi	16. prosince 2009 uznalo nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Malta	21. srpna 2008 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Maroko	Neuznává („vyhlášení státu jednostrannou deklarácí je nepřijatelné“) http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2009&mm=09&dd=15&nav_id=61781 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Mauretánie	28. února 2010 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Mexiko	Neuznává (požaduje dohodu všech stran konfliktu) http://www.sre.gob.mx/csocia/contento/comunicados/2008/feb/cp_032.html (29.3.2010)	Neuznává (požaduje mírové řešení a respekt k mezinárodnímu právu) http://sdpnoticias.com/sdp/contenido/2008/08/27/27663 (29.3.2010)
Moldavsko	Neuznává (obavy z precedentu Kosova)	Neuznává (díky precedentu pro Podněstří)

²⁵⁰ Uplácelo Kosovo na Maledívách?, In : Lidové noviny, 14.3.2009, online: http://www.lidovky.cz/uplcelo-kosovo-na-maledivach-d29-/ln_zahranici.asp?c=A090314_102742_ln_zahranici_mel (29.3.2010)

	http://www.nytimes.com/2007/12/11/world/europe/11iht-letter.1.8685694.html?_r=1&scp=10&sq=Moldova%20Kosovo&st=cse (29.3.2010)	http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/LT506990.htm (29.3.2010) Abcházii uznává autonomní oblast Gagauzie http://www.regnum.ru/news/1057659.html (29.3.2010)
Mongolsko	Neuznává (nejaktuálnější zprávy z května 2009, poté nezjištěno nic)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Monako	19. března 2008 uznalo nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Mozambik	Neuznává (i když to bylo několikrát projednáváno ve vládě) http://www.mfa-ks.net/?page=2,4,138 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Nauru – jediná země, která uznala obě území	23. dubna 2008 uznalo nezávislost	15. prosince 2009 uznalo nezávislost – téměř jistý příklad korupce ²⁵¹
Nepál	Neuznává (příčina nezjištěna)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Německo	20. února 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („řešení jde proti principům státní integrity a je nepřijatelné“) http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7582367.stm (29.3.2010)
Niger	Neuznává (zkoumá situaci) http://www.newkosovareport.com/2008/08281171/Politics/Kosovo-speaker-meets-with-ambassadors-world-officials.html (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Nigérie	Neuznává (ovlivněno zkušeností s válkou o Biafru) http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2009&mm=11&dd=22&nav_id=63210 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Nikaragua	Neuznává (nemá oficiální názor)	5. září 2009 uznala nezávislost
Nizozemsko	4. března 2008 uznalo nezávislost	Neuznává (respektování integrity Gruzie je podmínkou řešení sporu) http://www.nisnews.nl/public/280808_3.htm (29.3.2010)
Norsko	28. března 2008 uznalo nezávislost	Neuznává (jde to proti pravidlům obvyklým v Evropě pro řešení konfliktů) http://georgiaupdate.gov.ge/doc/10003544/GEORGIA_UPDATE_World_Reaction%5B1%5D6.08.htm (29.3.2010)
Nový Zéland	11. listopadu 2009 uznal nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Omán	4. února 2011 uznal nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Pákistán	Neuznává (neoficiálně ale podporuje Kosovo) http://www.mfa-ks.net/index.php?page=2,4,182 (29.3.2010)	Neuznává (ale proběhla jednání s Ruskem o uznání, nejspíš ale neúspěšně díky prozápadní orientaci Pákistánu) http://worldwar3report.blogspot.com/2008/08/russia-recognizes-abkhazia-and-south.html (29.3.2010)
Palau	6. března 2009 uznalo nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Panama	16. ledna 2009 uznala nezávislost	Neuznává (podporuje integritu Gruzie) http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9438.doc.htm (29.3.2010)
Papua – Nová Guinea	Neuznává (i když uzнат údajně měla) http://www6.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2009&mm=12&dd=22	Neuznává (příčina nezjištěna)

²⁵¹Nejmenší republika světa uznala Abcházii, od Rusů dostane miliony, In : IDnes, 5.12.2009, http://zpravy.idnes.cz/nejmensi-republika-sveta-uznala-abchazii-od-rusu-dostane-miliony-py8-/zahranicni.asp?c=A091215_183756_zahranicni_stf (29.3.2010)

	2&nav_id=63943 (29.3.2010)	
Peru	22. února 2008 uznalo nezávislost	Neuznává (ale parlamentu předložen návrh, který se odvolává na kosovský precedent) http://en.rian.ru/world/20091119/156903771.html (29.3.2010)
Paraguay	Neuznává (nerozhodnuta)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Polsko	26. února 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („agrese Ruska proti Gruzii, bezprecedentní porušení mezinárodního práva“) http://mathaba.net/news/?x=604226 (29.3.2010)
Portugalsko	7. října 2008 uznalo nezávislost	Neuznává (respektuje integritu Gruzie)
Rakousko	27. února 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („jde to proti všem principům suverenity Gruzie“) http://georgiandaily.com/index.php?option=com_content&task=view&id=6735&Itemid=65
Rumunsko	Neuznává (podporuje Srbsko u ICJ, „teritoriální změny jsou neakceptovatelné“) http://www.sofiaecho.com/2009/09/04/779528_romania-ready-to-partner-serbia-in-world-court-action-against-kosovo (29.3.2010)	Neuznává (požaduje mezinárodní řešení, chrání integritu Gruzie) http://www.mae.ro/index.php?unde=doc&id=36737&idlnk=2&cat=4 (29.3.2010)
Rusko	Neuznává (bránilo Srbsko u ICJ s poukazem na ilegality případů Severního Kypru a Rhodesie) http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Srbija/352231/Kosovo+izme%C4%91u+Rusije+i+Amerike (29.3.2010)	26. srpna uznalo jako první nezávislost
Řecko	Neuznává („flagrantní porušení mezinárodního práva“) http://www.ana.gr/anaweb/user/selectlang?lang=el&currpageurl=%2Fuser%2Fshowplain%3Fmaindoc%3D6240554%26maindocimg%3D6239876%26service%3D8 (29.3.2010)	Neuznává („respekt k územní integritě je základem řecké politiky“) http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/Articles/en-US/27082008_SB1201.htm (29.3. 2010)
Salvador	Neuznává (analyzuje situaci) http://www.mfa-ks.net/?page=2.4.189 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Samoa	15. září 2008 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
San Marino	11. května 2008 uznalo nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Saúdská Arábie	20. dubna 2009 uznala nezávislost	Neuznává („ruské akce ale podporuje“) http://www.gazeta.ru/news/lenta/2008/09/04/n_1266558.shtml (29.3.2010)
Senegal	19. února 2008 uznal nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Sierra Leone	13. června 2008 uznala nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Singapur	Neuznává („je proti jednostranným deklaracím nezávislosti“) http://www.un.org/News/Press/docs/2008/ga10764.doc.htm (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Slovensko	Neuznává („a neuzná, ani pokud ICJ srbskou stížnost odmítne“) http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2009&mm=12&dd=03&nav_id=63477 (29.3.2010)	Neuznává („jde o stejný případ jako v případě Kosova“) http://hnonline.sk/news/c1-26736310-slovakia-rejects-independence-of-abkhazia-and-south-ossetia (29.3.2010)
Slovinsko	5. března 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („je potřeba chránit integritu Gruzie a zajistit regionu evropskou perspektivu“) http://news.xinhuanet.com/english/2008-08/31/content_9745906.htm (29.3.2010)
Somálsko	19.května 2010 uznalo nezávislost	Neuznává (jedna z frakcí tamní politické scény však o tom uvažovala). http://en.rian.ru/world/20081001/117366498.html

		(29.3.2010)
Spojené arabské emiráty	14. října 2008 uznaly nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Spojené království	18. února 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („je to nepřijatelné“) http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601085&sid=a.Z4IwPtFfDQ&refer=europe (29.3.2010)
Srbsko	Neuznává (Kosovo si nárokuje jako svoji provincii)	Neuznává („je potřeba respektovat územní integritu“) http://www.balkaninsight.com/en/main/news/12837/ (29.3.2010)
Súdán	Neuznává (a bude Srbsko podporovat u ICJ) http://www.sudantribune.com/spip.php?article28440 (29.3.2010)	Neuznává (s odvoláním na kosovský precedens, názor dokáže změnit jedině ICJ) http://www.sudantribune.com/spip.php?article28440 (29.3.2010)
Surinam	Neuznává (ale bude žádost posuzovat) http://www.mfa-ks.net/index.php?page=2,4,191 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Svatá Lucie	Neuznává (i když uznat měla) http://www.mfa-ks.net/index.php?page=2,4,164 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Svazijsko	12. dubna 2010 uznalo nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Sýrie	Neuznává (požaduje politické řešení) http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2009&mm=05&dd=13&nav_id=59133 (29.3.2010)	Neuznává (avšak plně rozumí ruským argumentům a ukazuje na dvojí metr Západu) http://www.presstv.ir/Detail.aspx?id=67216&sectionid=351020206 (29.3.2010)
Španělsko	Neuznává (problémy s Basky a Katalánci, dvojí standard, nesouhlas s kosovským případem ve světě) http://www.un.org/News/briefings/docs//2009/090923_Spain.doc.htm (29.3.2010)	Neuznává (stejně jako v Kosovu, i zde Španělsko respektuje územní integritu) www.antena3noticias.com/PortalA3N/noticia/internacional/Espana-lamenta-reconocimiento-independencia-Osetia-Adjazia/2319391 (29.3.2010)
Švédsko	4. března 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („osetská a abchazská nezávislost je špatný vtíp“) http://www.georgiatimes.info/en/news/27301.html (29.3.2010)
Švýcarsko	27. února 2008 uznalo nezávislost	Neuznává („chce mírové a politické řešení“) http://www.swissinfo.ch/eng/news_digest/Cabinet_s_peaks_out_on_Georgia_conflict.html?cid=6896726 (29.3.2010)
Tanzanie	Neuznává (a nebude) http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2009&mm=04&dd=09&nav_id=58405 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Tádžikistán	Neuznává („porušení zákonných norem a nebezpečí pro Evropu“) http://www.afn.by/news/i/95911 (29.3.2010)	Neuznává (Gruzie a Rusko by spor měly mírově vyřešit) http://news.xinhuanet.com/english/2008-08/30/content_9739259.htm (29.3.2010)
Thajsko	Neuznává (čeká na rozhodnutí RB OSN a ICJ) www.bangkokpost.com/News/21Feb2008_news15.php (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Trinidad a Tobago	Neuznává (možná však uzná) http://www.mfa-ks.net/index.php?page=2,4,156 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Tunisko	Neuznává („podporuje srbskou stranu sporu a chce mírové řešení“)	Neuznává (příčina nezjištěna)

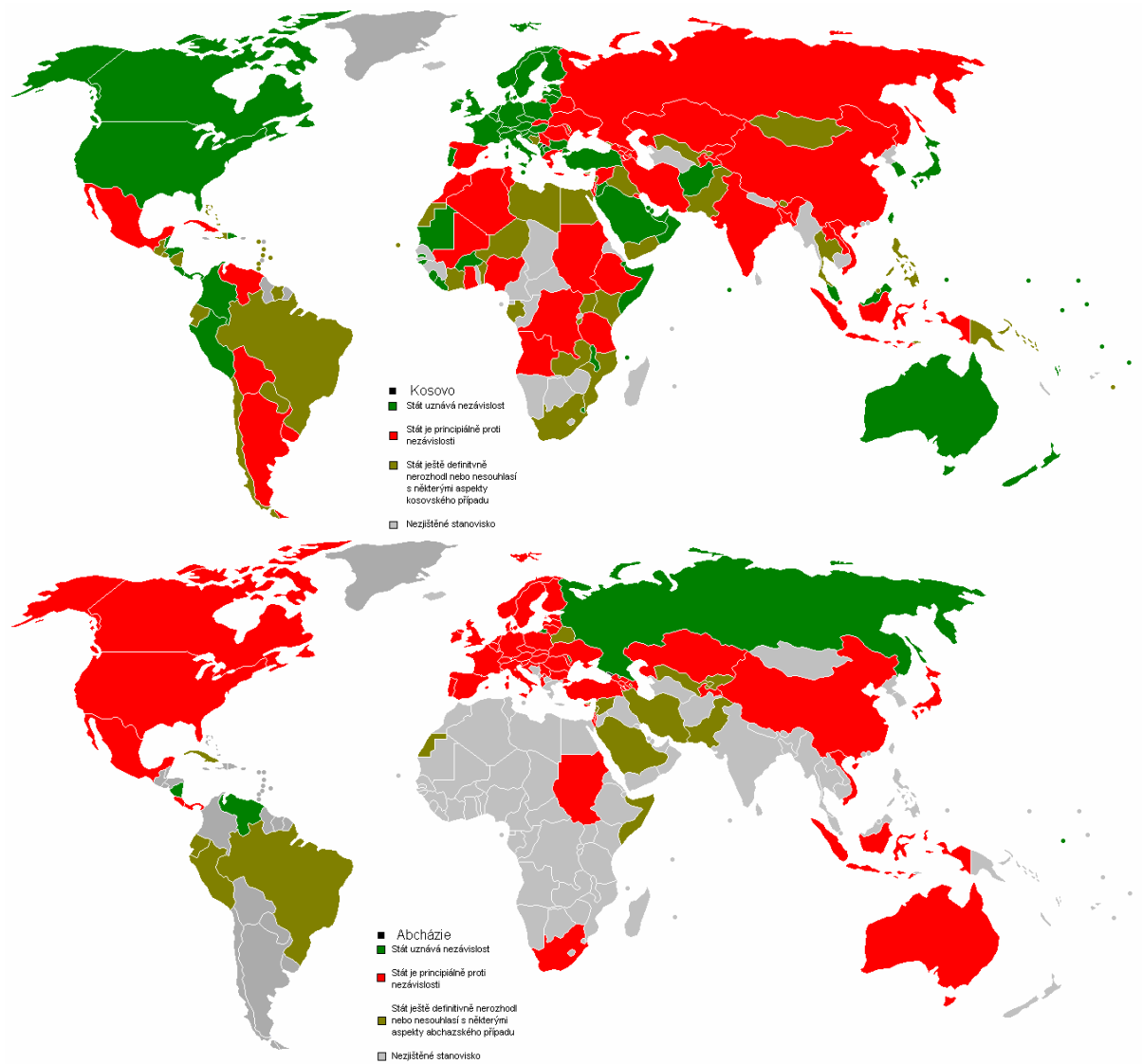

	http://www.mfa-ks.net/index.php?page=2,4,196 (29.3.2010)	
Tuvalu	18. listopadu 2010 uznalo nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Turecko	18. února 2008 uznalo nezávislost	Neuznává (respektuje integritu a suverenitu Gruzie) http://www.mfa.gov.tr/no_158_-26-agustos-2008_-gurcistan_in-bagimsizligi-hk_en.mfa (29.3.2010)
Uganda	Neuznává (není to ale nemožné, „Uganda se v pravém čase rozhodne“) http://www.mfa-ks.net/index.php?page=1,4,160 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Ukrajina	Neuznává (respektuje integritu všech zemí, neuzná tedy ani Kosovo ani Abcházii a JO) http://news.liga.net/news/N0934753.html (29.3.2010)	Neuznává (nechce uznat ani jeden stát vzniklý na podobném základě jako Kosovo, tedy ani Abcházii a JO) http://news.liga.net/news/N0934753.html (29.3.2010)
USA	18. února 2008 uznaly nezávislost	Neuznává („podpora demokratické gruzínské vlády“) http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2008/08/20080813.html (29.3.2010)
Uzbekistán	Neuznává (poslední známá pozice je z února 2008, kdy žádal čas na rozmyšlenou) http://mfa.uz/rus/pressa_i_media_servis/200208r_4.mgr (29.3.2010)	Neuznává (doposud nevyjádřil konečné stanovisko) http://en.rian.ru/world/20080916/116857725.html (29.3.2010)
Vanuatu	28. dubna 2010 uznalo nezávislost	Neuznává (příčina nezjištěna)
Venezuela	Neuznává („jde o pokus USA oslabit Rusko a premiér Thaci je terorista“) http://www.usatoday.com/news/world/2008-03-24-chavez-china_N.htm (29.3.2010)	10. září 2009 uznala nezávislost
Východní Timor	Neuznává (ale je to pravděpodobné, protože „nezávislost Kosova je nezvratitelná“) http://www.mfa-ks.net/index.php?page=2,4,185 (29.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Vietnam	Neuznává (nesprávný výklad rezoluce 1244, přináší pouze nestabilitu na Balkán). http://www.reuters.com/article/idUSSP3143120080218 (30.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Zambie	Neuznává (analyzuje jeho vývoj) http://www.znbc.co.zm/media/news/vie_wnews.cgi?category=8&id=1204535399 (30.3.2010)	Neuznává (příčina nezjištěna)
Kosovo	17. února 2008 vyhlásilo nezávislost na Srbsku	Neuznává (deklaruje, že je <i>sui genesis</i>) http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2008&mm=08&dd=27&nav_id=315576 (30.3.2010)
Abcházie	Neuznává („uznání Kosova a Abcházie musí být jedině vzájemné“) http://macedoniaonline.eu/content/view/3271/46/ (30.3.2010)	25. srpna 2008 požádala znovu o uznání své nezávislosti na Gruzii
Jižní Osetie	Neuznává („Srbsko pro zajištění práv kosovských Albánců vytváří dobré podmínky, které dostačují jeho potřebám“) http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2008&mm=09&dd=02&nav_id=53167 (30.3.2010)	Uznala Abcházii již 17. listopadu 2006

Náhorní Karabach	Neuznává (požaduje aplikaci jednotného standardu vůči Kosovu a sobě) http://www.nkr.am/ru/statement/44/ (30.3.2010)	Neuznává (jeho prezident však ruský krok uvítal) http://www.armenialiberty.org/content/Article/1597058.html (30.3.2010)
Tchaj-wan	Uznal nezávislost 18.února 2008	Neuznává (příčina nezjištěna)
Severní Kypr	Neuznává (ale jeho prezident nezávislost Kosova osobně uvítal) http://www.kktcb.eu/index.php?tpl=show_news&id=236 (30.3.2010)	Neuznává (požaduje po Rusku stejný postup vůči sobě) http://www.todayszaman.com/tz-web/detaylar.do?load=detay&link=151456&bolum=102 (30.3. 2010)
Západní Sahara	Neuznává (jde o aplikaci dvojích standardů, ona sama je neřešená už 30 let). http://www.spsrasd.info/en/detail.php?id=839 (29.3.2010)	Neuznává (ačkoliv to údajně slíbila) http://www.regnum.ru/english/1053372.html (30.3.2010)
Podněstří	Neuznává (požaduje jednotný model uznávání nových států na základě kosovského precedentu) www.tiraspoltimes.com/news/pmr_foreign_ministry_kosovo_sets_new_model_for_conflict_solving.html (30.3.2010)	Uznalo Abcházii již 17.listopadu 2006
Palestina	Neuznává (není možné přijímat vnucená řešení) http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2009&mm=07&dd=07&nav_id=60326 (30.3.2010)	Neuznává (Hamás, vládnoucí v Gaze však uznal) http://www.gazeta.ru/news/lenta/2008/08/26/n_1262987.shtml (30.3.2010)

Příloha 2 – Grafické znázornění pozice států ke Kosovu a Abcházii

Vysvětlení – tato mapa je dílem autora, údaje jsou založené na publikovaných stanoviscích států, tak jak jsou uvedena v Příloze 1.

Příloha 3 – Mapa Kosova

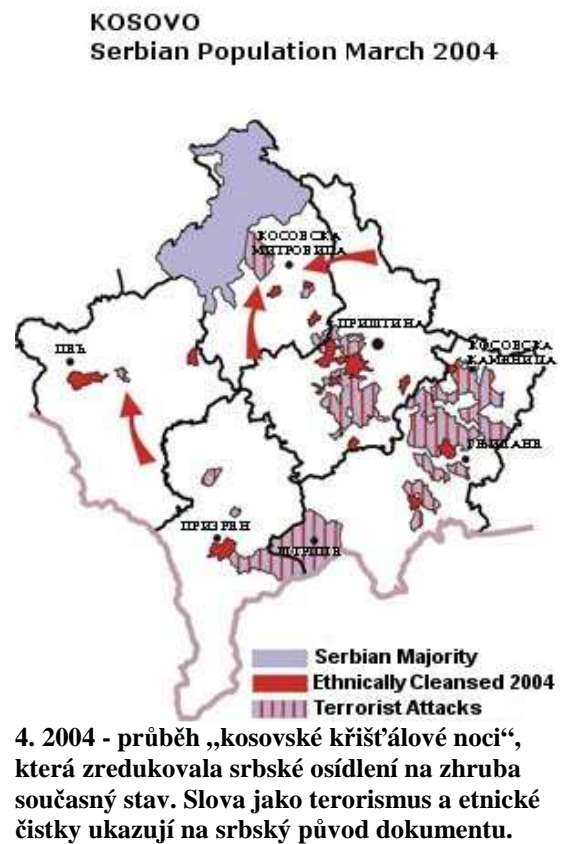
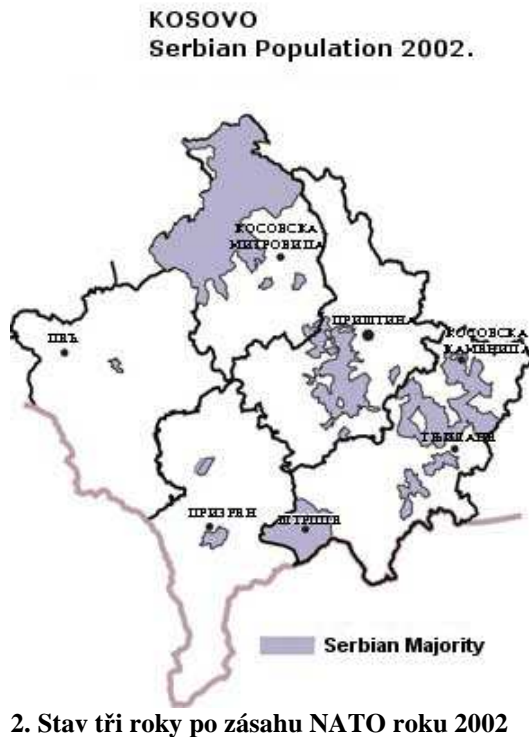
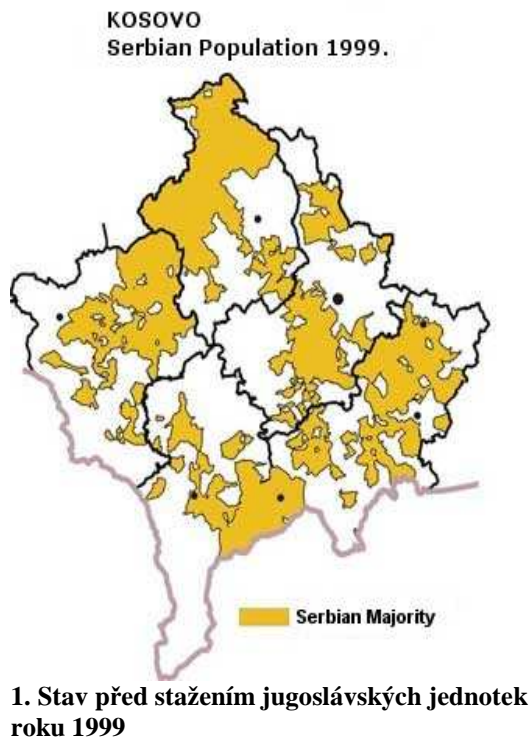
Příloha 4 – Mapa Abcházie

Příloha 5 – Současné etnické složení kosovské populace

Příloha 6 – Vývoj srbské populace na Kosovu po válce roku 1999

Příloha 7 – Působení mise UNOMIG – stav s srpnu 2008

Z Poti a Senaki byly hlášeny vzájemné gruzínsko-ruské střety v srpnové válce, soutěska Kodori byla posledním strategickým místem na území Abcházie, kterou Gruzíni udrželi až do srpna 2008.

Abstrakt

Bakalářská práce porovnává případy uznávání nezávislosti Kosova a Abcházie, její hypotézou je tvrzení, že případ jednostranné nezávislosti Kosova není případem *sui generis*. Abcházie je pak uváděna jako první příklad toho, jak nezávislost Kosova vytvořila nový precedens pro řešení mezinárodních konfliktů etnického charakteru.

Práce je dělena na pět kapitol. První z nich je teoretického charakteru, pojednává o chápání pojmů suverenity, územní celistvosti a mezinárodní bezpečnosti, druhá má být analýzou současných podmínek Kosova a Abcházie z hlediska etnického, v druhé řadě též náboženského nebo ekonomického. Tři následující kapitoly se týkají historie konfliktů a jsou děleny takto – první se zabývá historickými okolnostmi vzniku a vývoje konfliktu do období 90. let 20. století, druhá obdobím mezi eskalací konfliktu a událostmi roku 2008. Poslední kapitola se zabývá aktuálním vývojem situace v obou oblastech v horizontu posledních dvou let, kdy byla deklarována a částečně uznána jejich nezávislost. Každá z historických kapitol je dělena na kosovskou a abchazskou část, aby bylo možno lépe srovnávat paralelní rysy jejich vývoje. Jde tedy o synchronní analýzu, která srovnává dvě případové studie.

Je možné říct, že ačkoliv bylo nalezeno rovněž několik nepříbuzných rysů vývoje mezi případy Kosova a Abcházie, přesto jsou oba dva případy porovnatelné. Existuje totiž rovněž mnoho podobností (období bez kontroly mateřského státu, podobné problémy při uznávání, podobné argumenty pro nezávislosti i proti ní atd.). Navíc je možné Kosovo (které bylo referenčním objektem práce) v některých z těchto odlišných rysů porovnat i s jinými spornými územími, především Jižní Osetií, kde tyto paralely nalezneme. Závěrem práce je tedy tvrzení, že hypotéza byla potvrzena – přestože ne vždy je nejvhodnějším objektem pro komparaci příklad Abcházie, rozhodně není možno Kosovo posuzovat jako ojedinělý případ *sui generis*.

This graduation thesis compares the cases of recognition of independence of Kosovo and Abkhazia, its hypothesis is an opinion, that the case of unilateral independence declaration of Kosovo is not the *sui generis* case. Abkhazia is mentioned as a first example how the independence of Kosovo established new precedent for solutions of international conflicts based on ethnic origin.

The thesis is divided into five chapters. First of them is a theoretical chapter, which describes the meanings of words like sovereignty, territorial integrity and international security, second one should be an analysis of recent conditions in both Kosovo and Abkhazia, firstly based on ethnic view, secondly on religious and economical view. Three next chapters analyse the history of conflicts and their division is following – the first one describes and tries to analyse the historical roots and progress of both conflicts until the 1990s, second chapter compares the era between the conflict-escalation in 1990s and 2008. Last chapter also tries to analyse the progress in both areas in a horizon of last two years, when their independence was declared and partially recognized. Each one of historical chapters is divided into the Kosovan and Abkhazian part, in order better to compare parallels in these cases. It is then the synchronous analysis, which is comparing two case-studies simultaneously.

We can say, although some non-similar aspects of progress between Kosovo and Abkhazia were found, both cases can be compared. There is also a lot of similarities (longer period without state control, similar problems in the recognition process, similar arguments for independence and against it as well etc.). Kosovo (which was the reference-object) can be, according to mentioned non-similar aspects, compared also with some other disputed territories, firstly with South Ossetia. Conclusion of the thesis is an opinion, that the hypothesis was affirmed – although not each one aspect is comparable just to Abkhazia. Kosovo cannot be recognized as an individual *sui generis* case.